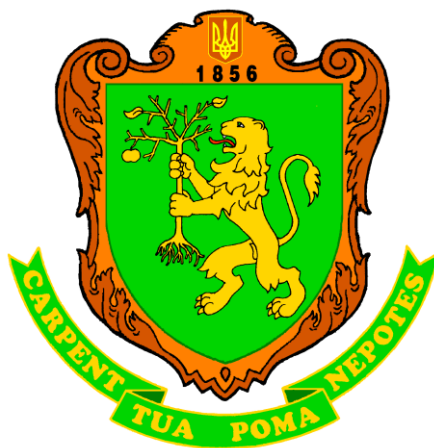

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ

МАТЕРІАЛИ

II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

(23-28 травня 2013 року)

Львів 2013

Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств / Матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (23-28 травня 2013р). – Львів:ЛНАУ, 2013. - 236 с.

Автори опублікованих матеріалів несуть особисту відповідальність за точність наведених фактів, цитат, власних імен, статистичних матеріалів та інших відомостей.

Редакційна колегія:

Снітинський В.В. – д.б.н., професор, академік НААН., ректор Львівського національного аграрного університету.

Лопушняк В.І. – к.с.-г.н., в.о. професора, проректор з наукової роботи Львівського національного аграрного університету

Березівський П.С. – д.е.н., професор, декан економічного факультету, завідувач кафедри менеджменту імені Є.Храпливого Львівського національного аграрного університету

Черевко Г.В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства Львівського національного аграрного університету

Відповідальний за випуск, комп'ютерна верстка, технічний редактор – к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства **Шимечко Г.І.**

© Львівський національний аграрний університет, 2013

© Автори статей, 2013

З М І С Т
ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
РІЗНИХ ТИПІВ
ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФОРМ

Березівський П. С. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СІЛЬСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ	10
Черевко Г.В. ДИВЕРСИФІКАЦІЙНО-ДУАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	12
Андрєєва Л.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	14
Ахметова Ж.Т. Серикбаева А.Д. ВИТАМИННИЙ СОСТАВ ВЕРБЛЮЖЬЕГО МОЛОКА	17
Ахметова Ж.Т. ПОКАЗАТЕЛИ НЕДОБРОКАЧЕСТВЕННЫХ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ, ОПАСНЫХ ДЛЯ ЗДОРОВЬЯ ЧЕЛОВЕКА	20
Ахметова Ж.Т. СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ	23
Бурлака О. П. ШЛЯХИ СКОРОЧЕННЯ ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	25
Гавука І. С. РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІД ВПЛИВОМ ЇЇ РОЗРАТКОВОСТІ	28
Гаркавий В.В. ЗАЛЕЖНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІД РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ	31
Гой Н.В. ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ІЗ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	34
Горогоцька Н.І. ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА	37
Жарылкасын Ж.К. ИННОВАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	40

Жарылкасын Ж.К. РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА КАЗАХСТАНА В УСЛОВИЯХ МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНТЕГРАЦИИ	44
Жарылкасын Ж.К., СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА В КАЗАХСТАНЕ	48
Жарылкасын Ж.К. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА РК	51
Івкін Ю. В. СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЗЕД АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	55
Лебеденко О.В. ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	58
Литвинов А.І. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДТВОРЕННЯ	61
Миронова О.О. ПРОЦЕСНО-ОРІЄНТОВАНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	64
Миронова Р.М. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИНОГО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	67
Неміш Ю.В. УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ІЗ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДІКЦІЇ	70
Подлужна Н.О. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	73
Черевко Д.Г. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	76
Черевко І.В. ГОСПОДАРСТВА НАСЕЛЕННЯ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	77
Шимечко Г.І. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРОТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	79
Якубів В.М. ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	81

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА РОСЛИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Кондратюк Н.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	83
Кучер А. В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ГРЕЧКИ	86
Панасенко Г.В. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ КАЛИНИ	89

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Батир Р.Ю. ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ В УМОВАХ РІЗНИХ РЕЖИМІВ ДОЇННЯ	92
Василина О.Р. Зеліско Н.Б. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	95
Кучер Л. Ю. ЗОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА	98
Мазана Т.В. Ткаченко В.П. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА	101
Мерчанський В.В. НАПРЯМКИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА	104
Чуйко Н.В. Литвинова О.М. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТВАРИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	107
Шавалюк О.І. ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ СВИНАРСТВА	110

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ ПІДПРИЄМСТВАМИ РІЗНИХ СФЕР АПК

Воловик І.А. ФОРМУВАННЯ СТІЙКИХ ЗВ'ЯЗКІВ В СИСТЕМІ АГРОБІЗНЕСУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД	113
Баймуратова Г.К. ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ БЕДНОСТІ	116
Баймуратова Г.К. РОЛЬ ЖЕНЩИН В СЕЛЬСЬКОМУ ХОЗЯЙСТВЕ	119

Баймуратова Г.К. РОЛЬ ЖЕНЩИН И МУЖЧИН В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	121
Баймуратова Г.К. ПОСЛЕДСТВИЯ ВСТУПЛЕНИЯ КАЗАХСТАНА В ВТО ДЛЯ ЕГО НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	124
Заліщук О.А ПРОБЛЕМИ ТРАНСПОРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	127
Колодій М.В. ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ	130
Клецко В.О. СИСТЕМА РОЗРАХУНКІВ ПО ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЯХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	132
Попова А. М. УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ	135
Фетько І.В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	137
Якунічева А.Ю. АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	141
Янишин Я. С. Тимофіїв Т. Ю. РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК	145

***ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ***

Бондарчук В.В СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АПК	148
Ганич О ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	151
Колодійчук В.А. Колодійчук І.А. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТИМУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА У ГІРСЬКИХ РАЙОНАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	154

Первусяк Н.И.	
Шумаева Е.А	
ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО СЕКТОРА В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ	159
Притула Х.М.	
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ	162
Тимоць М.В.	
БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	165
Шарнопольська О.М.	
Групський О.О	
ДЕРЖАВНІ ПЕРЕДУМОВИ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	168
Шевченко Н.О	
Сичова М. О	
НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	171
Щурик М.В.	
УДОСКОНАЛЕННЯ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	174

***ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ У
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ***

Дон Н.Л.	
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МАЛОЇ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	178

***ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ***

Бурлака О. А.	
Бурлака О. П.	
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРАЦІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	181
Васюренко Л.В.	
ІНТЕНСИФІКАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	184
Грицаєнко Г.І	
ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА	187

Грицаєнко М.І. ЕФЕКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	189
Досин О.М. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	192
Іваницька Г.Б. АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК	195
Захарова О.В. ХАРАКТЕРИСТИКА СЕЛЬСЬКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПОТЕНЦІАЛА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТИ	197
Карасьов О.П. ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ	200
Клочко В.М ПРОБЛЕМИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	202
Ключенко А.В. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ШЛЯХОМ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ	205
Перевозчикова Н. О. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	208
Руліцька К.М. ПРОГНОЗНІ ПАРАМЕТРИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТИ	211
Стецька І. ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	214
Соловцова О.П. Шумаєва О.О. ЩОДО ПИТАННЯ ПРОДАЖУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	217
Федоров С.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	220
Чеверда Н.М. ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ КАРПАТСЬКОГО МАКРОРЕГІОНУ	223
Тебенко В.М. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНУ	226

Шолудько О.В.	
Садура О.Б.	
ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ МЕТОДІВ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	229
Юшкевич О.О	
ЕФЕКТИВНІСТЬ СЕРТИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	232
Якубів Р.Д.	
РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	235

**ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
РІЗНИХ ТИПІВ
ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФОРМ**

Березівський П. С., д. е. н., професор,
Львівський національний аграрний університет
м. Львів

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СІЛЬСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

Метою сільської кооперації в пореформений період розвитку сільських територій є формування відповідних організаційних структур, які замінять посередницькі комерційні структури на селі, що дасть можливість забезпечити виробництво сільськогосподарської продукції в межах раціональних організаційно-виробничих структур, формувати оптимальну галузеву структуру виробництва, у тому числі і глибоко спеціалізовані формування, забезпечити членів кооперативних об'єднань робочими місцями, знизити собівартість продукції і підвищити дохідність виробництва.

Слід відмітити і те, що у сільській місцевості в даний час сформовані відповідні нелегальні заготівельні кластери, зокрема продукції скотарства (молока, великої рогатої худоби на м'ясо), тому є певні проблемні питання в організації нових структур, іноді досить конфліктні. Більше того, у селах сформовані обслуговуючі неюридичні структури, які надають послуги з обробітку ґрунту, посіву сільськогосподарських культур, догляду за посівами, збирання врожаю, вантажних перевезень, у ряді випадків заготівлі і переробки сільськогосподарської продукції (здебільшого рослинництва і плодоовочівництва) тощо. Такими обслуговуваними структурами надаються послуги особистим селянським господарствам із використанням технічних

засобів, а також кінно-ручним способом. Тому проста їх ліквідація не буде легкою, водночас такі структури не дають жодних надходжень до місцевого бюджету. На нашу думку їх все-таки на певних умовах теж слід залучити в кооперативні формування разом із наявними в них технічними засобами і живою тягловою силою (кіньми).

На наше переконання, сьогодні вкрай важливими рушійними силами цього процесу є визначення лідера сільської громади чи кількох громад, який би взяв на себе ініціативу організації кооперативних структур, забезпечити відповідний рівень кооперативної освіченості і культури. Крім цього, без фінансового стимулювання буде дуже важко організувати такі структури. Тому вважаємо, що доцільним буде спрямувати кошти цільових програм державної підтримки розвитку сільського господарства через кооперативні організації у виді пілотних інвестиційних проектів як державної підтримки розвитку сільської кооперації.

Формою реалізації сільської кооперації як способу групових дій для досягнення певної мети все-таки повинна бути неприбуткова кооперативна організація, яка формується за певним видом діяльності (заготівельно-збутова, з надання механізованих послуг, з матеріально-технічного постачання, з виконання окремих видів робіт, з агросервісного обслуговування, інші структури).

ДИВЕРСИФІКАЦІЙНО-ДУАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Сучасні тенденції у розвитку сільського господарства характеризуються повільним але загалом поступовим і невпинним процесом збільшення частки сільськогосподарської продукції, виробленої у сільськогосподарських підприємствах, у структурі всієї цієї продукції. При цьому в зазначеному процесі відбуваються своєрідні дуалізаційні явища виокремлення і зосередження виробництва продукції крупнотоварних та експортоорієнтованих галузей (зерна, цукрових буряків, соняшнику, ріпаку) у великих за розмірами підприємствах, та менш вигідних і відносно більш трудомістких (картоплі, овочів, плодів, молока тощо) - у дрібних індивідуальних, зокрема - у господарствах населення, які зорієнтовані переважно на продовольче самозабезпечення та наповнення внутрішнього продовольчого ринку.

Однозначно дати оцінку такій ситуації досить проблематично. З одного боку, концентрація виробництва у крупних підприємствах дає можливість використати всі плюси явища ефекту масштабу (хоча при цьому слід пам'ятати про особливості прояву цього явища саме у сільському господарстві), а також можливості підвищення ефективності функціонування шляхом застосування інноваційних технологій та сучасної високопродуктивної техніки. З другого боку, виникнення у аграрній сфері економіки таких економічних монстрів як так звані агрохолдинги спричиняє у сільських територіях вкрай негативні наслідки у вигляді зростання рівня безробіття та, відповідно, соціальної напруги. Характерною особливістю господарювання агрохолдингів є неповний

обробіток контрольованих ними земель, що свідчить про нагромадження ними земельних активів з метою її подальшого перепродажу. Про екологічну ефективність їх функціонування також говорити передчасно через максимальною орієнтацією цих господарських структур на одержання прибутку, а витрати на дотримання екологічної безпеки та збереження навколишнього природного середовища для них є непродуктивними.

Індивідуально-сімейний тип господарювання, який зорієнтований на створення таких суспільних благ, як продовольче самозабезпечення, економічна база життєдіяльності сільського населення, відтворення селянства та підтримання екологічної рівноваги, що повинні створюватися у процесі сільськогосподарського виробництва, не отримує належного розвитку, тому існуюча модель аграрного виробництва потребує всебічної модернізації на соціоекономічних засадах. Такий поступ може бути можливим за умови реалізації загальноприйнятого у розвинутих країнах підходу, де підтримання конкурентоспроможності означає формування рівних можливостей господарювання для різних за розмірами та видами сільськогосподарської діяльності виробників. При чому заходи державної аграрної політики спрямовуються на підтримку тих виробників, які мають у конкретний період дещо менші конкурентні можливості. Реалізація такого підходу означатиме перехід до соціоекономічної моделі розвитку аграрного сектору і села в Україні, який повинен супроводжуватися також формуванням нормативно-правового поля і формальних інститутів.

В реальній перспективі індивідуальні господарства населення в Україні у ідеальному варіанті будуть виконувати функції, наближені до функцій переважної більшості дрібних фермерських господарств у США – збереження традицій сільського типу життя, агротуризм, самозабезпечення продовольством, хобі.

Андрєєва Л.О., к.е.н., доцент,
Таврійський державний агротехнологічний університет,
м. Мелітополь

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

При обстеженні функції маркетингу заслуговують на увагу шість загальних напрямів для аналізу та дослідження:

- 1) частка ринку і конкурентоспроможність. Бажана частка ринку у відсотках до її загальної місткості є суттєвою ціллю, яка встановлюється і контролюється керівництвом;
- 2) різноманітність та якість асортименту власних виробів;
- 3) ринкова статистика – контроль за змінами на ринках та в інтересах споживачів;
- 4) ринкові дослідження і розробки нових та кращих товарів та послуг;
- 5) передпродажне та післяпродажне обслуговування клієнтів;
- 6) ефективний збут, реклама та рух товару.

Для більш ефективної, прибуткової роботи підприємства необхідним є покращення маркетингової діяльності і як основного її елементу – збутової.

Канали збуту підприємство повинно вибирати за критеріями зручності, віддаленості та традиційності. Проте, розробка обґрунтованої схеми планування і економічних моделей збуту товару дозволить різко покращити методологічну базу для прийняття управлінських рішень по реалізації продукції [1].

В умовах насиченого ринку недостатньо розробити новий якісний товар, встановити на нього оптимальну ціну і вибрати ефективні канали

розподілу. Дедалі більшої уваги набувають методи просування товару, що значно покращують його збут. Просування товару на ринку здійснюється за допомогою системи маркетингових комунікацій, яка охоплює будь-яку діяльність підприємства, спрямовану на інформування, переконання та нагадування споживачам про свої товари, стимулювання їх збуту і створення позитивного іміджу підприємства в очах громадськості.

Для покращення своєї збутової діяльності підприємству необхідно розшукувати більш прогресивні маркетингові канали. Іноді доводиться формувати зовсім не той канал, який воно вважає за кращий, оскільки працювати з каналом бажаної структури або дуже складно, або дуже дорого.

Формування каналу потребує вивчення основних варіантів його можливої структури з точки зору типу і числа посередників. Управління каналом потребує відбору і мотивування кваліфікованих посередників.

Важливою проблемою, від раціонального вирішення якої залежить повномасштабне використання маркетингу і діяльності інституційних одиниць, є удосконалення обліку маркетингових витрат.

На даний час нормативи бухгалтерського обліку такі, що усі субфункції маркетингу відображаються урізних регістрах.

Було б доцільно у бухгалтерській та статистичній звітності підприємств виділити маркетингові витрати в окрему статтю. Така зміна не ускладнить облікову роботу, але дасть змогу на кожному підприємстві підрахувати ефективність маркетингових витрат і визначити їх вплив на зміну обсягу реалізації продукції.

Використати можливості, що пропонуються ринком, і одночасно зменшити ступінь ризику допомагають керівнику раціональні стратегії маркетингу, під якими розуміють визначені підходи до ринкової діяльності.

Для кожного виробника важливо вибрати таку стратегію маркетингу, яка б забезпечувала необхідний рівень рентабельності його підприємства.

При цьому він повинен враховувати конкретну ситуацію на ринку даної групи товарів. При розробці стратегії маркетингу керівник підприємства визначає:

- що і в якій кількості виробляти;
- де, як і коли продавати вироблену продукцію.

Підприємство може вибрати одну з наступних стратегій:

1. Поточний ринок – ціни, за якими купуються і продаються товари, диктуються ринком в момент реальної поставки товарів.
2. Реалізація продукції після зберігання – відкласти реалізацію продукції в очікуванні більш високих цін.
3. Маркетинг за відкладеними цінами – підприємство постачає покупцю продукцію, якому в момент доставки передає всі права власності на неї, однак питання ціни залишається відкритим до визначеної дати.
4. Контракти постачання в майбутньому (термінові контракти) – продавець і покупець домовляються про ціну продукції. Але ринкова ціна може підвищитись в момент поставки, що зменшить вигоду контракту.

Економічний розвиток галузі в якій функціонує підприємство є, на наш погляд, визначальним чинником для вибору стратегічної альтернативи. Тому що саме стан економічних чинників, які формуються в галузевому середовищі функціонування підприємств, мають найбільший вплив на визначення стратегії діяльності підприємства.

Література:

1. Лисогор В.М., Мороз О.М., Пітик О.В. Основи моделювання маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств регіону. Навчальний посібник. – К., Кондор, 2007 р.. – 208 с.
2. Лук'янець Т.І. Економічний механізм маркетингу. Навчальний посібник. – Київ: КНЕУ, 2006 р. – 462 с.
3. Луцій О. П. Маркетингові дослідження ринку продуктів харчування: організаційно – методичний аспект діяльності суб'єктів

господарювання: монографія / О. П. Луцій, Н. В. Васюткіна. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. — 225 с.

4. Теорія та практика маркетингу в Україні: монографія / [А. Ф. Павленко та ін.; за наук. ред. д. е. н., проф., акад. АПН України А. Ф. Павленка]. — К.: КНЕУ, 2005. — С. 198 — 200.

УДК: 637.12.6:577.12

Ахметова Ж.Т. магистрант,
Серикбаева А.Д. д.б.н., профессор
Казахский национальный аграрный университет
г. Алматы,
Казахстан

ВИТАМИННЫЙ СОСТАВ ВЕРБЛЮЖЬЕГО МОЛОКА

Верблюжье молоко богато витаминами, в 1 л молока бактрианов в среднем содержится (мг): витамина А – 0,38, витамина С – 58,2, витамина В₁₂ – 2,72. В 1 л молока дромедаров, по наблюдениям других авторов, содержится (мг): витамина А – 0,34-0,49, витамина В₁ – 0,95-1,86, витамина В₂ – 0,66-1,75, витамина С – 57-79. По содержанию витаминов В₁, В₂ и С верблюжье молоко значительно превосходит коровье.

Доступна только фрагментная информация по содержанию витаминов в верблюжьем молоке. Сравниваем содержание витаминов в верблюжьем молоке в соответствии с другими видами молока (таблица 4).

Содержание витаминов молока разного вида животных
(согласно данным FAO, 1995)

Витамины в мг/кг	Дромедар	Корова	Кобыла	Коза	Овца
Витамин А	0,37-1,26	0,025	-	0,24	0,83
Тиамин (В1)	0,33-0,60	0,04	0,28	0,41	0,85
Рибофлавин (В2)	0,42-0,80	1,1-2,8	0,38	1,38	3,30
Пиридоксин В6	0,52	0,04	-	0,60	0,75
Кобаламин (В12)	0,0023	100	-	0,0008	0,006
Фолевая кислота (В9)	4,6	0,04-2,6	-	0,006	0,006
Никотиновая кислота (В5)	0,004		0,70	3,28	4,28
Витамин С	57-98	3-23	145,0	4,20	47,0

Сравнительно с коровьим молоком, молоко обладает более слабым количеством витаминов:

- В1 - тиамин,
- В2 – рибофлавин,
- В9 – фолевая кислота,
- В5 – пантотеновая кислота.

Из всех известных витаминов аскорбиновая кислота или витамин С достаточно хорошо изучен. В данной работе изучалась концентрация витамина С в верблюжьем молоке известной своими антимикробными свойствами.

Н.М. Киселева и др. (1954) считают, что количество витамина С в верблюжьем молоке зависит от рациона питания и индивидуальных особенностей животного. Они установили, что при кормлении верблюдиц сухой верблюжьей колючкой в молоке содержится 75,43 мг/л витамина С, а при выпасе на весенних пастбищах содержание его повышается до 97,07 мг/л.

Содержание витамина С и ниацина (никотиновая кислота) в молоке верблюдиц существенно выше, чем в коровьем молоке. Высокое содержание витамина С в верблюжьем молоке доказано исследованиями некоторых ученых. Относительно большое количество витамина С (25-60 мг/л) в верблюжьем молоке является результатом поедания важных питательных веществ на засушливой территории, где фрукты и овощи содержат недостаточно витамина С. По исследованиям Ж.К. Урбисинава количество витамина С изменяется в зависимости от сезона года. Его содержание в молоке повышается в весенний период и составляет 13%, тогда как зимой всего 5,7%. Среднегодовое содержание витамина С в верблюжьем молоке составляет 9,5%.

В результате исследований установлено, что верблюжье молоко содержит меньшее количество витаминов В, А и Е, тиамин, рибофлавин, фолиевой и пантотеновой кислоты, чем коровье молоко. Наконец, в молоке дромедара находятся большее количество витамина С и ниацина (витамин РР). Повышенный процент витамина С в молоке дромедара был подтвержден в нескольких работах: М.А. Mehaia et M.A. Al-Kahnal (1989); Z. Farah et al., (1992).

В шубате содержания аскорбиновой кислоты составило: летом – 10,2%, зимой – 5,0%. Среднегодовое содержание витамина С в шубате составило 8,0%. При переработке верблюжьего молока в шубат содержание витаминов В₁, В₂ увеличивается вдвое, количество витамина С, напротив, уменьшается от 63,27 до 55,20 мг/л. Таким образом, верблюжье молоко и шубат являются важными источниками витамина С.

Литература:

1. Букин В.Н. Биохимия витаминов. - Москва: Наука, 1982. - С. 315.
2. Кисилева Н.Т. Кисломолочный продукт из верблюжьего молока – чал. – Ашхабад, 1955. - С. 53
3. Витамины и минеральные вещества // Полный медицинский справочник: пер. с англ. - СПб., ИК «Комплект», 1996. - С. 503.

4. Assusel X. Etude de bacteries lactiques isolees du shubat: Rapport de stage au CIRAD-Amis. Btsa Industrie AgroAlimentaire. – France, 2002. – P. 85.

УДК: 637.12.6.12

Ахметова Ж.Т. магистрант,
Казахский национальный аграрный университет
г. Алматы
Казахстан

ПОКАЗАТЕЛИ НЕДОБРОКАЧЕСТВЕННЫХ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ, ОПАСНЫХ ДЛЯ ЗДОРОВЬЯ ЧЕЛОВЕКА

Современный потребитель стал предъявлять более высокие требования к безопасности продуктов питания. Он хочет не только хорошо и качественно питаться но и быть уверенным в полной безопасности потребляемой пищи. Продукт считается доброкачественным, если он лишен признаков порчи, безвреден для здоровья и обладает соответствующей питательной ценностью. В ряде случаев вредные свойства или примеси продукта могут исчезнуть после соответствующей его обработки. Такой продукт считается условно годным; он может быть использован в пищу только после обезвреживания. К условно годным продуктам относится, например, финнозное мясо, которое может быть использовано в пищу после обеззараживания его варкой, посолом или замораживанием на бойне.

Помимо микробов, оказывающих влияние на качество пищевых продуктов, существуют также болезнетворные или патогенные микробы, вызывающие пищевые инфекции. К пищевым инфекциям относятся заразные заболевания, которые возникают вследствие употребления в пищу продуктов, загрязненных микробами различных инфекционных болезней. Пищевые продукты могут загрязняться болезнетворными микробами при неопытном

содержании рук, неудовлетворительном мытье их после посещения уборных и т. п. Через загрязненные пищевые продукты чаще других заразных болезней передаются кишечные: дизентерия, брюшной тиф и паратифы. Распространению инфекций может способствовать молоко, являющееся хорошей питательной средой для болезнетворных микробов.

При неправильной технологии приготовления и несоблюдении санитарно-гигиенических требований при хранении студней, винегретов, салатов последние могут явиться источником распространения кишечных инфекций.

Консервы в банках могут подвергаться порче, если при их изготовлении не была обеспечена герметичность (непроницаемость) или были нарушены установленные правила стерилизации. Жестяные банки с консервами должны иметь слегка вдавленные доньшки. Вздутие доньшек, или, как говорят бомбаж банок, происходит от газов, которые чаще всего скапливаются в банках в результате жизнедеятельности микробов. Такой вид бомбажа называется биологическим. Консервы в банках с биологическим бомбажом непригодны в пищу, так как опасны для здоровья человека.

Молоко непригодно в пищу, если оно имеет несвойственный ему вкус и какой-либо посторонний запах, а также, если оно разбавлено водой. Показателем свежести молока является его кислотность, которая у свежего молока колеблется в пределах от 18 до 20° по Тернеру. При большом нарастании кислотности молоко свертывается.

Сметана недоброкачественна, если она имеет горький или резко кислый вкус, гнилостный, аммиачный или другой посторонний запах; консистенцию тягучую или водянистую, цвет грязно-серый или другой несвойственный ей.

Топленое и сливочное масло, маргарин и другие жиры считаются недоброкачественными, если они покрыты плесенью, загрязнены, имеют пеструю неравномерную окраску, а также прогорклый или другой несвойственный этим продуктам вкус.

Микробы, попавшие на поверхность мяса, быстро размножаются и проникают вглубь, вызывая главным образом разложение (гниение) белков. Поэтому мясо портится, делается дряблым, имеет влажную поверхность, местами почерневшую или позеленевшую, а на разрезе -- более темный цвет. Жир мяса сереет и мажется. В порченном мясе ямка, образующаяся при надавливании пальцем, не выравнивается. При сильной порче мясо приобретает гнилостный запах, особенно резкий около костей.

Колбасы при порче начинают ослизняться с поверхности. Первые признаки гнилостного запаха появляются в складках и в местах перевязывания батонов колбас шпагатом. Фарш в этих местах сереет; при длительном хранении колбас жир становится желтым и прогорклым. Колбасы с оболочками, покрытыми сухой плесенью, допускаются к употреблению после удаления последней.

У порченой рыбы чешуя легко отделяется, слизь на поверхности становится грязной, жабры из ярко-красных превращаются в грязно-серые, тусклые, покрываются слизью и начинают издавать гнилостный запах; глаза впалые, мутные; брюшко вздуто. Если такую рыбу положить в воду, она всплывает. У порченой рыбы мякоть легко отделяется от костей, особенно от позвоночника. Гнилостный запах появляется сначала у позвоночника, а затем в мышцах.

Литература

1. Корбут А.В. Продовольственная безопасность населения: краткая история проблемы и основные понятия // Аналитический Вестник РФ
1. 2.Позняковский В.М., Рогов И.А., Дунченко Н.И., Бердутина А.В., Купцова С.В. 2007 г.
2. Снегирева И.А. Современные методы исследования качества пищевых продуктов / И.А. Снегирева, Ю.Н. Жванко, Т.Г. Родина. – М., «Экономика», 1986. – 222 с.

3. Скурихин И.М. Руководство по методам анализа качества и безопасности пищевых продуктов / И.М. Скурихин, В.А. Тутельян. – М.: Брандес, Медицина, 1998. – 342 с.

УДК: 637.11.12

Ахметова Ж.Т. магистрант,
Казахский национальный аграрный университет
г. Алматы
Казахстан

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ

В современных условиях проблемы определения качества, безопасности и физиологической ценности пищевых продуктов решаются на основе глубокого исследования их состава, физико-химических и реологических свойств с использованием современных методов анализа.

Среди современных методов физико-химических анализов все большее распространение приобретает спектроскопия, позволяющая получить наиболее полную информацию о важнейших свойствах продукта. Спектральные методы исследования основаны на использовании явления поглощения (или испускания) электромагнитного излучения атомами или молекулами определенного вещества. Спектральный анализ используется для определения разнообразных органических соединений, а также минеральных элементов с концентрацией $10^{-2} - 10^{-6}$ моля.

Спектральные методы дают широкие возможности для наблюдения и исследования соответствующих аналитических сигналов в различных областях электромагнитного спектра – рентгеновское излучение, ультрафиолетовое (УФ)

излучение, видимый свет; инфракрасное (ИК), а также микро- и радиоволновое излучение.

Фотометрический метод количественного анализа основан на способности определяемого вещества, компонента смеси или их окрашенных форм поглощать электромагнитное излучение оптического диапазона. Способность к поглощению зависит от цветности исследуемого вещества. Цветность определяется электронным строением молекулы, обычно ее связывают с наличием в молекуле так называемых хромофорных групп, обуславливающих поглощение электромагнитного излучения веществом в видимой и УФ-областях спектра.

В настоящее время применение автоматизированного, управляемого микропроцессором фотометра в большей степени расширяет возможности спектрофотометрии: позволяет проводить измерения большого количества образцов при различных длинах волн через различные интервалы времени.

Хроматографические методы широко применяют при исследовании состава и свойств пищевых продуктов. Они позволяют проводить исследования, не выполнимые другими инструментальными методами.

В основе хроматографических методов лежит широкий круг физико-химических процессов: распределение, адсорбция, ионный обмен, диффузия, комплексообразование и др.

В настоящее время преимущественное развитие получила газовая хроматография (ГХ), чему способствовало создание чувствительных и универсальных газовых хроматографов с автоматическим детектированием. Этот метод предназначен для разделения и анализа летучих (в том числе и летучих при высоких температурах) соединений. На сегодняшний день – это один из наиболее эффективных способов анализа органических компонентов. Применяется при контроле качества, сертификации продукции, технологическом контроле и экологической безопасности.

Метод ГХ хорошо поддается автоматизации, в чем его неоспоримое преимущество перед другими современными физико-химическим

исследованиями. Будучи одновременно и качественным и количественным методом анализа сложных смесей различных органических и неорганических соединений, ГХ используется и для комплексного изучения пищевых продуктов.

Литература:

2. Лысиков Ю.А. Безопасность пищи и питания // «Жизнь без опасностей. Здоровье. Профилактика. Долголетие» № 03-2009.
3. Снегирева И.А. Современные методы исследования качества пищевых продуктов / И.А. Снегирева, Ю.Н. Жванко, Т.Г. Родина. – М., «Экономика», 1986. – 222 с.
4. Скурихин И.М. Руководство по методам анализа качества и безопасности пищевых продуктов / И.М. Скурихин, В.А. Тутельян. – М.: Бранес, Медицина, 1998. – 342 с.
5. Рекомендательные уровни потребления пищевых и биологически активных веществ. Методические рекомендации. МР 2.3.1.1915-04

УДК 338.432:338.5

Бурлака О. П., ст. викладач

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

ШЛЯХИ СКОРОЧЕННЯ ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Витрати виробництва сільськогосподарської продукції є економічною основою собівартості яка дає можливість глибоко аналізувати економічний стан підприємства і виявляти резерви підвищення ефективності виробництва. Прибуток сільськогосподарського підприємства знаходиться в оберненій залежності від собівартості, тому необхідним є не лише прагнення продати свій

товар за максимально високою ціною, а й скоротити свої витрати на виробництво й реалізацію продукції, що й доводить актуальність даної теми.

Зниження собівартості продукції є головним чинником на шляху до підвищення прибутку господарства. Собівартість продукції є не тільки найважливішою економічною категорією, але і якісним показником, на підставі якого можна судити про ефективність використання підприємством різноманітних видів ресурсів, а також про рівень організації праці на підприємстві.

З економічних і соціальних позицій значення зниження собівартості для підприємства полягає у наступному: у збільшенні прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, а отже, у появі можливості не тільки в простому, але й розширеному відтворенні; у поліпшенні фінансового стану підприємства і зниженні ступеню ризику банкрутства; у можливості зниження ціни реалізації на свою продукцію, що дозволяє значною мірою підвищити конкурентоздатність продукції і збільшити обсяг продажів [1].

Отже основними напрямками удосконалення виробництва продукції тваринництва у сільськогосподарських підприємствах Полтавської області можуть бути: удосконалення способу утримання тварин; підвищення продуктивності тварин; збільшення поголів'я тварин; недопущення перевитрат кормів, зменшення собівартості. Найбільш ефективним шляхом зниження собівартості продукції у сільському господарстві є впровадження економічних технологій виробництва, які є менш енергозатратні та більш автоматизовані. Використання ресурсоекономічних та ресурсозберігаючих технологій допоможуть підприємству скоротити витрати та підвищити прибуток.

Зменшення виробничих витрат у сільськогосподарських підприємствах можна досягти за рахунок збільшення обсягів виробництва аграрної продукції та ліквідації непродуктивних витрат і невиправданих перевитрат. Окрім того, з метою оптимізації витрат виробництва доцільно запроваджувати прогресивні організаційні та технічні заходи підвищення ефективності виробництва [2].

При розгляді механізму формування виробничих витрат в галузі скотарства враховується сезонний характер розвитку галузі, технологічні особливості виробництва продукції і строки її надходження.

Вивільнення резервів збільшення виробництва продукції тваринництва дозволить за рахунок отримання додаткової продукції зменшити виробничу собівартість на 0,6 %, а саме: собівартість молока зменшиться на 2,0 %, приросту живої маси великої рогатої худоби – на 0,3 %, приросту живої маси свиней – на 0,7 % відповідно.

З метою зниження витрат пропонується провести удосконалення галузі тваринництва за рахунок зменшення витрат на відгодівлю великої рогатої худоби шляхом оптимізації раціонів годівлі великої рогатої худоби, в тому числі молочного стада, внаслідок чого досягається зниження витрат на корми в розрахунку на 1 ц отриманого молока. Важливе значення має оцінка витрат діяльності підприємства, мета якої полягає в інформаційному забезпеченні та всебічній оцінці досягнутих результатів, виявлення можливості раціонального використання виробничих ресурсів: зменшення витрат на виробництво, реалізацію і забезпечення зростання прибутку та обґрунтування управлінських рішень щодо досягнення необхідних результатів діяльності сільськогосподарського підприємства.

Література

1. Гончаров В.М. Зниження витратного тиску як шлях підвищення конкурентоспроможності сільгоспвиробників / Гончаров В.М., Калюк Ю.В. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4 (Т. 2). – С. 10-14.
2. Яковлева Ю.С. Методичні підходи до визначення собівартості продукції сільськогосподарських підприємств. / Ю. С. Яковлева // Вісник ХНАУ. – 2008. – № 9. – С. 239 – 246.

РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІД ВПЛИВОМ ЙОГО РЕНТАБЕЛЬНОСТІ

Одним із узагальнюючих показників ефективності використання підприємством виробничих ресурсів є рівень рентабельності виробництва продукції. Головний аспект аналізу цього показника на рівні економіки країни зводиться до виявлення можливостей окремої галузі здійснювати розширене відтворення виробництва за рахунок власних коштів. Проте такі можливості диференційовані при різних індексах інфляції, що потребує додаткового залучення до аналізу такого показника.

Рентабельність виробництва продукції відображає економічний інтерес товаровиробників стосовно асортиментного набору певних видів продукції та їх обсягу. Якщо в довгостроковому періоді продукція є низькорентабельна або збиткова, то товаровиробники зазвичай відмовлятимуться від її виробництва, незважаючи на значні втрати, які вони будуть нести у зв'язку із виходом із цієї галузі економіки. Якщо ж виробництво продукції на рівні окремої галузі країни забезпечує високий рівень рентабельності, то така галузь привертає інвестиції з метою зростання обсягів виробництва.

Для аналізу впливу рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції на темпи динаміки її виробництва в сільськогосподарських підприємствах України за реформений період нами виділено чотири якісно відмінних періоди, що охоплюють 1991–1995 рр., 1996–2000 рр., 2001–2005 рр. і 2006–2011 рр. (табл.).

Динаміка виробництва сільськогосподарської продукції та його рентабельності в сільськогосподарських підприємствах України, інфляції
(в середньому за рік)

Показник	1991– 2011 рр.	в тому числі			
		1991– 1995 рр.	1996– 2000 рр.	2001– 2005 рр.	2006– 2011 рр.
Темпи приросту (+), зниження (-) виробництва валової продукції сільського господарства*	-2,3	-13,0	-10,2	4,7	8,9
Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, %**	19,9	72,5	-17,7	10,1	12,7
Індекс інфляції (індекс споживчих цін***)	1,926	10,346	1,226	1,072	1,126

* Розраховано за даними джерел [1; 2].

** Розраховано за даними джерела [4].

*** Розраховано за даними джерела [3].

Аналіз табл. засвідчує про те, що спрямованість і прискореність виробництва продукції істотно залежать від рівня її рентабельності (збитковості). Найвищі темпи зниження виробництва сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах були в 1991–1995 рр., які характеризуються галопуючою інфляцією. Розрахунками встановлено, що за умови збереження такої інтенсивності середньорічних темпів спаду обсягів виробництва сільськогосподарської продукції для дворазового їх зниження потрібно лише 5 років.

Дещо нижчі порівняно із попереднім періодом, але все ж високими, залишалися темпи спаду виробництва сільськогосподарської продукції за 1996–2000 рр., коли ця продукція була збитковою на фоні помірно невисокої інфляції. Розрахунками встановлено, що за умови збереження середньорічних

темпів зниження обсягів сільськогосподарської продукції, досягнутих за 1996–2000 рр., для дворазового їх зниження потрібно більше як 6 років.

Якісно відмінні результати виробництва продукції сільського господарства були досягнуті сільськогосподарськими підприємствами за 2001–2005 рр. і 2006–2011 рр., коли ця продукція була прибутковою на фоні низької і невисокої інфляції. За ці періоди проявилася позитивна тенденція до прискорення темпів росту обсягів виробництва сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах. Розрахунками встановлено, що для дворазового збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах за умови збереження середньорічних темпів їх зростання, досягнутих за 2001–2005 рр. і 2006–2011 рр., потрібно майже 18 років і трохи більше як 10 років відповідно.

На основі викладеного можна зробити висновок про те, що для нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції в товарному укладі необхідно за рахунок аграрної політики створити такі умови для сільськогосподарських товаровиробників, які забезпечили достатню рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції.

Література

1. Валова продукція сільського господарства України (у постійних цінах 2010 р.) за 2011 рік : остаточні дані : стат. бюлетень / відповідальний за випуск О. М. Прокопенко. – К. : Державний комітет статистики, 2012. – С. 10.

2. Валова продукція сільського господарства України (у порівнянних цінах 2005 р.) за 2010 рік : остаточні дані : стат. бюлетень / відповідальний за випуск О. М. Прокопенко. – К. : Державний комітет статистики, 2011. – С. 6.

3. Індeksi споживчих цін у 1991–2012 рр. (до попереднього місяця) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Сільське господарство за 2011 рік : стат. зб. / За ред. Н. С. Власенко. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – С. 54, 55, 58.

Гаркавий В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровський державний аграрний університет
м. Дніпропетровськ

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІД РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

У широкому розумінні цього терміна економічний стан підприємства характеризується його фінансовим станом, позицією на ринку продукції, рівнем мобільності виробництва, якістю персоналу і менеджменту, запасом потужності, наявністю резервів, можливостями диверсифікації виробництва. У вузькому значенні цей термін можна розуміти як здатність підприємства на даний момент здійснювати виробничий процес із достатнім рівнем економічної, екологічної, енергетичної, технологічної та соціальної ефективності. Практично, всі ці складові визначення поняття економічного стану підприємства і формують комплекс основних чинників, що його визначають.

Вирішальною мірою економічний стан підприємства в умовах ринку формується під впливом його економічної стійкості, яка також є поняттям комплексним і залежить, у свою чергу, як від внутрішніх (внутрішньовиробничих) резервів та можливостей, так і від зовнішнього середовища. Серед низки внутрішніх чинників визначальним нині є фінансова стійкість підприємства – такий стан його фінансових ресурсів, механізм їх розподілу й використання, який забезпечує його стабільний розвиток на підставі росту прибутку та збільшення капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Зміцнення економічного стану сільськогосподарського підприємства є не самоціллю, а шляхом поліпшення добробуту як працівників цього підприємства за рахунок збільшення їхніх доходів, так і всього населення завдяки тому, що

при цьому підвищується рівень забезпечення населення продуктами харчування. Необхідність зміцнення економічного стану сільськогосподарських підприємств України зумовлюється низкою причин, які можна поділити на три групи:

1. Пов'язані з низькою ефективністю чи навіть збитковістю безпосереднього сільськогосподарського виробництва, які не дають змоги належним чином відшкодувати втрати селянина і забезпечувати належний рівень доходів для відтворення потенціалу його родини;

2. Зовнішні чинники, серед яких: відсутність необхідних умов для ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств, неефективне державне регулювання ринкових відносин в аграрній сфері економіки;

3. Чинники, пов'язані з низьким рівнем диверсифікації та цивілізованості підприємницької діяльності сільськогосподарських підприємств.

Загальна економічна криза, що суттєво вплинула і на аграрний сектор, значно погіршила економічний стан сільськогосподарських підприємств. Основними чинниками погіршення економічного стану сільськогосподарських підприємств і зниження частки власних джерел у формуванні структури їх фінансових ресурсів є: зниження платоспроможного попиту населення; погіршення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств; загострення і спотворення форм конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції; монополізація продовольчих ринків посередниками та перевантаженість їх імпортною продукцією; збільшення трансакційних витрат і ріст тіньового обороту сільськогосподарської продукції; відсутність умов для розвитку кооперації; неадаптованість кредитної системи до потреб сільського господарства; низький рівень державної підтримки і т.д.

Економічний стан сільськогосподарського підприємства є комплексною характеристикою, що відображає внутрішню ситуацію у ньому стосовно забезпеченості його матеріальними, трудовими і фінансовими ресурсами та рівня й ефективності їх використання у співвідношенні з обсягами виробництва

та реалізації продукції, а також у співвідношенні витрат і грошових надходжень від здійснення цих процесів. Економічний стан сільськогосподарського підприємства значною мірою формує його фінансово-економічну стійкість, ефективність функціонування в цілому та конкурентоспроможність.

Виходячи із суті змісту аналізованих категорій та явищ, логічно дійти до висновку, що ці три результативні ознаки одночасно є й чинниками, що формують рівень економічного стану конкретного сільськогосподарського підприємства та створюють відповідний рівень його міцності. Підвищення рівня міцності економічного стану сільськогосподарського підприємства (його зміцнення) цілком закономірно і обґрунтовано сприймати як поліпшення цього стану, а рівень фінансово-економічної стійкості – як своєрідний «економічний імунітет» цього підприємства до різних зовнішніх впливів.

Аналізу самої лише ефективності виробництва в сучасних умовах господарювання недостатньо, бо вона не розв'язує всіх проблем. Дослідження показують, що вища ефективність виробництва може бути досягнута при відносно гірших показниках забезпечення підприємства ресурсами та при менших масштабах виробництва, що не відповідає потребам сьогодення.

Ефективність цілком виправдано можна розглядати як один із чинників поліпшення економічного стану підприємства, але не як основну характеристику його функціонування. Така ситуація вимагає проведення наукових досліджень з метою розробки рекомендацій щодо зміцнення економічного стану сільськогосподарських підприємств на основі створення необхідних умов для їхнього ефективного функціонування та використання внутрішньогосподарських резервів підвищення їх економічної активності.

**ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК
ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ ІЗ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ
ПРОДУКЦІЇ**

Успішне функціонування підприємств із переробки сільськогосподарської продукції значною мірою залежить від швидкості реагування на зміни зовнішнього середовища та обґрунтування оперативних управлінських рішень, оскільки процеси закупівлі сировини, виробництва та реалізації продукції з метою отримання прибутку відбуваються щоденно. Це потребує розвитку ефективних форм та методів організації управлінської системи, тому актуальною залишається проблема дослідження та розробки критеріїв оцінки результативності системи оперативного управління.

В умовах перехідної економіки переробним підприємствам у сфері управління доцільно використовувати не тільки досягнення українських фахівців, а й активно впроваджувати зарубіжний досвід. У процесі оперативного управління систематично проводиться оцінка та аналіз витратних, якісних, кількісних показників виробництва. Новими методами є підходи, які використовуються для забезпечення ефективного контролю щодо результатів діяльності суб'єктів господарювання, тому необхідна розробка механізму їх застосування на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції.

Серед сучасних дослідників немає одностайної думки щодо визначення цілісної системи показників для економічного моніторингу функціонування управлінської системи. Більш того, підходи науковців до її визначення часто

значно різняться між собою за основними характеристиками. Зокрема, М. А. Бендіков пропонує використовувати три групи показників: виробничі, фінансові та соціальні. На нашу думку, відсутність групи показників, що відображають взаємодію підприємства із покупцями та постачальниками, не надає у повному обсязі інформації для ґрунтовного аналізу конкурентоспроможності продукції та стану оперативного управління підприємством. Х. А. Фасхїєв, Є. В. Попова для оцінки конкурентоздатності підприємства застосовують показники фінансово-господарської діяльності, виробничі показники, показники якості та розвитку, показники рівня управління персоналом. Слід зауважити, що у цій методиці відсутня маркетингова група показників, однак виокремлено такі важливі показники, як розвиток дилерсько-дистрибуторської мережі, частка споживчого ринку, кількість виграних тендерів на постачання продукції, що є актуальними для підприємств із переробки сільськогосподарської продукції.

На нашу думку, вагоме місце серед методик застосування систем показників займає збалансована система показників, яка розроблена американськими вченими Д. Нортоном і Р. Капланом. Збалансована система показників – це система управління підприємством на основі вимірювання та оцінки його ефективності згідно збалансованих показників, що відображають найбільш вагомі аспекти діяльності (фінансові, виробничі, маркетингові, інноваційні та ін.). Головна структурна ідея збалансованої системи показників полягає у рівновазі та взаємозв'язку системи показників за певними групами [1, с. 23]. Таким чином, суть цієї системи полягає в побудові логічного взаємозв'язку між групами показників, у пріоритетності нефінансових вимірників, їх залежності від стратегічних цілей і завдань підприємства. Для моніторингу потрібно використовувати показники, які визначають оперативні характеристики господарсько-економічної діяльності переробного підприємства, а їх кількість має бути чітко визначена. Від правильного вибору вимірників, тобто системи показників для моніторингу, залежить ступінь адекватності оцінки стану управлінської системи підприємства та комплекс

необхідних заходів щодо попередження негативних тенденцій [2, с. 22].

Вивчення міжнародного досвіду щодо розробки системи моніторингу та результати проведеного дослідження дозволяють виділити такі галузеві особливості підприємств із переробки сільськогосподарської продукції при формуванні збалансованої системи показників:

- стратегічне значення переробної промисловості для забезпечення економічної безпеки України;

- фінансова складова системи повинна враховувати стратегію підприємства, що спрямована на насичення ринку якісними продуктами харчування та показники використання власного капіталу;

- споживчий напрямок у системі відображає локальність ринків збуту через короткий термін зберігання, особливості процесу транспортування готової продукції та індивідуальні вподобання споживачів.

Проведення економічного моніторингу на основі збалансованої системи показників забезпечить інтеграцію процесів стратегічного і оперативного управління, підвищить якість управлінської системи на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції.

Література

1. Каплан Р. С. Сбалансированная система показателей: от стратегии к действию / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон. – М. : ЗАО Олимп-Бизнес, 2008. – 294 с.

2. Ольве Н. - Г. Оценка эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей / Н. - Г. Ольве, Ж. Рой, М. Ветер. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2004. – 304 с.

Горогоцька Н.І., аспірант
*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ*

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА

Впровадження диверсифікаційних процесів в діяльність підприємств сільськогосподарської галузі є одним із способів підвищення їх конкурентоспроможності і зниження фінансових ризиків. Диверсифікаційні процеси передбачають урізноманітнення, розширення видів діяльності в суміжні або не суміжні сектори виробництва нової продукції. Враховуючи специфіку аграрних підприємств, диверсифікаційні процеси слід спрямувати на вирівнювання сезонного коливання вирощування та виготовлення сільськогосподарської продукції, зниження залежності діяльності підприємства від погодних, кліматичних, реологічних та інших природних умов, а також на освоєння таких видів діяльності, які забезпечать найбільш повну реалізацію його конкурентних переваг.

Через низьку фінансову та технічну забезпеченість вітчизняних сільськогосподарських підприємств, високий рівень конкуренції з боку закордонних суб'єктів господарювання, а також через витратний характер диверсифікації й високу чутливість підприємств до втрати навіть невеликих коштів рішення про диверсифікацію та вибір її виду повинно прийматися на підставі ретельного вивчення фінансово-економічних результатів диверсифікації, фінансового обґрунтування, врахування можливих ризиків та їх наслідків [1].

Тому впровадження диверсифікаційних процесів у діяльність сільськогосподарського підприємства відбувається за певними послідовними

етапами, а саме: планування, реалізація конкретних заходів та оцінка результатів.

Планування диверсифікаційних процесів як перший етап включає в себе:

- оцінка ринкової ситуації;
- оцінка діяльності аграрного суб'єкта господарювання;
- визначення мети диверсифікаційних процесів;
- вибір стратегії та виду диверсифікаційних процесів з аналізом часових рамок та усіх витрат на впровадження, а також планованого прибутку та додаткових переваг;
- складання плану послідовних дій для всіх підрозділів підприємства.

Цей етап дає змогу отримати комплексну картину фінансово-господарського стану підприємства, зовнішніх умов господарювання в аграрному секторі і можливості здійснення диверсифікаційних процесів. Часто на даному етапі керівництво може відмовитись від диверсифікаційних дій у зв'язку з неготовністю господарства до таких змін.

Другий етап полягає в практичній реалізації диверсифікаційних процесів в діяльність сільськогосподарського підприємства і включає в себе:

- підготовку, перерозподіл і акумуляцію ресурсів;
- розподіл повноважень, обов'язків та відповідальності;
- практична реалізація комплексу дій по суті диверсифікаційного процесу;
- поточний контроль результатів впровадження диверсифікаційних процесів;
- використання методів мотивації та стимулювання персоналу.

На даному етапі слід чітко дотримуватись плану дій, який був складений при плануванні диверсифікаційних процесів.

Етап оцінки результатів передбачає:

- збір інформації про отримані результати від диверсифікаційних процесів;

- синтез і аналіз результатів, порівняння їх з плановими показниками;
- внесення коректив в процес диверсифікації.

Метою оцінки результатів є підвищення ефективності диверсифікаційних процесів, їх економічних, часових, соціальних та екологічних показників.

Слід зазначити, що сучасним аграрним господарствам України необхідно вдосконалити інструментарій збору і аналізу даних, використовуючи інформаційну модель автоматизації, яка дасть змогу отримувати швидкі і точні результати перебігу диверсифікаційних процесів, а таким чином забезпечиться можливість оперативного реагування.

Отже диверсифікаційні процеси, як і будь-які нововведення повинні практично впроваджуватись за певним алгоритмом, тобто сукупним переліком дій, виконання кожної з яких ініціює або перехід до наступної, або повернення на попередній етап з метою внесення необхідних коректив [2]. Поетапність здійснення диверсифікаційних процесів (планування, реалізація та оцінка результатів) забезпечує обґрунтованість та зваженість кожної із стадій впровадження і дає можливість оперативного реагування на непередбачуваність навколишніх умов, в яких веде свою діяльність аграрне підприємство, зміни в потребах споживачів сільськогосподарської продукції та інших факторів.

Література

1. Методичні засади ефективної реалізації диверсифікації сервісних підприємств / Л. М. Мулярчук// Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка".- 2012.- №5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1170>
2. Функціонально-методологічний аспект диверсифікації виробництва / Н.Б.Мельник // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_DNI_2009/Economics/43443.doc.htm

ИННОВАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Инновационные процессы распространяются на новый вид продукции или услуг, способ их производства, новшества в финансовой, научно-исследовательской и других сфер деятельности человека.

Инновационное развитие – это прежде всего цепь реализованных новшеств. Оно более успешно, когда охватывает не одну узкую область, а включает в себя также сферы, влияющие на общий результат (управление, маркетинг, обучение персонала, финансы, продажу и т.д.) Следовательно, инновационное развитие носит комплексный характер.

Инновационная деятельность выражается во взаимосвязанной и эффективной деятельности по доведению научно-технических идей, изобретений, разработок до результата, пригодного к практическому использованию. Инновационная деятельность представляет целый комплекс научных, технологических, организационных, финансовых и коммерческих мероприятий.

Инновационный менеджмент – это совокупность принципов, методов и организационных форм управления инновационными процессами, занятыми этой деятельностью структурными подразделениями и их персоналом. Главным приоритетом научно-технической и инновационной политики в АПК должна стать государственно-частная поддержка фундаментальной и прикладной науки с ориентацией на внедрение научных разработок в сельхозпроизводстве.

Конечная цель аграрной науки – это повышение эффективности сельского хозяйства. Коренное отличие новых требований к аграрной науке в

том, что она должна обеспечивать сельхозтоваропроизводителей завершенными разработками, не рекомендовать, а гарантировать результат при их авторском сопровождении. В современных экономических условиях необходимо пересмотреть роль академической, отраслевой и вузовской науки.

По предмету и сфере применения в АПК предлагается выделить четыре типа инноваций: селекционно-генетические; технико-технологические и производственные; организационно-управленческие и экономические; социально-экологические.

Инновационные процессы в сельском хозяйстве имеют свою специфику, наряду с промышленными средствами производства активно задействован в производственном процессе растительный и животный потенциал.

Комплексный характер инноваций в АПК предъявляет специфические требования к инновационному механизму в соответствии с рисунком 1.

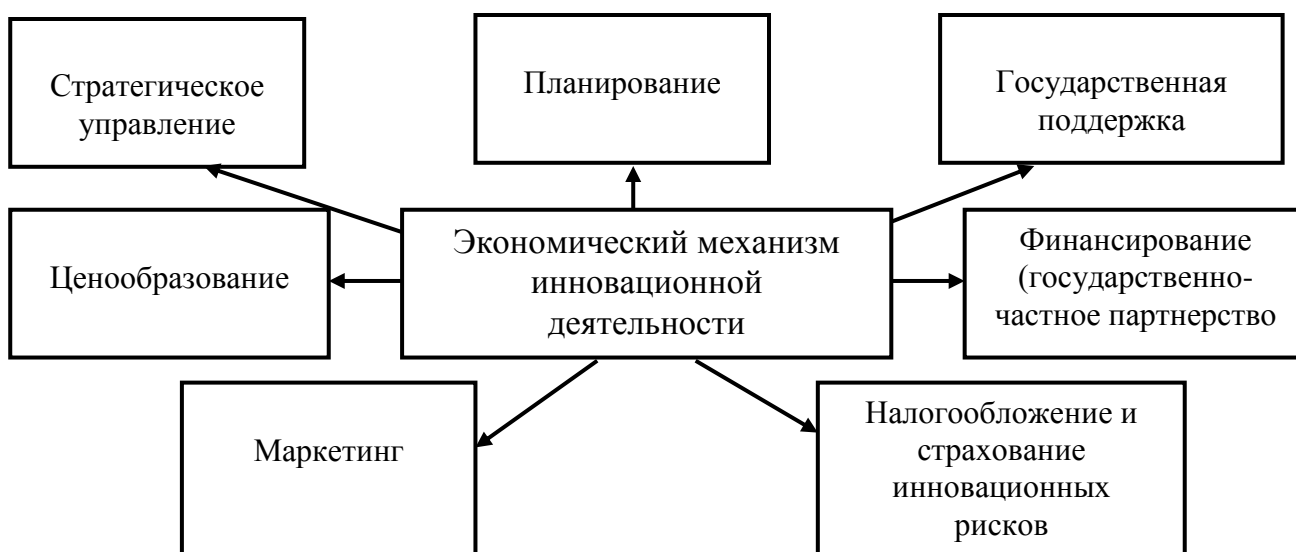

Рисунок 1 - Структура экономического механизма инновационной деятельности в агропромышленном комплексе

На инновационное развитие агропромышленного производства влияют: негативные факторы, сдерживающие инновационное развитие и позитивные, способствующие ускорению инновационных процессов.

К позитивным следует отнести отход от административного управления экономикой; многообразие форм хозяйствования; научно-образовательный и производственный потенциал, емкий продовольственный рынок;

использование технологий в земледелии; негативные последствия - ослабление научного потенциала, тяжелое финансовое положение сельскохозяйственных товаропроизводителей, недостаточная государственная поддержка, низкий уровень оплаты труда, дефицит квалифицированных кадров.

Стратегия инновационного развития АПК, ее основные цели и механизм поддержки инновационных программ и проектов определяются как правило на основе сформированной инновационной политики государства, главной задачей которой остается мобилизация возможностей научно-технического потенциала для технического и технологического обновления отечественного агропромышленного производства.

Приоритетом должна стать государственная поддержка фундаментальной и прикладной науки. Для этого необходимо четкое определение – какие направления прикладной науки следует поддерживать в современных условиях с ориентацией на обязательную реализацию их результатов в конечном товарном продукте.

Инновационная деятельность в современном мире рассматривается как важнейший фактор обеспечения конкурентоспособности и экономического роста. При этом значительную роль играют развитие технологий, кооперация государственных и частных исследовательских учреждений и компаний в реализации научно-технических задач. Инновационно-внедренческий механизм в сельском хозяйстве призван оказывать существенную роль в реализации приоритетных стратегических задач.

Реализация инновационной политики требует коренного совершенствования управления инновационной деятельностью в АПК, посредством создания благоприятного инвестиционного климата на основе эффективного предпринимательства в отрасли. Приоритетным направлением является создание консультационно-информационных структур на разных уровнях.

Инновационный механизм в агропромышленном производстве должен базироваться на прогнозных расчетах, выборе и реализации основных

инновационных проектов, создании системы комплексной поддержки и развития инфраструктуры инновационного процесса; активизации сотрудничества на республиканском и международном уровнях.

Инновационный процесс в аграрно-производственном секторе - это сложная взаимосвязанная система со множеством прямых и обратных связей, научно-технических разработок, экспериментальных и опытных производств, осуществлением маркетинга и внедрением научной продукции.

Основными проблемами аграрной науки являются низкий уровень финансирования, необеспеченность материально-техническими ресурсами и оборудованием, слабая инновационная деятельность научных учреждений, неразвитость информационной и сервисной сфер научных услуг, отток молодых квалифицированных кадров в другие отрасли.

Литература

1. Водачек Л., Водачкова О. “Стратегия управления инновации на предприятии”, М.”Экономика”, 1989г.
2. Иванцевич Дж., Лобанов А.А. “Человеческие ресурсы управления”, М.”Дело”, 1993г.
3. Рудаковой И.Е., “Инновационный процесс в странах развитого капитализма (методы, формы, механизм)”. Под ред. М. изд-во МГУ, 1991г.
4. В.Д. Камаева, “Экономика и бизнес (теория и практика предпринимательства)”. Под ред. М., 1993г.
5. Сагадиев К. Экономика Казахстана: очерки актуальных проблем. – Алматы, 2004. – СС. 42, 43.
6. Сундетов Ж. Планирование и прогнозирование в условиях рыночной экономики. – Алматы, 2003

Жарылкасын Ж.К., магистр э.н., преподаватель
Казахский национальный аграрный университет
г. Алматы, Казахстан

РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА КАЗАХСТАНА В УСЛОВИЯХ МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНТЕГРАЦИИ

На современном этапе мировое хозяйство представлено неоднородностью национальных экономик и регионов мира. Проявлением этого является характерная для каждой страны специализация, отражающая эффективность развития определенной отрасли в государстве или регионе.

Стремясь интегрироваться в мирохозяйственную систему, страны активно развивают торгово-экономическое сотрудничество в тех сферах, в которых специализируются, с целью обеспечения устойчивого экономического развития. Одним из узловых направлений успешного сотрудничества и развития экономики для многих государств становится аграрный сектор. В условиях глобализации он является не только основой решения проблем обеспечения продовольственной безопасности, но и важнейшим источником поступления валютных средств в страну, что обусловлено возросшей мировой потребностью в продовольствии. Торговля продукцией сельского хозяйства на мировом рынке становится одним из важнейших секторов.

В общем объеме мирового товарного экспорта на нее приходится около 10%. Глобальные переговоры в рамках ВТО по вопросам сельского хозяйства уже между членами этой авторитетной международной организации являются одними из наиболее сложных и длительных. По сельскохозяйственным товарам барьеры остаются высокими, становясь все более многообразными. В современных условиях состояние аграрного сектора стран зависит от особенностей развития мирового хозяйства и связано с уровнем научно-технического прогресса (НТП), постоянной конкуренцией за рынки сбыта,

использованием инновационных технологий, расширением транспортных потоков и коммуникационных технологий. Скорость структурных изменений в мировом производстве переработанных сельскохозяйственных товаров возрастает, что, в основном, обеспечивается индустриально развитыми странами.

Сегодня можно утверждать, что изменения, происходящие в мирохозяйственной системе, оказывают непосредственное влияние на характер и уровень производства агропродовольственных товаров. При этом, если предыдущие этапы НТП в продовольственных отраслях сельского хозяйства отличались преобладающим ростом технических компонентов в системе межэлементных связей технологической системы (механизация, химизация, агротехника), то современный этап характеризуется ростом на укромной составляющей в области биологии.

Результатом такого воздействия явилось расслоение сельскохозяйственного производства на три типа технологических систем и дифференциация мирового рынка продовольствия на три типа товаров: традиционные, генетически модифицированные, экологически чистые (органические). Такая дифференциация способствовала активному развитию инноваций в производстве готового продовольствия. На основе генетически модифицированного и органического сырья товарные нововведения в промышленном секторе продовольственных отраслей стали ориентироваться на принципиально новые направления.

Казахстан сегодня, в целях интеграции в мировые хозяйственные системы, также должен максимально учитывать тенденции, формирующиеся на мировом сельскохозяйственном рынке и наиболее полно использовать свои возможности, что позволит стране существенно увеличить объемы производства и расширить экспорт сельскохозяйственной продукции.

Аграрная сфера в республике традиционно остается одним из стратегических направлений экономики. Обладая всеми необходимыми природными и человеческими ресурсами для развития аграрного сектора,

страна еще в дорыночный период, основываясь на производстве сельскохозяйственной продукции, была традиционным поставщиком ее в страны СНГ. В годы независимости формирование аграрного сектора в республике проходило под воздействием характерных черт развития мировой экономики. По сути, мировая экономика сегодня – это мировая рыночная экономика.

В настоящее время доля аграрного сектора в общем объеме ВВП республики составляет 6%. От уровня развития отраслей АПК во многом зависит решение проблемы обеспечения продовольственной безопасности страны и покрытия потребностей внутреннего рынка в агропродовольственных товарах.

Сегодня Казахстан обладает одним из самых динамично развивающихся аграрных секторов на постсоветском пространстве, усиливаются экспортные позиции хлопкового, мясного секторов, а отечественные зерновые компании стремятся «войти» в число 5 крупнейших стран – экспортеров зерна в мире.

Следует отметить, что достижению положительной тенденции развития аграрного сектора экономики республики способствовали: увеличение доли животноводства и растениеводства в структуре валового сельскохозяйственного производства; положительные темпы роста пищевой промышленности; рост инвестиций в основной капитал; увеличение количества субъектов агропромышленного бизнеса.

В перспективе, существует необходимость формирования и развития мелких, средних и крупных сельскохозяйственных предприятий с возможностями выхода на уровень межгосударственного обмена и налаживания внешнеторговых связей в международной сфере.

В целом дальнейшие меры, предпринимаемые для решения задач модернизации экономики, в том числе и ее аграрного сектора, выведут эту отрасль республики на принципиально новый уровень. АПК страны станет одним из наиболее значимых и конкурентоспособных секторов экономики республики, в перспективе также возможно формирование общего аграрного

рынка между Казахстаном, государствами Центрально-азиатского региона и Россией.

Таким образом, на современном этапе аграрная политика Казахстана формируется на основе выявления тех конкурентных преимуществ, которые предусматривают принятие конкретных мер по внедрению прогрессивных технологий в производство сельскохозяйственной продукции, реализации кластерного механизма функционирования отраслей агропромышленного комплекса, активному привлечению инвестиций в развитие сельского хозяйства.

В перспективе это будет способствовать успешному вступлению республики в ВТО и выполнению Стратегии вхождения Казахстана в число 50-ти наиболее конкурентоспособных государств мира.

Литература

1. *Чуланова З.К.* Современные проблемы мировой экономики. Сборник научных трудов. Институт мировой экономики при фонде Первого Президента РК. – Алматы 2004
2. *Торкунов А.* От «холодной войны» к «коалиции победы»
[//http://www.torkunov.mgimo.ru](http://www.torkunov.mgimo.ru)
3. Международные экономические отношения: Учебник / Под ред. Б.М. Смитиенко. – М.: ИНФРА-М, 2007
5. *Ашимбаев М.С.* Безопасность и региональное сотрудничество. Сборник материалов международной конференции. – Алматы 2004.
6. *Чуланова З.К.* Современные проблемы мировой экономики. Сборник научных трудов. – Алматы 2004.
7. *Рахматулина Г.Г.* Основные проблемы и перспективы развития транзитного потенциала // Казахстан-Спектр. – 2005

Жарылкасын Ж.К., магистр э.н., преподаватель
Казахский национальный аграрный университет

г. Алматы

Казахстан

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА В КАЗАХСТАНЕ

Заметные сдвиги в развитии сельскохозяйственного производства обусловлены реализацией основной для аграрной сферы экономики Государственной агропродовольственной РК на 2003-2005 годы. Сегодня можно дать оценку ее основных итогов.

В результате её реализации развитие агропромышленного комплекса за последние годы стабилизировалось. Достигнут рост производства практически по всем отраслям агропромышленного комплекса. Соответственно начали улучшаться экономические и финансовые показатели отрасли.

Проведена большая работа по дальнейшему расширению и совершенствованию законодательной базы агропромышленного комплекса, приведению ее в соответствие нормам международной практики.

Были приняты важнейшие и концептуальные законодательные акты, регулирующие отношения в различных сферах агропромышленного комплекса. С принятием Земельного Кодекса решен важнейший вопрос, являющийся фундаментом эффективного агробизнеса – введение частной собственности на земли сельскохозяйственного назначения.

В системе форм собственности и хозяйствования аграрного сектора произошли радикальные изменения, связанные со становлением новых организационных форм производства и управления, существенно влияющих на институциональную организацию агробизнеса. Одними из таких, радикально меняющих как институциональную организацию, так и механизм организации, функционирования и развития агробизнеса, стали зерновые компании, впервые созданные в середине 90-х годов на базе приватизированных заготовительных,

перерабатывающих и обслуживающих предприятий и организаций системы хлебопродуктов республики. Непосредственному становлению, развитию и превращению их в мощные зерновые компании способствовало постприватизационное развитие сельскохозяйственных предприятий, когда многие из них в силу, прежде всего, финансовой несостоятельности вынуждены были переходить в собственность или управление зерновых компаний.

Первоначальным и наиболее распространенным спросом перехода сельскохозяйственных предприятий в зону влияния зерновых компаний стало заключение фьючерсных договоров между ними на поставку средств производства в обмен на произведенное зерно. Многие сельскохозяйственные предприятия, заключившие их с коммерческими структурами, как правило, не имеют возможности своевременно расплатиться со своими «инвесторами» за поставку финансовых и материально-технических ресурсов. В результате, вынуждены погашать долги за счет своего имущества, в том числе через процедуру банкротства и становятся собственностью управляющих компаний. Таким образом, сельскохозяйственные предприятия оказываются под контролем финансового, торгового и промышленного капиталов.

На наш взгляд, владельцам взамен земельных долей должны выдаваться акции на сумму, существующей рыночной стоимости земли и выплачиваться по ним дивиденды. При этом имущество и сельскохозяйственную технику можно рекомендовать учитывать на балансе сельхозпредприятий, включив ее в уставный фонд агроформирования в качестве доли инвестора.

Наиболее экономически справедливым принципом распределения полученного чистого дохода, на наш взгляд, является принцип распределения пропорционально доле использованных ресурсов (включая оборотные средства и трудовые ресурсы).

В основе экспортной политики на ближайшую перспективу, на наш взгляд, необходимо придерживаться следующих принципов: целевая направленность экспорта как один из стимулов для наращивания производства зерна внутри страны; государственная экспортная политика должна

рассматриваться как составная часть общей национальной аграрной политики, тесно увязанной с развитием внутреннего продовольственного рынка; распределение квот на экспорт отдельных видов зерна по территории страны следует увязать со специализацией по зонам их производства; участие сельхозтоваропроизводителей в распределении прибыли от реализации экспортного зерна; регистрация контрактов на реализацию зерна на биржах.

В процессе переговоров необходимо уделять усиленное внимание следующим ключевым моментам: адекватной классификации мер поддержки, их наилучшему распределению по четырем категориям, выбору базового периода для расчета исходных уровней поддержки и стоимости валовой продукции сельского хозяйства, правильному выбору валюты для измерения объема СПМ, длительности имплементационного периода. Признано, что переговоры по доступу на рынок - крайне трудный участок на пути к вступлению в ВТО.

Для Казахстана, имеющего сложные природно-климатические условия, устаревшую технику и технологии, характеризующейся географической удаленностью от рынков сбыта, отсутствием выхода к морским путям переговоры по сельскому хозяйству имеют также и особую социальную значимость, так как более 44% населения Казахстана проживают в сельской местности. Многосторонние переговоры по сельскому хозяйству проводятся со странами-членами Рабочей Группы по обеспечению достаточного уровня тарифной защиты, объемов внутренней поддержки сельского хозяйства и размеров экспортных субсидий.

Вместе с тем, необходимо подчеркнуть, что остаются такие важные страны как США, Канада, Бразилия, Австралия, страны ЕС. В этой связи трудно говорить о прогрессе в этом вопросе. С другой стороны, должно быть понятно, что именно нерешенность позиций по защите аграрного сектора экономики Казахстана должно стать непреодолимым барьером в ВТО, который нам самим не следует переступать, пока объективно не созреют условия в

результате повышения конкурентоспособности сельского хозяйства на основе роста эффективности аграрного производства.

Литература

1. Сагадиев К. Экономика Казахстана: очерки актуальных проблем. – Алматы, 2004
2. Абиров Ж.А., Сигарев М.И, Курьяков И.А. Экономический механизм хозяйствования в аграрном производстве Казахстана, Алматы: ННЦ Бастау, 1997
3. Сундетов Ж. Планирование и прогнозирование в условиях рыночной экономики. – Алматы, 1999.
4. Костяев А. Территориальная дифференциация условий хозяйствования // Экономист. - № 9. – 2006
5. Молдашев А.Б., Сигарев М.И. Методические рекомендации по страхованию на основе обоснованных нормативов прямых производственных затрат, Алматы, 2003

УДК 348.43

Жарылкасын Ж.К., магистр э.н., преподаватель
Казахский национальный аграрный университет
г. Алматы
Казахстан

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА РК

Интеграция экспортной политики государства определяется пересечением объективных закономерностей с экономическими интересами и ценностями на национальном уровне. Активная экспортная политика является важной частью торговой политики многих стран, и Казахстан в этом вопросе не исключение.

Экспортный потенциал территории (региона) – комплексный показатель, учитывающий свойства и характеристики региона, его перспективы позиционирования на внешнем рынке в зависимости от наличия всего комплекса имеющихся в его границах ресурсов.

Для анализа и оценки экспортного потенциала используются следующие индикаторы (рисунок 1): реальный и объективно возможный объем производства, его динамика в предыдущие годы и тенденция изменения; реальный и объективно возможный объем экспорта, его доля в объеме производства и тенденции изменения; перечень контрагентов на мировом рынке, в том числе потенциальных, эффективность связей с ними; структура экспорта с точки зрения конкурентоспособности экспортной продукции и эффективности внешней торговли; необходимость импортных закупок для производства экспортной продукции (степень зависимости от импорта); емкость рынка (внутреннего и внешнего) по каждому виду выпускаемой продукции, в том числе потенциальная; доля рынка, занимаемая производителями на внутреннем и внешнем рынке по каждому виду продукции, а также потенциально возможная доля рынка; то же применительно к основным конкурентам; уровень конкурентоспособности экспортной продукции предприятия; доля расходов, связанных со сбытом, маркетингом (в том числе рекламой) экспортной продукции в стоимостном объеме экспорта, и возможность ее снижения, а также ряд других составляющих.

Конкурентоспособность национальной экономики и укрепление позиций Казахстана на международной арене могут быть реализованы через эффективную экспортную политику. Стремление государства осуществить выход на международный рынок сельскохозяйственной продукции предопределяет необходимость смены парадигмы. Взамен парадигмы – экспорт сырья необходима новая парадигма – резкий рост переработки сельхозсырья за счет аграрно-индустриальной диверсификации, выпуск продукции с большим

казахстанским содержанием и наращивание экспортных конкурентных преимуществ выхода на международный рынок.

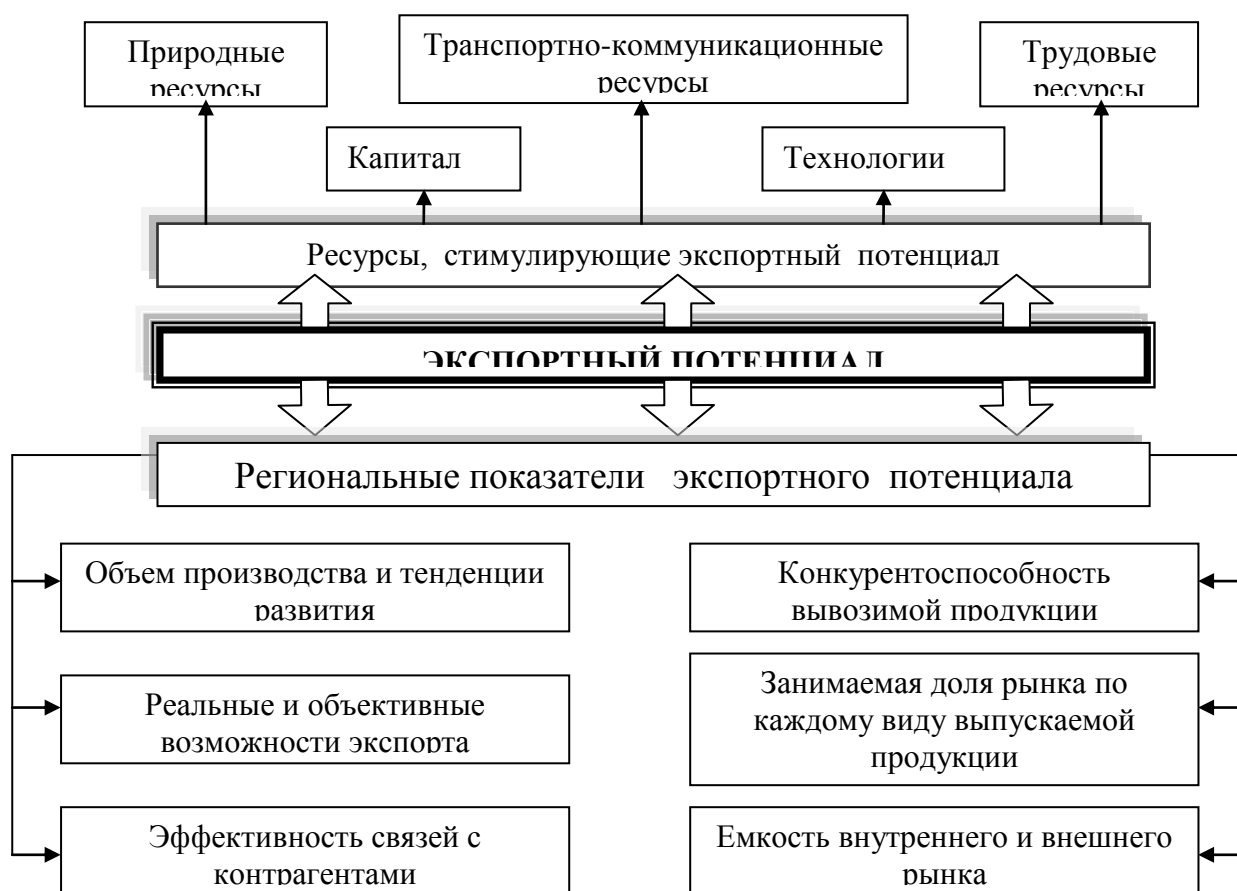

Рисунок 1 – Составляющие экспортного потенциала территорий

На предприятиях Казахстана издавна перерабатывается лишь небольшая часть производимого кожевенного сырья и шерсти, а значительная доля всегда вывозилась за рубеж, главным образом, в Россию, Китай, Италию и Турцию. Агропромышленный комплекс Казахстана, основываясь на кластерных принципах размещения отраслей, в состоянии самостоятельно перерабатывать все виды сырья животного происхождения. Вовлекая в экономический оборот вторичное сырье животноводства, республика имеет перспективы позиционирования себя на мировом аграрном рынке в совершенно новом качестве.

К субъективным можно отнести: физически и морально устаревшую технику, низкий уровень квалификации работников перерабатывающих

отраслей; несовершенство законодательной базы; отсутствие государственной поддержки переработчикам сельскохозяйственного сырья; низкое информационное и маркетинговое обеспечение; неразвитость транспортной инфраструктуры и др..

Перечисленные факторы в совокупности приводят к неэффективному использованию вторичного сырья животноводства. Более того, формирование экспортного потенциала во многом связано с вопросами качества вторичного сырья, его объемов, транспортировки, хранения, сбора и переработки. В целом обеспечение комплексного подхода к вопросам переработки вторичного сырья обеспечит рост экспортного потенциала АПК.

Комплексный подход в развитии экономики области должен основываться на сбалансированном развитии региона, учитывающем самообеспечение населения продовольствием, насыщение внутреннего рынка товарами с большим казахстанским содержанием и интенсивное развитие экспортной составляющей за счет выпуска эксклюзивной продукции, характерной для данного региона.

Проведенное всестороннее исследование позволяет сформулировать ряд выводов по определению приоритетов экспортного потенциала агропромышленного комплекса в условиях глобализации мировой экономики, каждая из которых обладает той или иной новизной. Основными из них являются:

1) Конкуренентоспособность АПК и укрепление позиций Казахстана на международной арене могут быть реализованы через эффективное использование экспортного потенциала отрасли

2) Участие Казахстана в дальнейшем расширении экспортного потенциала имеет определенные перспективы, в том числе за счет использования ресурсов животноводческого сектора.

3) Составленная автором номенклатура товаров, изделий и продуктов, изготовленных на основе вторичного сырья животноводства за счет его

диверсифікації, дозволяє визначити галузі та підгалузі їх використання.

Національний казахстанський бренд повинен представляти нашу країну як державу, володіє унікальним потенціалом в області виробництва товарів та послуг з використанням традиційних навичок населення

Література

1. Сравнительная характеристика государственных программ развития АПК//Вестник КазЭУ им. Рыскулова, г. Алматы, 2008
2. Сагадиев К. Экономика Казахстана: очерки актуальных проблем. – Алматы, 2004.
3. Сундетов Ж. Планирование и прогнозирование в условиях рыночной экономики. – Алматы, 1999.
4. Молдашев А.Б., Сигарев М.И. Методические рекомендации по страхованию на основе обоснованных нормативов прямых производственных затрат, Алматы, 2003

УДК 339.178

Івкін Ю. В., магістр

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЗЕД АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Успіх у зовнішньоекономічній діяльності в великій мірі залежить від рівня її організації, при цьому особливого значення набуває визначення стратегічних пріоритетів, проте, вказані аспекти є найбільш проблемними для Питанням розробки стратегій та оцінки економічної ефективності

зовнішньоекономічної діяльності підприємств приділено значну увагу в роботах зарубіжних та вітчизняних науковців. Миролюбовою Т. В., запропоновано методику визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності на основі розрахунків сукупності таких показників, як абсолютна ефективність експорту, економічна ефективність реалізації експортних товарів на зовнішньому ринку, ефективність використання виробничих та оборотних фондів при експорті [1]; Дем'яненко А. Г. досліджено проблеми виокремлення факторів та виявлення їх впливу на ефективність зовнішньоекономічної діяльності [2]. Значне коло питань стратегічного управління залишаються не вивченими та не адаптованими до особливостей аграрного сектору.

Розробка стратегій зовнішньоекономічної діяльності сприяє підвищенню загальної ефективності господарської діяльності підприємства. Вірний вибір пріоритетів та напрямків стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства забезпечує його конкурентоздатність не тільки у короткостроковому, але й у довгостроковому періоді.

При розробці стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства необхідне проведення комплексного аналізу всіх аспектів діяльності підприємства:

- аналіз зовнішнього середовища, який включає в себе оцінку постачальників, конкурентів та споживачів, а також аналіз пропонуваного підприємством та конкурентами товарів з метою виявлення стадії життєвого циклу товару та можливості його заміни. Цей аналіз проводиться на засадах складання карти стратегічних груп для визначення положення підприємства серед конкурентів та напрямку його розвитку в наявному конкурентному середовищі. Також необхідні проведення маркетингового дослідження ринку з метою виявлення переваг споживачів та оцінка постачальників для визначення якості сировини та рівня цін на неї в даній галузі;

- для визначення найбільш привабливих ринків для підприємства проводиться матричний аналіз. При проведенні матричного аналізу найчастіше використовуються такі матриці: матриця BCG – аналіз темпів зростання та

частки ринку; матриця GEM – аналіз порівняльної привабливості ринку та конкурентоспроможності; матриця ADL – аналіз життєвого циклу галузі та відносної позиції на ринку; матриця Shell/DPM – аналіз привабливості ресурсоємної галузі в залежності від конкурентоспроможності;

- SWOT аналіз, дає змогу виявити внутрішні можливості підприємства, він є одним із основних етапів дослідження, для ефективної розробки стратегії ЗЕД.

Основні види стратегій міжнародного бізнесу поділяються на п'ять основних груп, в залежності від наявності у підприємства конкурентних переваг, завдяки яким воно зможе досягти стабільного положення на ринку. До них відносяться: стратегії формування ресурсно-факторних переваг; стратегії формування технологічних переваг, стратегії формування інноваційних переваг, стратегії формування змішаних переваг, стратегії формування глобальних конкурентних переваг. Для аграрних підприємств України найбільш актуальними є перші чотири групи стратегій, що визначається, в основному, належністю до галузей, де головну роль відіграють ресурси, технологія виробництва та інновації. Отже, доцільно планувати стратегію формування ресурсно-факторних переваг з переважанням інтенсивних технологій виробництва сільськогосподарської продукції. А також треба взяти до уваги стратегію технологічних переваг, тому що експорт готової продукції більш перспективний ніж сировини.

Після того як визначені загальні риси стратегії – вона впроваджується на всіх функціональних рівнях та здійснюється постійний контроль за її виконанням для забезпечення найвищого результату. Для більш ефективної реалізації обраної стратегії необхідно розділити діяльність підприємства на основні та допоміжні процеси та найбільшу увагу приділити саме основній діяльності, поступово адаптуючи стратегію в маркетинговому, виробничому відділах та в сервісному обслуговуванні, що забезпечить повніший контроль за її реалізацією. Допоміжні процеси більш гнучкі і вони самі в процесі реалізації загальної стратегії будуть змінюватися згідно обраному напрямку. Після

впровадження обраної стратегії необхідний постійний контроль за поточною ситуацією внутрішнього та зовнішнього середовища.

Література

1. Миролюбова Т. В. Совершенствование внешнеэкономической деятельности предприятий в условиях рыночной экономики: Автореферат диссертации на соискание уч. ст. канд. эк. Наук./ Миролюбова Т. В. – Екатеринбург, 1992

2. Демьяненко, А. Г. Формирование модели комплексного анализа эффективности внешнеэкономической деятельности предприятия / А. Г. Демьяненко // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – №2. – С.22-28.

УДК 338.43:330.322

Лебеденко О.В., к.е.н., доцент

Дніпропетровський державний аграрний університет

м. Дніпропетровськ

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Важливою умовою ефективного функціонування підприємств будь-якої галузі є наявність необхідних інвестицій. Достатній рівень інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки є запорукою нарощування обсягів виробництва, підвищення ефективності діяльності галузі, а також вирішення соціальних проблем на селі. Рівень інвестиційного забезпечення аграрної сфери є недостатнім і, за оцінкою науковців, становить приблизно 8-10% від загальної потреби в інвестиційних ресурсах [1].

Однією з головних проблем залучення інвестицій в аграрну галузь є її недостатня інвестиційна привабливість, що, насамперед, зумовлено специфічністю аграрного виробництва, яка полягає у тому, що порівняно з промисловістю, воно має нижчу норму прибутку, виробничий цикл у ньому може тривати понад рік, що суттєво уповільнює оборот вкладених коштів, а

через сезонність виробництва одержання прибутку і момент вкладення його у наступний цикл виробничого процесу не завжди збігаються. Крім того, існує ризик недоотримання прибутку через несприятливі природно-кліматичні умови.

Іншими причинами низької інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України стали:

1) відсутність цінового паритету на продукцію сільського господарства та спожитих для її виробництва матеріально-технічних ресурсів, що призвело до зниження прибутковості сільськогосподарських підприємств;

2) зниження прибутків вітчизняних виробників через високу частку імпортного продовольства на внутрішньому українському ринку;

3) зменшення припливу фінансових ресурсів у галузь внаслідок скорочення платоспроможного попиту населення на продовольство;

4) відсутність реально функціонуючого ринку земель сільськогосподарського призначення.

Для аграрних підприємств особливо актуальною є проблема пошуку джерел інвестицій. Нині в структурі джерел фінансування інвестиційної діяльності найбільша частка належить власним коштам підприємств. Основним внутрішнім джерелом інвестицій підприємств є їхній прибуток. Однак, в умовах низької прибутковості сільськогосподарських підприємств, дане джерело є недостатнім для покриття їх загальної потреби в інвестиціях.

В умовах нестачі внутрішніх ресурсів важливого значення набуває залучення зовнішніх джерел фінансування, зокрема іноземних інвестицій. Питома вага прямих іноземних інвестицій в структурі сукупних вкладень галузі коливається в межах 5-7% і є однією з найменших серед усіх галузей [2]. Недостатній рівень іноземних вкладень значною мірою обумовлений частими змінами законодавства та недостатнім захистом права приватної власності. Залучення додаткових інвестицій з-за кордону можливе за умови здійснення державою заходів щодо удосконалення економічного законодавства та лібералізації підприємницької діяльності.

Недостатньою є також пряма державна інвестиційна підтримка сільського господарства, оскільки лише 2-3% загального обсягу інвестицій у галузі становлять кошти державного бюджету, при тому, що в галузі виробляється понад 8% валового внутрішнього продукту України [3].

Однак, крім інвестиційних вкладень, державні органи влади мають інші важелі впливу на інвестиційні процеси в сільському господарстві. Зокрема, державі належить провідна роль в формуванні сприятливого інвестиційного клімату. Державне регулювання інвестиційної діяльності аграрних підприємств необхідно здійснювати за такими напрямками:

- 1) вирішення проблеми цінового паритету;
- 2) підвищення ефективності регулювання імпорту сільськогосподарської продукції;
- 3) стимулювання стійкого платоспроможного попиту підприємств промисловості і населення на вітчизняну сільськогосподарську сировину і продовольство;
- 4) формування ефективної інфраструктури аграрного ринку (розвиток фондового ринку, створення ринку землі та запровадження іпотечного кредитування);
- 5) удосконалення системи кредитування підприємств галузі;
- 6) створення умов для нарощування експортного потенціалу сільськогосподарських товаровиробників;
- 7) створення стабільного законодавчого та нормативного забезпечення інвестиційної діяльності.

Виконання вказаних заходів державної інвестиційної політики сприятиме активізації інвестиційних процесів, зміцненню інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки України та його сталому розвитку.

Література

1. Гуторов О.І. Сучасні тенденції та оцінка інвестиційних процесів в с.-г. виробництві / О.І. Гуторов // Міністерство аграрної політики. – Х.: РВВ НАУ ім. В.В. Докучаєва, 2002. – 52 с.

2. Кожем'якіна М.Ю. Формування інвестицій в аграрній сфері економіки України / М.Ю. Кожем'якіна // Агроінком. – 2011. - №10-12. – С.71-74.

3. Кисіль М.І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства / М.І. Кисіль // Економіка АПК. – 2012. - №9. – С.36-39.

УДК: 331

Литвинов А.І., к.е.н., доцент
*Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. Петра Василенка
м. Харків*

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДТВОРЕННЯ

Словосполучення “людський капітал” звичайно вживається в розумінні витрат на підготовку та перепідготовку персоналу всіх рівнів. Насправді до нього має відношення ще низка інших витрат – пов’язаних із охороною здоров’я, переміщенням (міграцією) населення, тощо. Отже, його перетворення в однозначний, зрозумілий всім фахівцям термін ще не відбулося.

Піонерами теорії людського капіталу у 60-х роках ХХ століття поряд із Гері Бекером стали Теодор Шульц, Джейкоб Мінсер, Мілтон Фрідман, Шервін Розен та інші[1, р.15]. Один з перших дослідників питань, пов’язаних із людським капіталом, Гері Беккер у вступі до першого видання своєї праці “Human Capital”[1] мотивацію до досліджень в цьому напрямку пояснює так: “The main motivating factor has probably been a realization that the growth of physical capital, at least as conventionally measured, explains a relatively small part of the growth of income in most contries” [1, р. 11]. Тобто, людський капітал і технологічні зміни виступають своєрідним мультиплікатором капіталу фізичного. Причому технологічні зміни у своїй основі є інформацією, або знанням. Тому в сучасних економічних умовах вже недостатньо мати лише фізичний та фінансовий капітал. Потрібно вміти ним ефективно скористатись. І людський капітал при цьому може виступити як мультиплікатором, так і

демультиплікатором. В цьому він чимось подібний до праці в розумінні К. Маркса та його послідовників, вплив якого на економічну теорію другої половини XIX ст. - першої половини XX ст. був надзвичайно потужним. Разом із тим праця у вульгарному, механістичному розумінні К. Маркса та його послідовників не може бути тим чинником, лише за рахунок якого можна пояснити нерівномірності у віддачі на фінансовий та фізичний капітал в різних економічних системах. До речі, точку зору, що людський капітал є, скоріше, мультиплікатором, ніж самостійною складовою виробничої функції також підтверджують Нельсон, Фелпс, Бенхабіб та Спігель[2, р. 80].

Щодо капіталу взагалі, усталеним підходом є його визначення як самозростаючої вартості. Для того, щоб застосувати цей підход до капіталу людського слід спочатку визначитись із певними умовностями. По-перше, із тим, що вважати людським капіталом і, по-друге - як його вимірювати. Щодо першого, то в цій частині слід погодитись із Гері Бекером в тому, що людським капіталом слід вважати сукупність знань та якостей людини, які, по-перше, сприяють підвищенню рівня її доходів, здоров'я, тривалості життя і, по-друге, є невід'ємними від неї[1, р. 15-16]. Щодо другого, то це як раз і буде сукупна вартість всіх заходів, спрямованих на одержання першого. Складність полягає в тому, що такі заходи людина у своєму житті може здійснювати в будь-який момент, тому дати абсолютно точну оцінку цієї величини не представляється можливим. Цьому є ціла низка причин. Вони починаються із труднощів виокремлення точної суми, яка була витрачена, наприклад, на конкретного учня середньої школи в умовах "безкоштовної" освіти, конкретного пацієнта в "безкоштовній" лікарні і т.д. Разом із тим, щорічні витрати суспільства на підтримання функціонування навчальних та наукових закладів, охорону здоров'я, в цілому, є доступними. Це означає, що існує більше можливостей для оцінки людського капіталу в суспільному розрізі, аніж в індивідуальному. Це створює певні труднощі у дослідженні особливостей його відтворення.

Підхід, запропонований Гері Бекером, в найбільш повній мірі буде відповідати і загальнопоширеній концепції капіталу, як самозростаючої

вартості. Особливістю, яку при цьому слід враховувати, буде те, що носієм такого капіталу є людина і капітал є неподільним від неї. Тобто, людський капітал, на відміну від фінансового або фізичного взагалі не може бути переданий від однієї людини до іншої. Основою людського капіталу є знання, досвід, навички та здібності, особливою якістю людини є здоров'я, яке теж слід розглядати як складову людського капіталу.

По відношенню до певної частини людського капіталу може скластись ілюзія щодо нібито можливості її передачі від одних людей до інших – наприклад, знання можуть нібито передаватись через книжки, засоби масової інформації, систему освіти та науки, тощо. Але знання потрібно засвоїти, інтегрувати їх у особистість конкретної людини, сформувати в неї навички щодо використання цих знань на практиці. А тому, знання, після такого інтегрування, стають невід'ємними від особи. В силу цих причин людський капітал є приватним, особистим надбанням і в першу чергу належить виключно особі - його носію.

Іншою особливістю інформаційного обміну в контексті досліджуваних питань людського капіталу є те, що в процесі навчання відбувається не стільки передача знань від вчителя до учня, адже вчитель не втрачає свої знання після цього, скільки їх тиражування або розповсюдження. Разом із тим, одержання принципово нових знань – наукових відкриттів, нових технологій, тощо, є набагато складнішим і потребує особливих, творчих, якостей від осіб, що цим займаються (наукових і інженерних кадрів), які є унікальними і не можуть бути повторені шляхом простого тиражування. Такий стан речей накладає свої особливості і на особливості процесу відтворення людського капіталу. Адже, з однієї сторони від пов'язаний із збереженням та поширенням інформації, а з іншої - із відтворенням населення, як основи та носія людського капіталу.

Література

1. Becker, G. Human capital : a theoretical and empirical analysis, with special reference to education / Gary Becker. — Chicago : University of Chicago Press, 1993. — ISBN: 0226041190.

2. Savvides, A. Human capital and economic growth / Andreas Savvides, Thanasis Stengos. — Stanford, Calif : Stanford Economics and Finance, 2009. — 240 p. — ISBN: 9780804755405.

УДК 330.47

Миронова О.О., асистент

Дніпропетровський державний аграрний університет

м. Дніпропетровськ

ПРОЦЕСНО-ОРІЄНТОВАНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Додатковим стимулом діяльності підприємств в умовах ринкової економіки, – одержання прибутку та забезпечення конкурентоспроможності, – є розвиток інформаційного забезпечення управління, що виявляє залежність вартості інформаційних активів від економічних механізмів у функціонуванні сільськогосподарських підприємств, заснованої на концептуально новій моделі бізнес-процесів. У закордонній практиці процесно-орієнтована система управління – це «методологія, що дозволяє компанії підвищити цінність продукції для її споживачів, а заодно й рівень своєї прибутковості шляхом фокусування на роботах і підходах до їхньої внутрішньої організації; це засіб для створення процесів поліпшення й проведення радикальної реструктуризації організації; і, нарешті, це засіб виміру прогресу підприємства в ключових областях бізнесу, які потребують безперервних змін і поліпшень» [3].

Міжнародний стандарт ISO 9001:2000 заохочує застосування процесного підходу в будь-якій сфері діяльності, при управлінні будь-якою організацією і її бізнес-процесами, а також розглядає його як спосіб швидкого виявлення й реалізації можливостей для поліпшення. А викладені в ньому принципи менеджменту є філософією процесного управління організацією і менеджменту

якості, яка у свою чергу заснована на найголовніших принципах управління якістю Дж. Джурана, Ф. Кросбі, К. Ісікави, У. Демінга. У структурі бізнес-процесу виділяються [1] наступні елементи: операції бізнес-процесу, виходи процесу (продукт і/або послуга); входи процесу (сировина, матеріали, дані), тобто ті ресурси, які в рамках процесу переробляються й перетворюються у виходи; вимоги, пропоновані споживачем до результату бізнес-процесу; механізми процесу, тобто ті ресурси, які не переробляються в рамках процесу, але безпосередньо використовуються для його виконання; до них відносяться основні фонди, устаткування, співробітники і т.д.; керуючі параметри, які визначають умови, при яких процес виконується. Крім того, у управлінні бізнес-процесом беруть участь власник бізнес-процесу й керівник підприємства (вищий менеджер). Вони здійснюють управління бізнес-процесом.

Існує кілька характерних поглядів на процесний підхід, які умовно діляться в такий спосіб:

1. Процесний підхід застосовується на рівні аналізу й оптимізації ланцюжків створення цінності компанії (підхід 1);
2. Під процесним підходом розуміється управління бізнес-процесами на міжфункціональному рівні (підхід 2);
3. Процесний підхід трактується як стикування бізнес-процесів, виконуваних структурними підрозділами (підхід 3);
4. Процесний підхід представляється як управління операційними ланцюжками (підхід 4).

При впровадженні підходу 1 до процесного управління фінансові потоки підприємства за рахунок перегляду ланцюжків і портфеля бізнесів підприємства можуть бути збільшені в кілька раз або виграш буде досягнутий за рахунок значного скорочення сукупних витрат по всьому ланцюжкові в цілому.

Управління міжфункціональними бізнес-процесами (підхід 2) охоплює тільки частину основних бізнес-процесів підприємства, і істотний ефект, як правило, досягається в рамках цих бізнес-процесів.

Стикування бізнес-процесів підрозділів (підхід 3) захоплює більшу частину бізнес-процесів підприємства, але при цьому ефект для бізнесу незначний. Він в основному виявляється у вирішенні локальних проблем взаємодії підрозділів і в упорядкуванні їх діяльності.

Підхід 4, заснований на управлінні операційними ланцюжками, – найбільш локальний з позиції бізнес-процесів підприємства. Значний ефект частіше досягається в окремих операціях і, рідше, в операційних ланцюжках у цілому.

Як економічна категорія «бізнес-процес сільськогосподарських підприємств» це послідовна й цілеспрямована діяльність господарюючих суб'єктів у сфері виробництва, реалізації сільськогосподарської продукції і обслуговування галузей сільського господарства, з метою одержання прибутку, необхідної для ведення як простого, так і розширеного відтворення продуктів харчування і сільськогосподарської сировини, а також самозбереження самих господарюючих суб'єктів аграрного сектору, як фактору розвитку українського села. На сільськогосподарських підприємствах, де виробляється велика номенклатура продукції, різної по властивостям, по засобам та технологіям виробництва, по строкам виготовлення, по методах реалізації, по обсягах виробництва і т.і, виділення наскрізних процесів ускладнюється тим, що це може привести до створення окремих служб постачання, реалізації для переважної більшості бізнес-процесів і таким чином збільшиться витрати на бізнес-процес.

Література:

1. Ладыко И. Ю. Методологические вопросы процессной теории менеджмента./И. Ю. Ладыко// Экономика. Менеджмент. Предпринимательство: Сб. науч. тр. – Луганск: ВНУ им. В. Даля, 2002. – Вып.8. – С.133-139.

2. Репин В. В. Процессный подход к управлению. Моделирование бизнес-процессов / В. В. Репин, В. Г. Елиферов. – 3-е изд., испр. – М.: РИА «Стандарты и качество», 2005. – 408 с.

3. Шеер А.-В. Бизнес-процессы. Основные понятия. Теория. Методы. / А.-В. Шеер. – 2-е изд., перераб. и доп.: Пер. с англ. – М.: ОАО «Весть», ООО «Метатехнология», 1999. – 152 с.

УДК 338.47: 338.24

Миронова Р.М., к.е.н., доцент

Дніпропетровський державний аграрний університет

м. Дніпропетровськ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИНОГО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Внутрішня управлінська звітність є основним елементом усієї управлінської структури, найважливішим інструментом контролю в системі управління сільськогосподарським підприємством. Незважаючи на те, що управлінська звітність створена досить давно, дотепер не існує стандартних форм управлінської звітності, затверджених на державному рівні. Кожна організація розробляє їх самостійно. Однак, незважаючи на відсутність твердої регламентації при розробці форм управлінської звітності, має сенс керуватися положенням по управлінському обліку SMA 5B «Основи звітної інформації для менеджерів» [1, с. 27].

Багато вчених і практиків сходяться в думці, що управлінська звітність – це система взаємозалежних економічних показників, що характеризують результати діяльності підприємства й необхідних керівництву підприємств для управління й контролю їх діяльності [3]. На нашу думку внутрішню управлінську звітність можна охарактеризувати як сукупність управлінських документів, що включаються в графік документообігу, що містять систему взаємозалежних економічних показників і використовуються для прийняття ефективних, своєчасних управлінських рішень.

У більшості сільськогосподарських організацій є поділ відповідальності керівників різних підрозділів за виконання різних завдань, досягнення

запланованих результатів у загальній структурі управління. Даний поділ відповідальності, як правило, має ієрархічну структуру, яка умовно поділяється на три рівні:

- операційний (нижній) рівень. При плануванні на даному рівні надходить дуже деталізована інформація, що має відношення безпосередньо до поточного часу, тобто прийняття рішень у відношенні заробітної плати; скарг і претензій з боку покупців, виконання графіка (плану) робіт, виявлення й аналіз відхилень фактичних результатів від планових носять короткостроковий характер. У сільському господарстві операційний рівень управління представлений в основному бригадами, які відображають у первинній документації господарські операції й надалі застосовують її у своїй управлінській діяльності;

- тактичний (середній) рівень вивчає питання ефективності використання ресурсів для досягнення більш високих результатів. Рішення ухвалюються у відношенні: закупівель, місця розташування (зберігання) запасів сировини, матеріалів і готової продукції, продажів, прогнозу потоків коштів. До фахівців даного рівня управління відносять керівників цехів, різних фахівців (агрономів, інженерів, зоотехніків і ін.), які використовують бухгалтерську інформацію прямо з первинних документів і реєстрів;

- стратегічний (вищий) рівень спрямований на довгострокову перспективу, припускає прийняття рішень відносно всієї організації в цілому й визначає напрямку розвитку організації в майбутньому. У сільськогосподарських організаціях для верхнього рівня управління, який представлений керівником і головними фахівцями, необхідна систематизована інформація у вигляді якісних показників. Ці показники можуть бути отримані або з первинних документів, облікових реєстрів, або можуть бути розраховані по спеціальних формулах. На основі інтенсивного використання цих показників забезпечується прийняття ефективних управлінських рішень, своєчасне виявлення відхилень і оперативне їхнє усунення.

Для управління сільськогосподарською організацією особливе значення має спосіб представлення облікової інформації, на який безпосередній вплив

виявляє зміст інформації, методи її одержання й передачі, вимоги користувачів звітів і т.п. [2]. Важливе значення має частота представлення інформації для управління, яка в сільському господарстві, як і в інших галузях, залежить від часу, протягом якого ця інформація є актуальною й корисною для прийняття ефективних управлінських рішень. Так, на частоту представлення облікової інформації й формування управлінських звітів у рослинництві безпосередній вплив виявляють такі фактори, як сезонність виробництва й тривалість виробничого циклу. Наприклад, частина інформації для управління про хід збирання врожаю, що здійснюється в досить короткий термін, повинна надходити користувачам у режимі реального часу при кожній її зміні. Звичайно, більша частина показників управлінського обліку й звітності не вимагає такої оперативності.

Для підвищення інформативності й достатності для прийняття ефективних управлінських рішень вважаємо за необхідне включити у звіти показники планових (нормативних) або аналогічних даних минулих періодів. Порівняння із плановими значеннями дає можливість оцінити його виконання й виявити причини розбіжностей; які можуть бути викликані помилковістю планування й неточністю прогнозування: суттєво доповнює управлінську звітність, а також має особливу цінність і практичну значимість порівняння даних управлінського обліку минулих звітних періодів, зіставлення з показниками передових підприємств, ринковими галузевими значеннями.

Література:

1. Аверчев И.В. Управленческий учет и отчетность. Постановка и внедрение / И.В. Аверчев. – М: Вершина, 2008. – 512 с.
2. Ивашкевич В.Б. Бухгалтерский управленческий учёт: учебник. / В.Б. Ивашкевич. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Магистр, 2008. – 574 с.
3. Палий В.Ф. Управленческий учет издержек и доходов (с элементами финансового учета) / В.Ф.Палий. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 279 с.

УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ІЗ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДІКЦІЇ

В сучасних умовах серед істотних факторів економічного поступу на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції набуває винятково значення процес управління основними засобами.

Активна робота науковців в напрямі формування ринкової стратегії відтворення ресурсного потенціалу агропромислового комплексу дозволила напрацювати окремі теоретичні положення регулювання процесу управління основними засобами на переробних підприємствах. Так, учений-економіст Городянська Л.В. зазначає, що капітальні вкладення витрат на технічне переозброєння, реконструкцію та створення нових необоротних активів необхідно проводити разом із витратами на просте та розширене відтворення основних засобів [1]. Наконечний Б.В. розглядає проблеми управління процесом відтворення в контексті сучасних економічних і політичних процесів. Наголошує на тому, що пріоритетними у сфері державного піклування, важливе місце посідає активація відтворення основного капіталу, зокрема ефективної реновації – своєчасного й повноцінного відшкодування та оновлення елементів основного капіталу на вищій техніко-технологічній основі [2]. Дослідник Поперечний С.І. оновлення основних засобів розглядає як передумову виходу вітчизняних підприємств із кризи [3].

Стратегічною метою управління основними фондами підприємства є забезпечення максимально ефективного їх використання при мінімальних витратах на їх утримування та обслуговування.

Ефективність управління основними засобами на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції являється складним процесом, насамперед тому, що вони формуються при створенні підприємства і служать тривалий час. Успішність управління основними засобами підприємства можна розглядати з позиції ефективності їхнього використання в господарському обороті. Через те, що основні засоби експлуатуються тривалий час, вони поступово втрачають свою вартість за рахунок фізичного зносу, а перенесення вартості основних засобів на продукцію, що виготовляється, виконувани роботи, надавані послуги відбувається за рахунок нарахування амортизації.

Основні засоби, будучи основною базою економічного потенціалу підприємства, зумовлюють його виробничу потужність і технічний рівень, а, отже, і ефективність виробництва. Тому це особливо актуально для переробних підприємств, які зосредили в структурі власного майна понад чверть основних фондів, задіяних у виробничому процесі. Особливістю управління основними фондами в перехідний період з'явилися постійні доповнення та зміни до законодавчих актів щодо низки питань, які довгий час залишалися невирішеними через відсутність досвіду і невідповідності багатьох сфер і структур до нових економічних умов. Явними проявами невирішених проблем управління основними фондами стали спад виробництва, банкрутство та ознаки неспроможності підприємств, тому для подальшого успішного розвитку потрібно ефективне управління основними засобами. Для цього підприємства із переробки сільськогосподарської продукції повинно дотримуватися таких основних завдань:

- правильна класифікація об'єктів основних засобів, що купуються (будуються), при введенні їх в експлуатацію, залучення для цих цілей компетентних фахівців технічних служб;
- організація оптимальної облікової політики відносно основних засобів;
- здійснення найбільш вигідної підприємству амортизаційної політики;
- визначення (спільно з економічними службами) терміну корисного використання об'єктів;

– постійне приведення облікової вартості основних засобів у відповідність з ринковою шляхом проведення переоцінок у встановленому порядку;

– ведення роздільного бухгалтерського і податкового обліку основних засобів, відмова від пріоритету податкового обліку відносно бухгалтерського для спрощення облікових робіт.

Отже, раціональне управління основними засобами, процесами їх формування, використання та оновлення може стати чинниками економічного зростання підприємства, підвищення його конкурентоспроможності.

Література

1. Городянська Л.В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку і аналізу: монографія / Л.В. Городянська. – К.: КНЕУ, 2008. – 224 с.

2. Наконечний Б.В. Підвищення ефективності управління основними виробничими засобами на підприємстві / Б.В. Наконечний // Вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2010. – №3. – С. 71-76.

3. Поперечний С.І. Удосконалення організації використання основних виробничих фондів сільськогосподарських підприємств / С.І. Поперечний // Науковий вісник національного аграрного університету. – 2008. – № 120. – С. 216-220.

Подлужна Н.О., к.е.н., доцент
*Донецький національний технічний університет,
м. Донецьк*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Світовий досвід свідчить, що рівень розвитку країни залежить від рівня інноваційних розробок в ній. Серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності мають Португалія — 26 % та Греція — 29 %, але навіть вони у два рази вищі, ніж в Україні. Порівняно з країнами лідерами, такими як Нідерланди (62 %), Австрія (67 %), Німеччина (69 %), Данія (71 %) та Ірландія (74 %) розрив з Україною ще більший (в 3-4 рази). Для досягнення світового рівня інноваційних розробок доцільно активізувати інноваційні процеси в державі. Свідомо, що основою інновацій є знання. Вони дозволяють виробляти ідеї, які призводять до розробки інновацій. Якщо підприємство може відчувати дефіцит економічних ресурсів, то дефіциту ідей не існує. При цьому інноваційність повинна бути властива не тільки підприємствам, які займаються впровадженням високих технологій, а й сільськогосподарським підприємствам.

Досліджено, що знання є ресурсом, який базується на досвіді працівника, та є результатом його навчання. Впровадження систем управління знаннями на українських підприємствах є необхідністю, що забезпечить зростання їх ринкової вартості за рахунок підвищення долі нематеріальних активів в структурі активів балансу.

Досвід впровадження систем управління знаннями на сільськогосподарських підприємствах в Україні обмежений, але в цьому напрямі реалізуються програми, які сприяють інноваційної активності персоналу. Досліджено практику управління знаннями ПрАТ «Геркулес, до

структури якого належить агрогосподарство, що включає АФ «Горняк», ферму «АгроЛаспа» та АГ «Богатир». На підприємстві заохочується впровадження інновацій при ініціюванні процесу розробки інновацій, високого почуття причетності персоналу до знань та ідей, відповідальності за зміни.

Встановлено, що до основних програм, які впливають на розвиток інтелектуального капіталу та формують основи процесу управління знаннями, є «Розвиток підприємства через розвиток персоналу», «Технологія успіху» та «Твої ідеї працюють».

Метою програми «Розвиток підприємства через розвиток персоналу» є виявлення найбільш амбітних, творчих працівників для формування кадрового резерву на позиції топ-менеджерів та керівні посади. Основними етапами проведення програми є подача заявки; проведення мотиваційне-логічного первинного тестування, заповнення анкет; відбір кандидатів за результатами тестування та анкетування Дирекцією з персоналу; оцінка за методом 360; проведення тренінгів; перевірка навиків, знань і умінь безпосередньо керівником підрозділу. У ході проведення програми кандидати відсіюються за результатами балів, які відповідають їх оцінці можливостей. Після завершення всіх етапів програми кандидатів винагороджують. При цьому, найбільш бажаним винагородою є отримання посади. Також практикуються такі винагороди як одноразова премія, надбавка до заробітної плати, сертифікат на навчання працівника та занесення кандидата до кадрового резерву на керівну посаду.

Програма «Твої ідеї працюють» створена з метою удосконалення процесу організації роботи, технологічного, мотиваційного процесів на підприємстві на основі раціональних пропозицій працівників. У будь-який момент співробітник може запропонувати раціональну пропозицію або нововведення з доказом того, що його ідея працює і буде приносити прибуток підприємству. Далі маркетологами перевіряється дану пропозицію і приймається рішення щодо її доцільності. Працівники, які вносять раціональні пропозиції, отримують одноразову матеріальну винагороду.

Соціально-корпоративний проект компанії «Технологія успіху» діє для молодих фахівців спеціальності «Технологія харчової промисловості» в рамках комплексної програми співробітництва з ВНЗ країни «Майбутнє в твоїх руках». Цей проект являє собою спеціальну навчальну програму для студентів старших курсів і випускників, які націлені на власний професійний ріст, побудову успішної кар'єри в найбільшій компанії регіону з сучасним обладнанням і технологіями. Цей проект дає можливість студентам взяти участь у реальних бізнес-процесах, реалізувати свої ідеї, талант та професійні якості на виробничих підприємствах компанії. Метою проекту є довгострокове соціальне партнерство, підготовка, розвиток, супровід і просування нового активу підприємства з числа молодих фахівців, студентів і випускників, використання сучасних знань майбутніх фахівців. Учасниками програми є випускники і молоді фахівці Луганського аграрного університету та Донецького національного університету економіки і торгівлі імені М. Туган-Барановського, які прагнуть до нових знань, вражень, власного професійного розвитку і зростання, що швидко адаптуються до ситуації і уміють відстоювати свою позицію.

Таким чином, реалізація цих програм дозволяє підприємству активізувати процеси формування та використання знань персоналу та молодих випускників ВНЗ як його майбутніх працівників. Визначено, що програми «Розвиток підприємства через розвиток персоналу» та «Твої ідеї працюють» сприяють прагненню персоналу до набуття нових знань з метою їх використання у виробничому процесі та його покращення. Матеріальна винагорода та просування по кар'єрних сходах є потужним мотиватором до придбання знань, створення інноваційних рішень та розробок. Встановлено, що проект «Технологія успіху» забезпечує залучення молодих фахівців на підприємство і використання їх креативних підходів при досягненні виробничих цілей, дифузії знань серед співробітників. Таким чином, реалізація програм дозволяє активізувати процес управління знаннями на сільськогосподарських підприємствах.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Конкурентоспроможність підприємства у ієрархії рівнів конкурентоспроможності займає проміжну позицію між конкурентоспроможністю продукції, яка у значній мірі й визначає рівень конкурентоспроможності підприємства, та конкурентоспроможністю галузі, яка визначається саме конкурентоспроможністю підприємств, що функціонують у цій галузі. Зміст поняття конкурентоспроможності на кожному з рівнів має свої відмінності. Конкурентоспроможність на рівні підприємства є підстави окреслити як його здатність конкурувати із подібними підприємствами, тобто вигідно і тривалий час позиціонувати себе на ринку аналогічної продукції та досягати своїх цілей, використовуючи свої конкурентні переваги по відношенню до своїх конкурентів, які є результатом реалізації потенціальних можливостей, досягнутих у процесі його ефективної діяльності. Від рівня ефективності функціонування підприємства в значній мірі залежить і міцність конкурентної позиції даного підприємства на ринку, тобто – його конкурентоспроможність на даний момент, що на ринку проявляється у його конкурентній позиції. Тобто, конкурентоспроможність підприємства є функцією всіх його внутрішніх ресурсів. Проте не в меншій мірі рівень ефективності функціонування підприємства залежить від рівня його конкурентоспроможності – наявність такого зворотного зв'язку є об'єктивною.

ГОСПОДАРСТВА НАСЕЛЕННЯ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Підвищення частки продукції, виробленої у сільськогосподарських підприємствах, у загальному обсязі цієї продукції, поки що зовсім не означає різкого зменшення значення господарств населення у вирішенні проблеми продовольчої безпеки держави, і тим більше – у розвитку сільських територій, особливо – у контексті необхідності здійснення цього розвитку на засадах зрівноваженості.

Об'єктивно основною місією індивідуальних господарств населення є самозабезпечення сільських жителів сільськогосподарською продукцією як основою їх харчування. Крім того, ці господарства, продаючи певні можливі обсяги цієї продукції (як залишки після забезпечення своїх потреб у продуктах харчування чи сировині для їх виготовлення) на міських ринках, тим самим вирішують суттєву частку проблем міського населення у їх забезпеченні продуктами харчування і, відповідно, певну частку своїх власних проблем у забезпеченні себе хоча б якимись грошовими коштами, які можуть бути використані для вирішення проблеми забезпечення членів цих господарств продуктами промислового виробництва найрізноманітнішого призначення.

Господарствами населення у 2011р. вироблено 97% картоплі, 91% баштанних культур, по 84% овочів, плодів і ягід, 22% зерна, 16% соняшнику та 9% цукрових буряків. У господарствах населення сьогодні зосереджена значна частина поголів'я худоби та птиці: на початок 2012р. вони утримували майже дві третини (65,9%) поголів'я великої рогатої худоби (у т.ч. корів - 77,4%); 55% свиней; 83,3% овець та кіз; 47,3% птиці всіх видів. Але частка цих виробників у

загальному обсязі тваринницької продукції скоротилась проти 2010 р. на 1,6 пункта і склала 53,7%. Якщо тваринництво сільськогосподарських підприємств характеризувалося інтенсивністю господарювання (загальні обсяги вирощування худоби та птиці перевищували обсяги реалізації тварин на забій на 4,9%), то у господарствах населення обсяги реалізації худоби та птиці на забій випереджали обсяги їх вирощування.

Самозабезпечення сільських родин продуктами харчування та доходи від здійснення ними виробництва сільськогосподарської продукції і часткової реалізації її надлишків (стосовно власних потреб) сприяють покращенню їх соціального статусу, покращенню умов і культури сільського способу життя та формуванню кращого вигляду сільських поселень, оскільки при наявності вищих доходів селяни покращують вигляд та облаштування своїх осель і прибудинкових та присадибних територій.

При розробці соціально-економічних засад стратегічної політики розвитку індивідуально-сімейного виробництва сільськогосподарської продукції об'єктивно необхідно враховувати потребу підвищення загальної культури цього сектору, оскільки саме в екологічному плані відсутність необхідної сільськогосподарської освіти та об'єктивне бажання одержати кращий урожай сільськогосподарських культур з метою його продажу міському населенню на базарах, спричиняють технологічно неграмотне і екологічно небезпечне застосування частиною сільського населення хімічних засобів захисту рослин і догляду за ними, що певною мірою спричиняє відповідне забруднення навколишнього природного середовища. Крім того, продукти життєдіяльності сільського населення та функціонування сільських садіб елементарно забруднюють навколишнє середовище в частині водних ресурсів, повітря та землі, оскільки каналізаційні споруди, що їх мають селяни біля своїх будівель, мають виражений автономний характер і не характеризуються хоча б у якійсь мірі закінченим циклом та необхідною безпекою утилізації.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРОТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Агротуризм як вид підприємництва дає змогу селянам поліпшити фінансово-економічний стан їх та їхніх родин, одержати додаткові кошти для розширення основного виду діяльності – сільськогосподарського виробництва, значною мірою вирішити проблему зростаючого на селі безробіття, використати незадіяні ресурси, а також має культурне, пізнавальне та оздоровчо-рекреаційне значення. Тобто ефективність агротуристичної діяльності має широкий соціально-економічний характер. І її доцільно розглядати в контексті певних аспектів: ефективність для агротуристичного господарства (чи його власника); ефективність для навколишнього соціально-економічного середовища; ефективність для самого агротуриста.

Важливим методичним моментом є те, що агротуристичне господарство, як і переважно будь-яке інше туристичне підприємство в Україні (за винятком турготелів), можна віднести до категорії малих підприємств, оскільки згідно з чинним законодавством до них належать підприємства, середня кількість працюючих в яких не перевищує 50 осіб. У Львівській області таких підприємств близько 8 тис., хоча, на жаль, складно вказати загальну кількість малих підприємств у галузі туризму взагалі, а особливо – в агротуризмі, оскільки у статистичних довідниках до основних об'єктів економічної діяльності належать лише готелі, ресторани.

Також у дослідженні ефективності агротуристичної діяльності є необхідність врахування комплексного характеру можливого інтегрального

показника ефективності функціонування агротуристичного господарства, а також його синергетичного характеру. Практично таким показником на рівні окремого агротуристичного господарства може бути ступінь його наповненості ($E_{\text{атг}}$) протягом річного циклу, а також середній його показник протягом років у динаміці ($E_{\text{атг сер}}$):

$$E_{\text{атг}} = (V/W) \times 100, \%$$

де V – кількість відвідуваче-днів агротуристичного господарства протягом року ;

W – максимальна кількість відвідуваче-днів в агротуристичному господарстві.

Тому ефективність формування і функціонування ринку агротуристичних послуг в регіоні об'єктивно визначається на основі раціонального балансу рівня задоволення інтересів агротуристів і власників агротуристичних господарств. Кількісним показником вираження цього балансу до певної міри могла б бути (і в динаміці) сума грошей, яка залишається агротуристами на конкретній сільській території за час їх відпочинку, проте є очевидні проблеми з обліком такої суми на практиці.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх застосування створює необхідні передумови для вирішення проблем розвитку сільських територій, сільської зайнятості, створення організованого, регульованого ринку агротуристичних послуг у сільських регіонах.

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі швидкого інноваційно-технологічного розвитку суспільства очевидною є проблема погіршення екологічної ситуації, тому актуальними є питання розвитку екологічного менеджменту. Екологічний менеджмент є управлінням екологічними характеристиками і показниками певних суб'єктів екологічно господарювання, джерел екологічної небезпеки чи окремих природних комплексів.

Проблема екологічного розвитку сільськогосподарських підприємств і сільських територій є потребує особливої уваги, оскільки в її основі лежить екологізація сільського господарства. Останнє є визначальною основою розвитку сільської території, забезпечення продовольчої безпеки країни та добробуту населення (через створені робочі місця, споживання екологічно чистих чи небезпечних продуктів харчування, рівень викидів шкідливих відходів тощо). Тріада «екологія» – «сільське господарство» – «сільська територія» відображає основні суб'єкти, на які повинен спрямовуватись екоменеджмент.

В основі екологічного менеджменту повинен бути закладений баланс між розвитком сільськогосподарського виробництва та збереженням екології. У широкому розумінні екологічний баланс вміщує баланс природних ресурсів, екологічності виробництва та баланс землекористування. Екологічний баланс розвитку сільськогосподарських підприємств визначається сукупністю явищ і процесів, що забезпечують стабільність навколишнього природного

середовища та екологобезпеченість виробництва. Визначальними аспектами екологічного менеджменту як складової розвитку сільського господарства і села є: ведення екологічного аграрного виробництва з поширенням глибокої диференціації за рівнем екологічної чистоти, сприяння відтворенню та підвищенню родючості ґрунтів, забезпечення охорони навколишнього середовища селянами, впровадження раціональної багаторівневої державної екологічної політики. Таким чином мова йде про налагодження зростання якості продуктів харчування, відтворення природно-ресурсного потенціалу з метою забезпечення покращання умов проживання селян в тандемі “селянство – природа”.

Забезпечення екологічного розвитку сільськогосподарських підприємств регіону є важливим поступом в сучасних умовах, оскільки екологічні фактори є визначальними в процесі налагодження збалансованого розвитку агроформувань і сільської території. Екологізація тісно взаємопов'язана з іншими складовими, а саме: економічною і соціальною сферами. З першою – через можливість виробництва, екологічно чистої продукції – важливої передумови конкурентоспроможності на внутрішніх та зовнішніх ринках, вступу в міжнародні організації торгівлі. З другою – через забезпечення нормальних умов життя, праці та охорони здоров'я селян.

Екологічний менеджмент як система повинен здійснюватись як на самих сільськогосподарських підприємствах, так і на загальнодержавному рівні через контрольні, мотиваційні та регулюючі функції.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА РОСЛИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

УДК 332.1:631.15 (477.65)

Кондратюк Н.В., викладач

Харківський національний аграрний університет

ім. В.В. Докучаєва

м. Харків

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В зв'язку з постійним зростанням світового попиту на олійні культури виробництво соняшнику в Україні розглядають як стабільну прибуткову галузь сільськогосподарського виробництва. Соняшник як високоенергетична продовольча культура відіграє провідну роль у виробництві продуктів харчування та кормів.

Високий попит на насіння соняшнику та продукти його переробки на національному та світовому рівнях вимагає постійного нарощування обсягів виробництва. За умови, що збільшення обсягів продукції можливе лише екстенсивним або інтенсивним шляхом, сільськогосподарські виробники, в основному, зорієнтовані на екстенсивний варіант нарощування обсягів виробництва - збільшуючи площі соняшнику за рахунок відмови від вирощування частини культур та ігнорування традиційної для Лісостепу сівозміни [1].

Харківська область за ґрунтово-кліматичними умовами є однією з найбільш сприятливих для виробництва насіння соняшника і займає за його

валовим збором ведуче місце серед областей України. В рослинництві області виробництво соняшнику за своєю важливістю займає друге місце після зернових культур. Соняшник забезпечує майже 95% загального виробництва рослинної олії.

Оцінюючи динаміку виробництва соняшнику за 100 років - з 1913 по 2011рр. відзначимо, що в Харківській області нарощування посівних площ відбувалось постійно. Різке збільшення посівів соняшнику відбулось в період індустріалізації в 1940р. (в 5 разів порівняно з 1913р.), а потім - за проголошення незалежності України, з 1991р., коли внаслідок зміни суспільного устрою, ринкові реалії стали вимагати виробництва конкурентоздатної продукції.

В Харківській області галузь олійництва нині розвивається з використанням екстенсивних методів, шляхом нарощування площ, а не удосконалення технологій. Так, щорічно в регіоні в період 1990-2011рр. посівна площа соняшнику зростала в середньому на 172,7 га. Порівняно з 1990 в 2011 році посівні площі культури збільшилися в 2,7 рази. Нарощування площ відбувається постійно, внаслідок чого в 2011 році в структурі ріллі посіви соняшнику в області займають 19,4%.

Піки урожайності соняшнику припадають на сприятливі роки – 1940, 1975, 1995, 2007-2008 та 2011рр., тоді як спади безпосередньо пов'язані з несприятливими погодними умовами, як це відбулось в 2004 р, коли урожайність була найгіршою – 8,6 ц/га [2].

Нарощування урожайності є постійним поступальним процесом в господарській діяльності аграрних підприємств. В середньому, зростання урожайності за даний період склало 0,03 ц. в рік. Особливу роль в зростанні урожайності відіграло і виведення більш продуктивних сортів соняшнику. Важливим є те, що по області в 2011 р. середня урожайність склала 24,4 ц/га та перевищила даний показник по Україні на 6 ц/га. В цілому, зростання урожайності соняшнику за досліджуваний період на 138,64%, вказує на позитивні зміни в інтенсифікації виробництва, а підвищення урожайності по

всіх районах – на те, що Харківська область є дуже сприятливою зоною для вирощування даної культури.

Тобто, в порівнянні з іншими регіонами, в Харківській області для вирощування соняшнику використовують більш ефективні технології, але й вони мають як інтенсивну, так і (в більшій мірі) екстенсивну спрямованість.

Специфічні умови вирощування та орієнтація на нарощування площ призвели до того, що обсяги виробництва насіння соняшника в Харківській області невідмінно зростають. Нарощування обсягів виробництва соняшнику в області відбувається в наслідок того, що він є високорентабельною культурою. Але за останні десять років динаміка рентабельності виробництва соняшнику при аналізі її по роках має виражені спадні характеристики: рівень рентабельності в 2011 році склав 69% в порівнянні з 255,2% в 1990 році. Найнижча рентабельність в досліджуваному періоді була в 2005 р., але навіть тоді вона склала 26%. Поступово рентабельність знову зростає, і виробництво даної культури залишається одним з найбільш прибуткових для сільськогосподарських підприємств. Тому в сучасних умовах потрібно більше уваги звернути на проблеми підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва в цілому та вирощування соняшнику зокрема [3].

Від успішного розв'язання даної проблеми залежить зростання дохідності підприємств, підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та світовому ринках, забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу.

Література

1. Маслак О. Сучасні тенденції ринку соняшнику/ О. Маслак// Агробізнес сьогодні.-2012.-. №7(230).-С.15-18;
2. Україна у цифрах у 2011 році /упоряд. О.Г.Осауленко. – К.: Державна служба статистики України, 2012.-520с.;
3. Харківська область у 2011 році / За ред. Мамонтової О. Г. - Головне управління статистики у Харківській області, 2012.- 582с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ГРЕЧКИ

У проєкті «Стратегії розвитку аграрного сектора економіки (на період до 2020 року)» одним зі стратегічних орієнтирів визначено підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва шляхом зниження собівартості сільськогосподарської продукції залежно від структури виробництва та виду продукції на 3–9 % у 2020 р. проти 2011 р. за рахунок збільшення обсягу виробництва під час інтенсифікації виробництва у рослинництві. У вказаній стратегії окреслено й пріоритетні напрями досягнення стратегічних цілей, основними з яких є такі: 1) підвищення технологічності й зниження матеріаломісткості продукції шляхом: а) збільшення частки земель, що обробляють за допомогою технологій нульового або мінімізованого обробітку ґрунту, до двох третин; б) збільшення частки сільськогосподарських підприємств, що діють у сфері інновацій, до 25 %; 2) технологічне переоснащення аграрного виробництва для поширення застосування ресурсозберігальних й екологічно сприятливих технологій і техніки шляхом: а) стимулювання в рослинництві раціонального поєднання органічних і мінеральних добрив; б) дотримання науково обґрунтованого співвідношення основних елементів живлення; в) запровадження інтегрованої системи захисту рослин, інноваційних систем регулювання росту й розвитку рослин; г) застосування ґрунтозахисних технологій, адаптованих до ґрунтово-ландшафтних елементів і природно-кліматичних особливостей [1].

Абсолютно очевидно, що досягнення означених стратегічних цілей передбачає здійснення додаткових вкладень у виробничий процес, тобто

магістральним шляхом розвитку є інтенсифікація на інноваційній основі. З огляду на це актуальним завданням вважаємо оцінювання стану й динаміки рівня інтенсивності та ефективності інтенсифікації виробництва гречки в аграрних підприємствах України. Для цього звернемося до даних табл. 1.

1. Динаміка рівня інтенсивності та ефективності інтенсифікації виробництва гречки в аграрних підприємствах України

Показники	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Витрати на 1 га, грн	476,3	522,5	787,0	1078,8	1161,0	1555,0	2322,0
Індекси: базисний	1,000	1,097	1,652	2,265	2,438	3,265	4,875
ланцюговий	-	1,097	1,506	1,371	1,076	1,339	1,493
Урожайність, ц/га	6,7	6,2	7,0	8,6	7,4	6,8	9,7
Індекси: базисний	1,000	0,925	1,045	1,284	1,104	1,015	1,448
ланцюговий	-	0,925	1,129	1,229	0,860	0,919	1,426
Виробнича собівартість 1 ц, грн	71,09	84,27	107,01	120,97	145,79	228,67	239,38
Індекси: базисний	1,000	1,185	1,505	1,702	2,051	3,217	3,367
ланцюговий	-	1,185	1,270	1,130	1,205	1,568	1,047
Повна собівартість 1 ц, грн	78,06	96,31	121,12	143,09	150,49	233,52	300,26
Індекси: базисний	1,000	1,234	1,552	1,833	1,928	2,992	3,847
ланцюговий	-	1,234	1,258	1,181	1,052	1,552	1,286
Ціна реалізації 1 ц, грн	88,05	121,96	165,69	142,17	147,32	397,48	477,07
Індекси: базисний	1,000	1,385	1,882	1,615	1,673	4,514	5,418
ланцюговий	-	1,385	1,359	0,858	1,036	2,698	1,200
Рівень рентабельності, %	12,8	26,6	36,8	-0,6	-2,1	70,2	58,9
Прибуток на 1 га, грн	35,2	77,1	146,9	-3,9	-18,7	872,1	675,7
Індекси: базисний	1,000	2,190	4,173	-	-	24,776	19,196
ланцюговий	-	2,190	1,905	-	4,795	-	0,775
Прибуток на 1 ц, грн	10,0	25,7	44,6	-0,9	-3,2	164,0	176,8
Індекси: базисний	1,000	2,570	4,460	-	-	16,400	17,680
ланцюговий	-	2,570	1,735	-	3,556	-	1,078

Джерело: розрахунки автора на основі даних Держслужби статистики

України.

Результати аналізу наведених даних свідчать про наявність тенденції до підвищення рівня інтенсивності виробництва гречки в аграрних підприємствах. Так, виробничі витрати з розрахунку на 1 га зібраної площі гречки у 2011 р. становили 2322 грн, що в 4,9 раза більше проти рівня 2005 р. і на 49,3 % вище проти показника 2010 р. Водночас зростання рівня інтенсивності виробництва гречки відбувалося різними темпами: найвищими вони були у 2007 р. (на 50,6 % проти 2006 р.) й у 2011 р. (на 49,3 % проти 2010 р.), а найнижчими – у 2009 р. (на 7,6 % проти 2008 р.). На відміну від чіткого прояву тренду до нарощування рівня інтенсивності, в динаміці результативності інтенсифікації виробництва гречки чіткої тенденції не було, оскільки урожайність гречки за роками істотно коливалася, причому за аналізований період вона зросла лише на 44,8 % у 2011 р. проти 2005 р., у той час, як витрати на 1 га зросли майже вп'ятеро. У 2006 і 2009 рр. урожайність гречки взагалі була нижчою проти попередніх років, незважаючи на зростання витрат, правда, темпи росту витрат з розрахунку на 1 га у вказані роки теж були найнижчими.

У результаті випереджальних темпів росту витрат на 1 га над темпами росту урожайності виробнича собівартість 1 ц гречки мала чітку тенденцію до підвищення, яке за 2005–2011 рр. становило 3,4 раза. Повна собівартість 1 ц гречки у 2011 р. зросла в 3,8 раза проти 2005 р., однак ціна реалізації зростала ще швидшими темпами (у 5,4 раза), в результаті чого прибутковість виробництва гречки мала загальну тенденцію до підвищення. Отже, загалом інтенсифікація виробництва гречки була економічно ефективною, однак через низьку ціну у 2008–2009 рр. її реалізація була збитковою.

Як зазначає О. В. Олійник, оскільки виробництво продукції зосереджено в економічно самостійних аграрних підприємствах, досягнутий рівень інтенсивності й ефективності в яких істотно відрізняється, то й система тактичних заходів для кожного відтворювального циклу, які конкретизують визначену стратегію, має бути диференційованою й адаптованою до кожного

сільгосптоваровиробника з урахуванням його специфічних особливостей [2]. Це може стати перспективою подальших досліджень порушеної проблеми.

Література

1. Стратегія розвитку аграрного сектора економіки (на період до 2020 року) : проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uaan.gov.ua/sites/.../strateg_do_2020r.pdf.

2. Олійник О. В. Стратегія і тактика розвитку аграрного сектора економіки України / О. В. Олійник // Матер. підсумк. наук. конф. проф.-викл. складу, аспір. і здобув. ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 22–25 січня 2013 р. – Ч. 2. – Х. : ХНАУ, 2013. – С. 259–261.

УДК 631.1:634.745

Г.В.Панасенко, к. е. н., вчений секретар,
Інститут помології ім. Л.П.Симиренка НААН,
с. Мліїв, Черкаська обл.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ КАЛИНИ

В Інституті помології ім. Л.П.Симиренка НААН тривалий час проводяться дослідження агротехніки вирощування калини звичайної (*Viburnum opulus L.*), формування, збереження і вивчення колекції генетичних ресурсів та селекція нових сортів калини. На даний час колекція калини звичайної в інституті налічує 21 зразок генресурсів. Колекція включає місцеві форми, гібриди, 3 сорти – Коралова, Великоплідна, Рубінова, створені в інституті та внесені до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні. На новий сорт Україночка у 2012 році подано заявку.

Завдяки лікувальним властивостям ягід калина є дуже цінною культурою. Ягоди калини використовуються у свіжому вигляді, а також є сировиною для харчової промисловості. Проте широкого промислового розповсюдження

насадження калини ще не набули. Тому велику актуальність має оцінка ефективності вирощування калини звичайної.

Економічна оцінка ефективності виробництва ягід калини проведена на основі вивчення зразків генресурсів калини, яке проводив в Інституті помології ім. Л.П.Симиренка науковий співробітник Тихий Т.І. При розрахунках показників економічної ефективності, використовувалась «Методика економічної та енергетичної оцінки типів насаджень, сортів, інвестицій в основний капітал, інновацій та результатів технологічних досліджень у садівництві» [1].

Дослідні насадження калини закладені в інституті в 1998 році. Схема посадки кущів – 4,0 x 1,5 м, що складає 1667 кущів на один гектар. Розрахунки виконані у цінах 2012 року. Витрати на закладання одного гектару насаджень калини становлять 44,1 тис. грн. Термін до переведення насаджень у плодоносні – 4 роки. Витрати на догляд за одним гектаром молодих насаджень – 21,2 тис. грн. Усього капіталовкладення – 65,3 тис. грн. Окупність витрат забезпечується на шостий рік від посадки саду.

Економічна ефективність виробництва ягід калини розрахована для чотирьох сортів. Всі сорти характеризуються високою якістю ягід, тому ціна реалізації одної тони ягід була однаковою для всіх сортів – 5000 грн. Найвищу середньорічну врожайність за шість років показав сорт калини Рубінова – 15,6 т/га (табл.).

Таблиця

Економічна ефективність виробництва ягід калини,
у середньому за 2007-2012 роки

Назва сорту	Урожайність, т/га	Собівартість 1 т ягід, грн.	Виручка з 1 га насаджень, грн.	Прибуток з 1 га насаджень, грн.	Рівень рентабельності, %
Великоплідна	15,1	1623	75432	50942	208,0
Коралова	14,8	1646	73973	49620	203,8
Рубінова	15,6	1586	77932	53208	215,2
Україночка	15,2	1617	75849	51320	209,2

Сорт Рубінова за рахунок більш високої врожайності мав найнижчу собівартість одної тони ягід – 1586 грн. та найвищі показники виручки – 77932 і прибутку – 53208 грн. з одного гектару насаджень, а також найвищий рівень рентабельності виробництва – 215,2%. Сорти Великоплідна, Коралова і Україночка також мали високу рентабельність – від 203,8 до 209,2% – тому всі чотири сорти можуть бути використані при створенні промислових насаджень калини. Калина звичайна – самобезплідна культура, тому при створенні насаджень необхідно висаджувати щонайменше 2-3 сорти [2].

Висновок. Для створення насаджень калини необхідні капіталовкладення в осязі 65,3 тис. грн. на один гектар. Окупність витрат забезпечується на шостий рік від посадки саду. Економічна оцінка ефективності виробництва ягід калини показала, що всі оцінювані сорти можуть бути використані при створенні промислових насаджень калини. Сорт Рубінова за рахунок більш високої врожайності мав найвищі показники: прибуток – 53,2 тис. грн. з одного гектару насаджень, рівень рентабельності виробництва – 215,2%.

Література

1. Методика економічної та енергетичної оцінки типів насаджень, сортів, інвестицій в основний капітал, інновацій та результатів технологічних досліджень у садівництві (Науковий центр УААН "Плодівництво", Інститут садівництва УААН /За ред. О.М.Шестопаля К., 2006. 144 с.

2. Тихий Т.І. Перспективні форми калини звичайної селекції МІС ім. Л.П.Симиренка /Т.І. Тихий //Збірник наукових праць “Л.П.Симиренко і садівництво України” /Редкол.: І.І.Хоменко (відп. ред.) та ін. – Корсунь-Шевченківський: ПП Майдаченко І.С., 2004. – С.182-185.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

УДК 636.22/.28.03:637.112.7

Батир Р.Ю., аспірант,
*Харківська державна
зооветеринарна академія
м. Харків*

ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ В УМОВАХ РІЗНИХ РЕЖИМІВ ДОЇННЯ

У сучасних умовах використання сучасних інтенсивних технологій висуває підвищені вимоги до худоби молочного напрямку продуктивності, а жорсткі умови економіки вимагають підвищення ефективності виробництва. Техніка та організація доїння корів також впливають на їх молочну продуктивність, тому кратність доїння є одним з важливих чинників підвищення молочної продуктивності, особливо у високомолочних корів.

В умовах агроцеху № 10 ДП «Ілліч Агро-Донбас» Донецької області у 2011 році проведено виробничий експеримент. Для проведення досліджень було відібрано 3 групи корів-аналогів: I група корови на протязі всієї лактації доїлися два рази, II група перші сто днів лактації корови доїлися три, наступні двісті днів два рази на добу; III група корови на протязі всієї лактації доїлися три рази.

У період проведення дослідження тварини всіх дослідних груп перебували в однакових умовах годівлі та утримували безприв'язно в боксах. Найкращу молочну продуктивність за 305 днів лактації показали тварини третьої групи, яких доїли три рази за добу, їх надій склав 5153,5 кг на одну голову. Вони перевищували цей показник ровесниць першої та другої груп на

587,8 (12,9%, $P < 0,05$) і 244,3 кг (5,0%, $P \geq 0,05$) відповідно, тобто різниця між другою і третьою групами була не вірогідною. Найменшу продуктивність виявили корови першої групи, яких доїли два рази за добу на протязі всієї лактації - 4565,7 кг.

Лактаційні криві тварин всіх трьох дослідних груп в цілому аналогічні і проявляють однакові закономірності за періодами лактації. Так, максимального місячного надою в розрахунку на одну голову було отримано у другому місяці лактації, у наступних місяцях лактації вони скорочувались і у десятому місяці були найменшими. Але треба відмітити, що найвищим рівнем продуктивності у всі місяці лактації виділялися корови третьої групи, яких доїли три рази на добу, а найменшим – аналоги першої групи, що доїлися два рази на добу, проміжне положення займали тварини другої групи. Так, середньомісячні надої корів другої групи були вірогідно вищими порівняно з аналогами першої в середньому на 2,34 - 14,18 %, а третьої відповідно на 8,3-21,03 % ($P < 0,05$).

У корів першої і другої груп найбільший індекс вимені відзначений під час доїння в обід, а найменший ввечері. Третя група тварин більш вирівняна за даним показником і відхилення між ранковим і вечірнім доїнням становить 0,72%, в той час як в першій і другій групах різниця досягає 1,41% і 1,03% відповідно. В середньому за добу у тварин, які доїлися три рази на добу даний показник становив 44,62, що більше порівняно з ровесницями першої та другої груп на 0.38 % та 1,82 %.

Найважливішим показником придатності корів до машинного доїння є інтенсивність молоковіддачі. Встановлено перевагу тварин першої дослідної групи (двократне доїння протягом всієї лактації) по інтенсивності доїння над ровесницями з інших груп. Так, в цілому за добу на другому місяці лактації швидкість молоковіддачі була більшою, чим у тварин другої групи на 0,52 кг/хв. (29,4 %, $P < 0,05$) і третьої на 0,48 кг/хв. (26,5 %, $P < 0,05$), на п'ятому місяці лактації на 0,23 кг/хв. (11,8 %, $P < 0,05$) і 0,22 кг/хв. (11,2 %, $P < 0,05$), на десятому на 0,14 кг/хв. (8,0 %, $P \geq 0,1$), чим у третій, а з другою групою вона вирівнялась.

За 305 днів лактації було відмічено не суттєву різницю за якісними показниками молока. Тобто масова частка білка і жиру вищою була у першій групі (3,83 % та 3,06 %) і перевищувала аналогів другої групи на 0,01 % і 0,01 %, третьої на 0,03 % і 0,01 % відповідно. Проте валове виробництво молочного жиру в першій групі було найменшим 174,06 кг, що на 12,53 (7,2 %) і 20,85 кг (12,0 %) менше, ніж у другій і третій відповідно. Білка також при двохразовому доїнні отримано менше (139,75 кг) на 10,21 кг (7,3 %) і 17,39 кг (12,4 %) порівняно з двома іншими режимами відповідно.

Таким чином, використання як частково трьохкратного (перші 100 днів лактації), так і трьохкратного доїння (за весь період лактації) корів чорно-рябої породи, підвищує молочну продуктивність в цілому за лактацію на 7,0 та 11,4 %, а за окремі її періоди відповідно на 2,34-21,03 %. Більш рівномірно розвиненим є вим'я корів, які доїлися в період проведення дослідження трикратно, так як індекс вимені в середньому за добу у тварин даної групи найвищий. Однак слід зазначити, що інтенсивність молоковіддачі кращою була у тварин при двохразовому доїнні. Кількість молочного жиру і білка у тварин першої дослідної групи за всі періоди досліджень нижче, ніж у другій групі на 7,2 і 7,3 % і ніж у третій - на 12,0 і 12,4 %.

Література

1. Админ Е.И. Беспривязное содержание при реконструкции молочных ферм / Е.И. Админ, А.А. Король // Тваринництво України - 2006 - № 7.-С. 57-58.
2. Консваль Н. Четыре против остальных / Н. Консваль, Й. Бургштальер, П. Занфтлебен // Новое сельское хозяйство. – 2010. - №4. – С. 60-63.
3. Косіор Л. Молочна продуктивність корів залежно від способів і кратності доїння / Л. Косіор // Тваринництво України. - 2009. - №1. – С. 16-19.
4. Підпала Т. Доїння корів за умов безприв'язно-боксового утримання / Т. Підпала, С. Ясенів // Тваринництво України. – 2011. - №1-2. – С. 36-38.

5. Кучер Л.Ю. шляхи підвищення ефективності виробництва молока на інноваційній основі / Л.Ю. Кучер // Економіка АПК. – 2013. - №3. – С.70-75.

УДК 338.43:36.085/.087(075.8)

Василина О.Р., к.е.н., доцент

Зеліско Н.Б., к.е.н., в.о. доцента

Львівський національний аграрний університет

м. Львів

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Найважливішою умовою розвитку та підвищення ефективності тваринництва є створення міцної кормової бази, адже рівень продуктивності тварин на 50-80% визначається їх годівлею. На жаль, виробництво кормів як за кількістю, так і за якістю не відповідає потребам тваринництва майже в усіх аграрних підприємствах. Наслідком є низька ефективність використання кормів, їх перевитрата, висока кормомісткість одиниці продукції. Галузь кормовиробництва на сьогодні є технічно і технологічно відсталою, потребує наукового обґрунтування та законодавчого забезпечення її розвитку.

З реформуванням АПК і переходом до ринкових відносин відбулись зміни в структурі посівів кормових культур, заготівлі і використанні кормів. Зменшилось виробництво насіння кормових культур (особливо пасовищних), внесення під їх посіви органічних і мінеральних добрив, послабилась увага до впровадження прогресивних технологій. Зростання попиту населення на продукти харчування тваринного походження ставить підвищені вимоги до кормовиробництва, формування джерел раціонального використання кормів. Сьогодні можна ставити питання про виділення кормовиробництва в окрему спеціалізовану галузь, яка б виробляла якісні корми для тварин.

З метою виявлення ступеня впливу рівня забезпеченості тварин кормами, а також деяких інших чинників на рівень їхньої продуктивності у процесі дослідження проведено групування адміністративних районів Львівської області за виробництвом валової продукції тваринництва на умовну голову у господарствах (табл. 1).

Таблиця 1

Залежність виробництва валової продукції тваринництва на умовну голову тварин в сільськогосподарських підприємствах Львівської області від окремих факторів, 2011 р.*

Групи районів за виробництвом валової продукції тваринництва на умовну голову, грн	Кількість районів у групі	Середнє виробництво валової продукції тваринництва на умовну голову, грн	Наявність кормів на умовну голову на 1.01.2008 р., ц к. од.	Припадає умовних голів на одне підприємство, гол.	Затрати виробництва продукції тваринництва на умовну голову, грн
I – до 3500	5	2618,3	5,2	56,8	1548,9
II – 3501-5000	7	4123,9	5,6	50,3	1681,2
III – 5001 і більше	6	6288,5	6,6	37,5	1215,4
Разом і в середньому	18	4427,2	5,9	47,8	1519,5

*Розраховано за даними [Ф-50 С.Г.].

У результаті групування виявлено, що існує чітка залежність між наявністю кормів на умовну голову тварин і валовим виробництвом продукції тваринництва на умовну голову.

Сьогодні необхідно змінити економічні умови стимулювання кормовиробництва, а його продукція повинна стати для виробників такою ж вагомою, як і для товарних культур землеробства.

З тої ж причини має місце деконцентрація виробництва, йде відокремлення за інтересами власників. Це говорить про те, що кормовиробництво може бути відділено від тваринницьких комплексів і ферм. У зв'язку з цим необхідно вирішувати питання кооперації кормовиробництва і тваринництва. Слід розвивати орендні відносини всередині господарств. Тваринницькі комплекси можуть орендувати землю або кооперуватися з

господарями землі [2, с.140].

Одним з найважливіших напрямків процесу інтенсифікації кормовиробництва залишається технічна забезпеченість галузі. За останній час забезпеченість господарств тракторами, кормозбиральними комбайнами, косарками, комплексом машин, необхідних для кормовиробництва, помітно знизилась і ще більше відстає від нормативної потреби. До цього слід додати невисокий рівень якості техніки, її надійності, а також слабку організацію її використання у багатьох господарствах. З названих причин строк сівби, збирання і заготівлі кормів, а також інших видів робіт перевищує 1,5-2,5 рази оптимальний [3, с. 40]. Однією із перспективних виробничих структур в господарствах приміських районів має стати зрошувальне кормовиробництво, завдання якого полягає в тому, щоб на основі повного використання виробничого і біокліматичних потенціалів зрошувального землеробства досягти найбільшої економічної ефективності, достатньої для окупності вкладених коштів.

Таким чином, під час переходу до ринкових форм господарювання вирішальне значення набуває вибір факторів, які забезпечують найбільш високу окупність авансованого капіталу.

Література

1. Статистичний щорічник: Львівська область. Ч. II // Головне управління статистики у Львівській області. – Львів, 2012. – 375с.
2. Харенко А. О. Ефективність сільськогосподарських підприємств та показники, що її характеризують / А. О. Харенко // Тези наукової конференції / Редкол. : П. Г. Копитко (відп. ред.) та ін. – Умань, 2008. – Ч. 2. – С. 171-174.
3. Худорлій Л. М. Управління матеріальними ресурсами в забезпеченні ефективного функціонування комбікормових підприємств / Л. М. Худорлій, О. А. Козаченко // Економіка АПК. – 2007. – №9. – С. 37-43.
4. Шолудько О. В. Ринок продукції скотарства: проблеми і перспективи / О. В. Шолудько, О. А. Біттер, З. П. Березівський. – Львів : Українські технології, 2004. – 208 с.

ЗОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

У авторитетному виданні «Наукові основи агропромислового виробництва в зоні полісся і Західного регіону України» підготоване науковцями НААН України ґрунтовно розглянуто стан та проблеми розвитку скотарства, й зокрема вказано, що поліська зона України характеризується сприятливими умовами для розведення ВРХ молочного напрямку продуктивності. Разом із тим зазначено, що порівняно невелика густота населення сприяє розвитку молочного скотарства, особливо в селянських господарствах [1, с. 272]. У публікації наведено такі дані: у 2002 р. на 1 га с.-г. угідь у зоні степу виробляли 2,40 ц молока, в зоні лісостепу – 4,20 ц молока, а в зоні полісся – 6,05 ц, що ілюструє особливості розвитку молочного скотарства зони. Погоджуючись із таким твердженням, разом із тим вважаємо за необхідне зазначити, що поліська зона вважається також сприятливою для розвитку м'ясного скотарства. Принаймні саме в областях цієї зони головним чином зосереджено поголів'я м'ясної худоби, яку утримують сільськогосподарські підприємства. Особливо в цьому контексті виділяється Чернігівщина, яка не поступається жодній з областей України за розвитком м'ясного скотарства – тут розводять найбільше м'ясних порід великої рогатої худоби й найбільше підприємств мають статус племінного заводу або племінного репродуктора.

Негативними тенденціями в розвитку молочного скотарства передусім було скорочення поголів'я корів, уповільнений вплив інтенсивних чинників на темпи виробництва молока та обвальний характер динаміки його виробництва. Хоча в динаміці обсягу виробництва молока відбулися негативні зміни в підприємствах усіх зон, але найбільше це стосувалося зони степу. Якщо в

поліській зоні у 2010 р. виробництво молока скоротилося проти 1990 р. у 8,4 рази, в Лісостепу – в 5,7, то в Степу – в 16,5 рази. Ці зміни вплинули на трансформацію структури виробництва в зональному аспекті: частка підприємств зони лісостепу в загальному обсязі виробництва молока 2010 р. становила 60 % проти 40,5 % у 1990 р., а питома вага підприємств Степу скоротилася за цей період з 39,9 % до 20,3 %, тобто виробництво перемістилося зі степової зони в лісостепову. Водночас частка господарств зони полісся в національних масштабах виробництва молока за досліджуваний період залишалася майже незмінною й становила близько 20 %.

У цілому на національному рівні поголів'я корів за період 1990–2010 рр. у сільгоспідприємствах скоротилося в 10,5 рази, проте на зональному рівні темпи його скорочення були різними. Так, найбільш катастрофічною виявилася ситуація в зоні степу, де поголів'я зменшилося у 20 разів, а найменшим скорочення було в Лісостепу (в 7,8 рази). Щодо Полісся, то тут також спостерігалася чітка тенденція до зменшення чисельності поголів'я, адже за аналогічний період кількість корів скоротилась у 8 разів. У результаті різних темпів скорочення поголів'я змінилася структура його розміщення по зонах: якщо частка підприємств Полісся та Лісостепу в загальному поголів'ї корів зростає, то Степу – скорочується. Так, у 2010 р. у Поліссі було 26,3 % корів, у Лісостепу – 52,2 %, Степу – 21,5 % проти 20,2 %, 38,8 та 41,0 % відповідно у 1990 р. Зміна чисельності корів призвела до зниження щільності поголів'я з розрахунку на 100 га с.-г. угідь та на 100 осіб населення, при цьому найменша щільність поголів'я на 100 га с.-г. угідь у 2010 р. була в Степу, а найвища – в Поліссі, хоча у звітному році найбільше корів на 100 осіб було в Лісостепу.

Наявне поголів'я корів і земельні ресурси країни перебувають у разючій невідповідності. Так, у передових країнах світу на 100 га с.-г. угідь чисельність корів є значно вищою: якщо в Україні цей показник становить 3,19, то в країнах ЄС – 13,2, зокрема, в Німеччині – 24,9, Франції – 12,9, а в Республіці Білорусь – 16,4. Особливо виразно проявляється нерівномірність у щільності поголів'я корів на 100 га с.-г. угідь за зонами – від 7,59 у Поліссі до 1,43 у Степу.

Одним із показників, що характеризують зональні відмінності в розвитку молочного скотарства, є виробництво молока на душу населення. Не вдаючись до глибокого аналізу, зазначимо, що найбільше молока на одну особу за період дослідження виробляли сільгосп підприємства лісостепової зони, а найменше – степової, зокрема, 2010 р. у Лісостепу цей показник був у 3,4 раза та на 70 % вищий проти його рівня у Степу та в Україні в цілому. Виробництво молока на одну особу, як і темпи його зміни за 1990–2010 рр., у зоні полісся наближалися до середньоукраїнських показників, проте були дещо нижчими. Проти 1990 р. цей показник скоротився у 7,7 раза, 5,1 та 13,4 раза й становив у 2010 р. 45 кг, 82 та 24 кг відповідно в Поліссі, Лісостепу та Степу. Водночас споживання молока за досліджуваний період було стабільно найвищим у Поліссі, а найнижчим – у Степу, при цьому саме в поліській зоні темпи скорочення обсягів споживання молока були найнижчими [2].

Зіставлення окремих показників дозволило виявити ще одну зональну особливість, пов'язану з розвитком молочного скотарства, яка полягає в тому, що виробництво молока на 100 га с.-г. угідь у Поліссі вище порівняно із середніми даними по Україні, проте виробництво молока на душу населення в цій зоні нижче, що пов'язано з відносно низькою землезабезпеченістю угіддями в зоні. Цей висновок підтверджується тим, що щільність поголів'я корів на 100 га с.-г. угідь у поліській зоні, наприклад у 2010 р., перевищувала середній показник більш ніж удвічі, в той час як на 100 душ населення припадало корів більше лише на 24,2 % за середньоукраїнський показник.

Література

1. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і Західного регіону України / за ред. М. В. Зубця. – К. : Урожай, 2004. – 560.
2. Гуторов О. І. Економічні засади формування прибутковості виробництва молока в аграрних підприємствах : теоретико-прикладний аспект : монографія / О. І. Гуторов, Л. Ю. Кучер, А. В. Кучер. – Х. : Точка, 2013. – 490 с.

Мазана Т.В., ст. викладач

Ткаченко В.П., к.е.н., доцент

Дніпропетровський державний аграрний університет

м. Дніпропетровськ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

В Україні історично і традиційно склалося так, що при всіх змінах державного устрою і форм господарювання на селі, молочне скотарство залишається ведучою галуззю тваринництва. Але оскільки ця галузь складна, вона продовжує бути трудо- і капіталомісткою. Тому економічний успіх можливий лише при комплексному використанні біологічних, технологічних, технічних, організаційних та інших факторів.

В умовах сьогодення виробництво молока, молочних продуктів та їх споживання населенням не можна визначити цілком задовільним. Разом з тим молоко є одним з основних продуктів харчування, повністю засвоюється організмом, а спожитий кілограм його за калорійністю прирівнюється до 400 г яловичини.

Обсяг виробництва молока на одну особу протягом останніх одинадцяти років зменшився на 4,7%. Це незважаючи на невинне зменшення чисельності населення країни. З урахуванням цієї динаміки досліджуваний показник був би набагато більшим. Споживання на одну особу зросло на 3%. Хоча така тенденція є позитивною, але рівень споживання не можна вважати задовільним. За рекомендаціями Київського науково-дослідного інституту гігієни харчування споживання молока та молочних продуктів (у перерахунку на молоко) на душу населення доцільно довести до 390 кг. Забезпеченість молоком у 2011 році знаходилась на рівні 52,6% від науково обґрунтованої потреби. Одним з основних причин таких тенденцій можна назвати низьку купівельну спроможність споживачів.

В умовах ринкової економіки визначними факторами, що впливають на ефективність розвитку, є обсяги попиту та пропозиції. Внутрішній попит залежить від рівня купівельної спроможності споживачів і експорту готової продукції. Підвищення попиту стимулює розвиток пропозиції, яка формується під впливом обсягів виробництва, рівня товарності та імпорту з інших країн. У встановленні оптимального співвідношення обсягів попиту і пропозиції виявляється ринкова рівновага, при якій встановлюється такий рівень цін, який задовольняє покупців і виробників молока та молочної продукції.

Надійність формування пропозиції залежить від обсягів виробництва й реалізації продукції на переробку. Обсяг виробництва залежить від поголів'я корів та їх продуктивності. Кількість поголів'я великої рогатої худоби і, в тому числі, молочного стада, невинно зменшується.

Динаміка поголів'я великої рогатої худоби, тис. голів

Показники	2000	2005	2010	2011	Відхилення, % 2011 до	
					2000	2005
					Господарства усіх категорій	
ВРХ - всього	9424	6514	4494	4426	47,0	67,9
в т.ч. корів	4958	3635	2631	2582	52,1	71,0
С.-г. підприємства						
ВРХ - всього	5037	2492	1526	1511	30,0	60,6
% до господарств усіх категорій	53,4	38,3	33,9	34,1	- 19,3в.п.	- 4,2в.п.
в т.ч. корів	1851	866	589	584	31,6	67,4
% до господарств усіх категорій	37,3	23,8	22,4	22,6	- 14,7в.п.	- 1,2в.п.
Господарства населення						
ВРХ - всього	4387	4022	2969	2915	66,4	72,5
% до господарств усіх категорій	46,6	61,7	66,0	65,9	+ 19,3в.п.	+ 4,2в.п.
в т.ч. корів	3107	2769	2042	1998	64,3	72,2
% до господарств усіх категорій	62,7	76,2	77,6	77,4	+ 14,7 в.п.	+ 1,2 в.п.

За аналітичний період загальна чисельність великої рогатої худоби по господарствах усіх категорій скоротилась на 4998 тис. голів, або на 53,0%, у тому числі корів відповідно на 2376 тис. голів, що складає 47,9%. Найбільше скорочення загального поголів'я корів спостерігається у сільськогосподарських підприємствах. Така ж ситуація відбувається і в господарствах населення, але питома вага поголів'я корів залишається більш стабільною. Це пояснюється тим, що на селі корова є годувальницею і основним джерелом доходу більшості

селян. Позитивна тенденція, яка відбувається в господарствах населення, в деякій мірі пом'якшує ситуацію, проте кардинально вирішити її не може.

Протягом 2000-2011 років середньорічний надій від однієї корови зріс на 2521 кг, але збільшення продуктивності корів на 158,8% і зменшення їх поголів'я майже наполовину призвело до зниження валового виробництва молока на 12,4%. Середньорічний темп приросту становив близько 14,4%. Слід зазначити що така тенденція просліджується за всіма категоріями господарств. Проте, в порівнянні з розвинутими країнами світу, де продуктивність корів сягає рівня 8-11 тисяч кілограмів, в країні цей показник залишається низьким. Тому необхідно докладати всіх зусиль, щоб наблизити вітчизняні позиції до світових.

У зв'язку з цим необхідно приділяти більше уваги формуванню виробничих витрат у галузі на макрорівні, аналізу основних чинників та їх впливу на рівень і структуру, організації й розмірів виробництва. Крім витрат на корми, на собівартість виробництва молока впливають трудомісткість виробництва на основі технологічних варіантів утримання корів, доїння та його кратності, типу доїльних апаратів, способу роздавання кормів тощо. Тому важливим чинником підвищення ефективності є удосконалення системи виробництва.

У ринкових умовах неефективні види виробництва, до яких у нашій країні належать усі галузі тваринництва, звужуються до тих пір, поки на ринку не залишаться лише ті виробники, які здатні вижити за жорсткої конкуренції. Перспективи розвитку галузі – це концентрація виробництва.

Література:

1. www.iaa.kiev.ua

НАПРЯМКИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Вимоги ринкової економіки диктують необхідність підвищення економічної ефективності ведення молочного скотарства. Складність розвитку і підвищення економічної ефективності молочного скотарства полягає в тому, що воно вимагає побудови нової системи ведення виробництва згідно вимог сучасних умов господарювання.

На сьогодні вже очевидно, що майбутнє розвитку галузі молочного скотарства має бути за великими спеціалізованими сільськогосподарськими підприємствами різних форм власності. У світовій практиці доведено перевагу великих підприємств над дрібними. Лише великі господарства на сучасному рівні розвитку економіки здатні впроваджувати новітні технології і займатися репродукцією елітних тварин.

При існуючих нині технологіях виробництва молока визначальними рисами молочного скотарства залишається низька продуктивність праці і велика енергозатратність. Все це говорить про те, що необхідно провести організаційно-господарську перебудову галузі на основі впровадження нових технологій. Всі ці питання найбільш вдало вирішуються в умовах спеціалізації і концентрації поголів'я на великих фермах і комплексах. Очевидно також, що досягнуті показники в умовах більш-менш високої концентрації галузі не в повній мірі відповідають вимогам і інтересам господарств. Ось чому подальше поглиблення спеціалізації молочного скотарства, підвищення концентрації цієї галузі повинні супроводжуватись створенням таких господарств, які б все своє виробництво

підпорядковували інтересам розвитку головної галузі – молочного скотарства.

Нині запушеність земель, низька продуктивність природних угідь, недотримання і навіть відсутність науково обґрунтованих сівозмін в багатьох господарствах гальмують процеси концентрації в молочному скотарстві. Тому при розв'язанні питання підвищення ефективності галузі необхідно приділяти особливу увагу питанням підвищення продуктивності всіх кормових угідь.

Розвиток молочного скотарства на основі впровадження енергозберігаючих технологій в нинішніх ринкових умовах не дозволяє підвищити ефективність виробництва, якщо цьому не сприятиме освоєння всієї сукупності заходів, направлених на мобілізацію технічних, технологічних, організаційних, економічних і соціальних факторів. Тому при розвитку галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах різних форм власності необхідно керуватися принципами виробництва молока на промисловій основі, головним з яких є глибока внутрішньогалузева спеціалізація; поопераційний розподіл праці і кооперація; оптимальна концентрація і високий рівень інтенсивності виробництва; перехід на сучасні прогресивні будівельні рішення, які відповідають прогресивній технології виробництва; пропорційність, ритмічність і погодженість у часі роботи технологічних ліній і операцій; застосування прогресивних методів утримання корів та індустріальних технологій виробництва молока; високий рівень продуктивності корів, висока інтенсивність кормовиробництва; підготовка висококваліфікованих кадрів і наукова організація праці; забезпечення високого рівня технічного забезпечення і обслуговування ферм чіткою системою зоотехнічних, ветеринарних і санітарно-гігієнічних заходів.

Виконання зазначених заходів в сільськогосподарських підприємствах в нинішніх складних умовах можливе лише при створенні державою сприятливих економічних умов, у першу чергу еквівалентного цінового

механізму, як інструмента регулювання відносин між виробниками і переробниками.

У молокопродуктовому підкомплексі цінову політику доцільно здійснювати на основі вільного ціноутворення у поєднанні з державним регулюванням, використовуючи досвід країн Євросоюзу і США. Принципами такого ціноутворення є встановлення гарантованих цін, субсидій, пільгове кредитування та страхування, податкові пільги, стимулювання експорту і встановлення обмежень на імпорт. Мета такої політики – забезпечення розширеного відтворення галузі на основі інтенсифікації виробництва, а саме, підвищення продуктивності праці і корів, насамперед, за рахунок раціонального використання генетичного потенціалу порід та наявного виробничого потенціалу господарств.

Для ефективного функціонування молокопродуктового підкомплексу необхідно стимулювати розвиток молочного скотарства в господарствах різних форм власності. По-перше, врегулювати механізм ціноутворення, при якому закупівельні ціни можуть компенсувати витрати виробників і здійснювати розширене відтворення виробництва, економічно зацікавити суб'єкти господарської діяльності, розвивати галузь на принципах інтенсифікації. По-друге, забезпечити господарства пільговими кредитами на закупівлю поголів'я і матеріально-технічних ресурсів. Кредитування має здійснюватися як напряму сільськогосподарським підприємствам, так і через надання переробним підприємствам пільгових довгострокових кредитів з метою вкладення їх в розвиток сировинних зон, тобто безпосередньо в сільськогосподарські підприємства. По-третє, поліпшити наукове і інформаційне забезпечення господарств на основі впровадження нових технологій, а також досягнень науково-технічного прогресу. По-четверте, відновити інтеграційні зв'язки між виробниками і переробниками з метою підвищення ефективності виробництва і якості продукції. По-п'яте, адаптувати законодавчо-нормативне забезпечення галузі молочного скотарства відповідно до світових вимог.

Впровадження зазначених заходів на мікро- і макрорівнях дозволить відродити молочне скотарство України, спрямувати його на інтенсивний розвиток і зробити його провідною галуззю.

УДК 338.43(477.54)

Чуйко Н.В., к.е.н., доцент

Харківська державна зооветеринарна академія

Литвинова О.М., к.е.н., доцент

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

м. Харків

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТВАРИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проблема економічної ефективності тваринництва завжди була актуальною. Особливо вона загострилася у зв'язку із змінами, які відбулися в процесі реформування галузі, переходом до децентралізованої економіки, збільшенням кількості дрібних ферм. В сучасних ринкових умовах господарювання кожне підприємство повинно досягти не тільки запланованого обсягу валової і товарної продукції, але й відшкодувати витрати на її виробництво, одержати прибуток. Підприємство яке одержує прибутки від своєї діяльності є рентабельним. Чим більший розмір прибутку, чим ефективніше працює підприємство, тим більша можливість розширення виробництва, вирішення соціально-побутових проблем.

У сільськогосподарських підприємствах Харківської області виробництво продукції тваринництва у 2009 р. було збитковим, у 2010 і 2011 рр. стало рентабельним (+5,2 і +5,2 % відповідно), але також знаходиться на низькому рівні. Це спричинено тим, що виробництво м'яса великої рогатої худоби;

свиней; овець і кіз; птиці та вовни було збитковим, тільки молока і яєць - прибутковим. Причиною такого становища галузі є те, що собівартість продукції з кожним роком підвищувалася, а ціни реалізації не відшкодовували витрат на виробництво продукції [1].

Оскільки, ціни на продукцію тваринництва формуються на основі попиту і пропозиції і підприємства не завжди за рахунок них спроможні покрити свої витрати, то потрібно шукати резерви зменшення собівартості продукції на кожному підприємстві.

При подальшому дослідженні впливу основних чинників зниження собівартості на продукцію тваринництва, аналізуючи структуру витрат, видно, що в структурі матеріальних затрат найбільша частка належить витратам на корми, тобто на сукупну енергію яка витрачається на вирощування кормових культур, їх збирання, переробку, зберігання, годівлю тваринам. Таким чином, рентабельність галузі тваринництва лімітується вартістю і енергозатратністю кормів.

Досвід успішного ведення скотарства у ДП ДГ „Кутузівка” Харківського району, Харківської області переконливо засвідчує цей факт. Низька собівартість молока у господарстві пояснюється тим, що тут за мінімальних витрат, вирощують досить стабільні врожаї більшості кормових культур [2].

Економне та бережне використання кормових ресурсів має велике значення для господарювання, оскільки економія тільки 1 % кормів в сільськогосподарських підприємствах України за даними А.О. Бабица та ін. забезпечить додаткове виробництво 120 тис. т молока і 18 тис. т м'яса [3].

Досить довгий період в колишньому СРСР та деяких інших країнах на першому плані було нарощування поголів'я тварин, а на другому – кормова база. В ряді районів і областей нашої держави збільшували поголів'я тварин без урахування кормової бази.

Але для успішного ведення та розвитку галузі тваринництва велику роль відіграють кормові ресурси. Ще академік М.І. Іванов зазначив, що корми і годівля мають більший вплив на організм тварини, ніж порода і походження. І

дійсно, при комплексному дослідженні встановлено, що підвищення продуктивності тварин в основному зумовлено трьома чинниками: від кормових ресурсів – на 59 %, від генетичного потенціалу – на 24 %, від технології утримання – на 17 % [4].

Стримуючим фактором розвитку тваринництва передусім є недосконала структура кормовиробництва, яка не забезпечує галузь достатньою кількістю високоякісних кормів. В Україні галузь кормовиробництва входить до складу рослинництва, на відміну від розвинених країн де воно є самостійною галуззю.

Кормовиробництво охоплює польове, лукопасовищне і промислове виробництво кормів. Польове займається вирощуванням зернофуражних культур, кормових культур, промислове виробництво – комбікормових кормів, мікробіологічних та інших кормів. Для годівлі тварин використовують також відходи промислового і сільськогосподарського виробництва.

Отже, підвищення економічної ефективності галузі тваринництва та її фінансової привабливості, досягнення високих кінцевих господарських результатів як на рівні підприємства, так і сільського господарства в цілому пов'язано насамперед із зниженням собівартості кормів, та запровадження у виробництво інтенсивних ресурсозберігаючих технологій, які лежать в основі економного використання ресурсів, що в кінцевому результаті забезпечить беззбиткове виробництво продукції тваринництва.

Література

1. Харківська область в 2011 році: Статистичний щорічник/ за ред. О.Г. Мамонтової. – Харків: ВД «Інжек», 2012. – С. 94-146.
2. Тришин О. Енергозберігаюча технологія виробництва молока / О. Тришин, Д. Микитюк, О. Білоус, М. Геймор // Пропозиція. – 2005. – № 8 – 9. – С. 114 – 117.
3. Бабич А.О. Кормовиробництво – спеціалізована галузь/ А.О. Бабич. – К.: Урожай, 1997. – 136 с.

4. Сокол А.И. Резервы экономии ресурсов в животноводстве / А.И. Сокол, В.Д. Белойван, К.Г. Храпач, В.В. Мерчанский – Харьков.: Бизнес Информ, 2003. – 160 с.

УДК 338.43.338.1.636

Шавалюк О.І.

Львівський національний аграрний університет

м. Львів

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ СВИНАРСТВА

Підвищення ефективності функціонування галузі свинарства в Україні передбачає збільшення виробництва і якості продукції за одночасного зменшення затрат праці та матеріальних засобів на одиницю продукції. Вирішення проблеми нерозривно пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільсько-господарського виробництва та має важливе значення для агропромислового комплексу загалом.

Виявлено, що до зниження виробництва м'яса призвели: зниження економічної зацікавленості виробників у розвитку свинарства, різкий спад платоспроможності й попиту населення, а також погіршення забезпеченості господарств матеріально-технічними ресурсами, зниження трудової активності й технологічної дисципліни на фермах (переважно через низьку оплату праці тваринників), істотне перевищення темпів зростання гуртово-відпускних цін на матеріально-технічні ресурси для села порівняно з темпами зростання закупівельних цін на продукцію.

У підвищенні ефективності функціонування галузі свинарства велику роль повинен відігравати власник, господар підприємства, що забезпечить реалізацію наявних можливостей із збільшенням обсягів виробництва продукції

тваринництва з мінімальними витратами на її одиницю. Тобто, необхідно збільшувати продуктивність тварин та знижувати собівартість продукції, а отже, основним напрямом підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва є послідовна інтенсифікація [2].

Послідовна інтенсифікація сільськогосподарського виробництва на основі вдосконалення і раціонального використання всіх його чинників зазвичай забезпечує високі результати. При цьому темпи зростання виробництва продукції можуть перевищувати темпи збільшення додаткових витрат. Інтенсифікація всебічно впливає на розвиток сільського господарства, створює нові можливості підвищення економічної ефективності виробництва. Процес інтенсифікації передбачає створення високопродуктивного сільського господарства на основі підвищення його технічного рівня, широкого використання досконаліших засобів виробництва і кваліфікованої праці. Інтенсифікація свинарства передбачає насамперед інтенсивне й ефективне використання продуктивних тварин, вдосконалення способів їх утримання і годівлі [2].

Рушійним напрямом прискорення розвитку продукції свинарства є поліпшення її якості, оскільки на сучасному українському споживчому ринку трапляється чимало недоброякісної, фальсифікованої продукції, що може завдавати шкоди здоров'ю та життю споживачів, крім того, значна кількість товару перебуває в тіньовому обігу. Тому держава повинна поставити завдання на орієнтацію виробництва продукції свинарства на світовий рівень якості й удосконалення систем управління нею.

Сьогодні більшість м'яса виробляють у господарствах населення. Поліпшення економічної ситуації у свинарства, підвищення конкурентоспроможності продукції галузі можливі лише за умови інтенсифікації ведення тваринництва, зростання продуктивності, здешевлення виробництва продукції. У сучасній економічній ситуації важко розраховувати на нове будівництво свинарських комплексів і розвиток виробничої інфраструктури. Треба максимально використати створену матеріальну базу галузі (виробничі й допоміжні приміщення, устаткування тощо). Пріоритетним напрямом

використання фінансових та матеріальних ресурсів держави і самих сільськогосподарських підприємств повинні бути їх вкладення в конкретні об'єкти, які підлягають відновленню, на ремонт і модернізацію ферм, придбання кормів промислового виробництва та техніки для організації інтенсивного власного кормовиробництва. Раціонально організована кормова база має відповідати таким основним вимогам: повне і безперебійне забезпечення свиней повноцінними кормами протягом року, одержання високоякісних і дешевих кормів [1].

Технологічними чинниками незадовільної економічної ефективності виробництва свинини у більшості сільськогосподарських підприємств є відносно низька концентрація поголів'я і низький рівень продуктивності тварин. Для того, щоб на підприємстві зі середньорічним поголів'ям свиней у 100 голів виробництво свинини було безбитковим, середньодобовий приріст повинен становити не менше ніж 420 г; можна очікувати на рентабельність м'яса свиней на рівні 20% за середньодобового приросту близько 480 г [1].

Вирішенням проблеми ефективного функціонування галузі свинарства є розвиток співпраці між сільськогосподарськими виробниками і м'ясопереробними підприємствами. Одним із перспективних елементів цієї співпраці є укладання довготермінових контрактів між зазначеними сторонами. Довготерміновий контракт може бути заставою для одержання кредиту сільськогосподарським товаровиробникам. Система довготермінових контрактів сприяє стабілізації ринку м'яса, створює додаткові стимули для подальшого розвитку свинарства [1].

Література

1. Організаційно-економічний механізм підвищення соціально-економічної ефективності функціонування АПК Західного регіону України : колективна монографія / за заг. ред. П. С. Березівського. – Львів : Український бестселер, 2011. – С. 277-312.
2. Сучкова Н. В. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції тваринництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2012_2/17.pdf.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ ПІДПРИЄМСТВАМИ РІЗНИХ СФЕР АПК

УДК 338.43:339.92

Воловик І.А., к.е.н., доцент, докторант

Дніпропетровський державний аграрний університет

м. Дніпропетровськ

ФОРМУВАННЯ СТІЙКИХ ЗВ'ЯЗКІВ В СИСТЕМІ АГРОБІЗНЕСУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Концепція сталого розвитку (*sustainable development*) була розроблена і прийнята більшістю країн світу, в тому числі й Україною, як стратегічна мета і вектор глобальної політики ще наприкінці 20 століття. На сьогодні принципи збалансованої рівноваги знаходять своє втілення в різних сферах життя і галузях економіки. Проте, динаміка зрушень щодо досягнення критеріїв сталого розвитку суттєво різняться за групами країн світу [1]. Пояснюється це, в першу чергу, можливостями фінансового забезпечення відповідних програм розвитку, впливом громадських організацій і взагалі громадської думки на прийняття політичних рішень, стимулюючим або гальмівним впливом фінансово-промислових груп щодо формування певних економічних програм тощо.

Найбільш очевидні зрушення, на нашу думку, відбулися в країнах Європейського Союзу, де принципи сталого розвитку були поширені ще до прийняття відповідної концепції і, на відміну від України, сьогодні носять не лише декларативний, а цілком практичний характер. Пріоритети європейських грантових програм (наприклад, Framework Programme) є тому підтвердженням [2].

Поняття сталих в'язків в системі агробізнесу акумулює в собі біологічний та економічний підходи. Категорія *Food Chains* з англійської дослівно перекладається як «харчові ланцюги». Вона може бути використана як для характеристики ланцюгів живлення в живій природі, так і для позначення суті системи агробізнесу – виробляти і постачати споживачам продукти харчування.

Структура агробізнесу традиційно включає виробництво, переробку, зберігання, оптову та роздрібну торгівлю продовольством. В сучасних умовах, враховуючи потреби споживачів, до цієї системи включають також мережу закладів громадського харчування, яка має свої особливості в порівнянні із звичайною торгівлею. Крім того, оптова торгівля присутня як окремий вид бізнесу не лише стосовно готових продуктів, але й на етапі доставки сировини від сільськогосподарських підприємств до переробних потужностей. В Україні це представлено на прикладі зернотрейдерських організацій.

Зростання вимог щодо якості продуктів харчування та їх безпеки зумовлює появу в системі *Food Chains* спеціальних структур, які здійснюють контроль і сертифікацію. Такі організації не повинні бути прибутковими, оскільки їх діяльність носить функції громадського контролю та інформаційної підтримки для прийняття управлінських рішень на макрорівні.

Так, в Італії законодавчо закріплено надзвичайно високий рівень адміністративної і навіть кримінальної відповідальності за надання неправдивої або неповної інформації щодо складу, географічного походження та умов виробництва продуктів харчування. Порушення відповідних норм тягне за собою не просто штрафні санкції, а й втрату назавжди права виробляти той чи інший продукт (наприклад, оливкову олію, твердий сир чи ковбаси). Подібні норми існують і у Франції. Таким чином, фермери і переробні підприємства самі зацікавлені у дотриманні стандартів якості, об'єктивних лабораторних дослідженнях та наукових проектах, які дозволяють покращити характеристики продуктів [3].

На нашу думку, методично не правильно ототожнювати поняття «міжгалузева та внутрішньогалузева інтеграція» та «стійкі ланцюги постачання

продуктів харчування». Мета інтеграції – забезпечити досягнення довгострокових економічних та ринкових переваг, завдяки ефекту масштабу, додатковим капіталовкладенням, системі трансфертних цін тощо. Забезпечення стійкості в системі агробізнесу передбачає досягнення інших цілей:

1. *Стосовно довкілля*: контроль рівня забруднення повітря, води, ґрунтів, шумового навантаження, захист від радіаційного забруднення.

2. *Стосовно якості*: забезпечення необхідної кількості продовольства в масштабах людства, насиченість продуктів макро- і мікроелементами, безпечність, стабільність постачання продуктів харчування, забезпечення потреб споживачів вчасно і в потрібному місці.

3. *Економічні завдання*: досягнення збалансованості попиту і пропозиції, забезпечення обґрунтованого рівня цін, максимізація доданої вартості, максимізація рентабельності інвестицій, збереження робочих місць.

4. *Соціальні завдання*: забезпечення високих стандартів життя для фермерів та їх родин, збереження сільських територій та сільського способу життя.

Використовуючи досвід розвинутих країн, на нашу думку, варто більше уваги приділити створенню стійких зв'язків в системі агробізнесу на національному рівні при одночасному укріпленні конкурентних позицій на міжнародному ринку. Ці завдання є компетенцією уряду, оскільки лише з позицій макропланування та макрорегулювання можна управляти сталим розвитком галузі в цілому.

Література

1. Human Development Reports [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org>, вільний. Заголовок з екрану.

2. CORDIS. Community Research and Development Information Service [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cordis.europa.eu/fp7/home_en.html, вільний. Заголовок з екрану.

3. Sustaining food chains [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sus-chain.org/top.html>, вільний. Заголовок з екрану.

ГЕНДЕРНЫЙ АНАЛИЗ БЕДНОСТИ

Бедность – это состояние человека, социальной группы, страны, характеризующееся отсутствием или недостатком ресурсов, необходимых для поддержания общепринятых условий жизни.

В разных странах и в разные исторические эпохи человеческие потребности оцениваются по-разному. В наименее развитых странах бедность предстает как нехватка или отсутствие жизненных ресурсов, обеспечивающих биологическое выживание, и элементарных прав человека (абсолютная бедность). При всей их важности нематериальные характеристики бедности в этих странах пока отступают на второй план. В богатых государствах речь идёт о неравенстве в распределении доходов, серьезных отклонениях от преобладающих в той или иной стране жизненных стандартов, жёстких ограничениях в выборе жизненного пути (относительная бедность).

В нач. XXI в. быть бедным — значит быть лишённым власти гражданином, неспособным контролировать жизненную ситуацию в сравнении с более властными социальными группами. Непривилегированная позиция конструируется и воссоздается в ходе взаимодействия рынка и общества, политик управления бедности и индивидуальных стратегий выживания.

В связи с этим важным механизмом воспроизводства бедности становится *социальное исключение* – порядок доступа к социальным благам, который выстраивается по нескольким основаниям и который постоянно воссоздается практическим действием людей.

Гендерное исключение – это распорядок распределения социальных благ исходя из представлений о том, что должны делать в обществе мужчины и женщины, правил их взаимодействия, а также смыслов женственности / мужественности и приписываемой им значимости.

Мужчина и женщина ведут себя в ситуации потери работы по-разному. Исследования социологов показывают, что женщины в случае потери работы или низкой зарплаты меньше подвержены отчаянью и впадению во фрустрацию по ряду причин.

Во-первых, сокращается число рабочих мест, традиционно закрепленных за мужчинами, рабочими промышленных предприятий.

Во-вторых, в силу сложившегося распределения обязанностей мужчина по-прежнему признается основным кормильцем, и на нем, а не на женщине, лежит ответственность за обеспечение семьи. Данная норма, поддерживаемая как обществом, так и самими женщинами, обязывает мужчину ей соответствовать. К женщинам в этом отношении предъявляется меньше требований, и они более гибки в выборе своей жизненной карьеры.

В-третьих, домашняя сфера подконтрольна женщинам, и включение туда мужчин определяется рядом условий и опять же требований соответствовать роли мужа и отца кормильца.

Результаты международных исследований также показывают, что гендерная идентичность наряду с другими образует ограничения и возможности для доступа к материальным и дискурсивным ресурсам.

Лишь на первый взгляд формирующаяся система социального обеспечения гендерно-нейтральна. Статистика регистрации нуждающихся демонстрирует гендерный образ «достойного бедного»: женщины составляют 90% обратившихся за помощью, около половины зарегистрированных бедных семей – семьи одиноких матерей (в сравнении с 2% семей одиноких отцов). Статистика отражает проявления экономического поведения, формируемого особыми институциональными рамками. Как правило, за регистрацию семьи в социальной службе отвечают те члены, которые имеют преимущества в получении искомого статуса и которые отвечают за дополнительные источники пополнения семейного бюджета, связанные с экономией, подсобным хозяйством, родственным обменом или социальным пособием. Все эти виды деятельности традиционно закреплены за женщиной.

В настоящее время предпринимаются попытки выравнивания в правах на государственную поддержку мужчин и женщин: мужчины могут выходить в отпуск по уходу за ребенком. Но система воспроизводится уже реакцией населения, кстати, довольно типичной для большинства государств: мужчины не торопятся воспользоваться своими правами на отпуск по уходу за детьми, и женщины преобладают в числе получателей государственной поддержки.

Таким образом, влияние экономического класса и гендерной позиции в значительной мере корректируются гражданским статусом и принятыми для индустриального общества принципами социальной поддержки, а также их общественным признанием и использованием. Низкая квалификация и нестабильная занятость определяют крайнюю бедность не только из-за низких доходов, но и в силу выпадения из поля государственной политики, нечувствительной к постиндустриальным изменениям: деиндустриализации, развитию сферы услуг и самозанятости. Гендерная идентичность в рыночных условиях также определяет доступ к благам не напрямую, а используется государством в качестве мощного рычага перераспределения благ в пользу «достойных помощи» граждан. Исключенными из поля социальной политики оказываются отнюдь не одинокие матери, а одинокие мужчины, не состоявшие в роли кормильцев. При этом совсем не учитывался и по-прежнему остается за рамками вопрос о других реализациях мужчин, например, в качестве отцов. А размер пособия, предоставляемого одинокой матери, остается достаточно низким.

Литература

1. Женщины и мужчины Казахстана, 2011 г.
2. Бюллетень /Основные индикаторы рынка труда в Республике Казахстан/ Занятость населения и оплата труда, серия 13, Астана, 2007.

РОЛЬ ЖЕНЩИН В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Женщины играют ведущую роль в сельскохозяйственном производстве развивающихся стран. В основном в бедных странах, где сельское хозяйство составляет в среднем 32 процента от роста валового внутреннего продукта (ВВП), а также в странах, где в среднем 70 процентов бедного населения живет и работает в сельскохозяйственных районах, женщины составляют значительную часть сельскохозяйственной рабочей силы, производящей большую часть продовольственной продукции, потребляемой в данном регионе. Сельскохозяйственное производство в данных странах является двигателем экономического развития и источником средств к существованию во многих сельских районах.

Таким образом, создание условий для развития производительности и расширения экономических возможностей для женщин является логическим приоритетом для всех сельскохозяйственных программ и проводимой политики, направленной на развитие сельского хозяйства.

Дорого обходится игнорирование гендерных проблем для повышения производительности и получения прибыли в сельском хозяйстве с точки зрения неиспользованных возможностей. Такую высокую цену наименее развитые страны вряд ли могут себе позволить.

- Если бы в Гане мужчины и женщины имели равные права на землю и гарантии владения, использование женщинами удобрений почти удвоило бы прибыль на гектар земли.

- Исследование в Гондурасе, Непале, Руанде, Южной Африке, Замбии и на Филиппинах показало, что вовлечение женщин в разработку и тестирование на местах новых технологий, таких как испытание новых сортов

сельскохозяйственных культур, применение компактного оборудования и сельскохозяйственных инструментов, ускоряет процесс внедрения новшеств, повышающих производительность и доход.

- В Кот-д'Ивуар для улучшения состояния здоровья и питания детей требуется увеличение дохода женщины всего на 10 долларов США, тогда как такое же улучшение потребует увеличения дохода мужчин на 110 долларов США.

Тогда как продолжающийся продовольственный кризис снова привлёк общественное внимание к важности капиталовложений в сельскохозяйственное производство, не может быть гарантий производства продовольственных товаров и обеспечения ими населения при существующем гендерном неравенстве. Это неравенство сильно подрывает потенциал женщин как движущей силы для развития сельского хозяйства и обезоруживает их в роли основных гарантов благосостояния и обеспечения продовольствием своих домохозяйств. Исключение гендерного вопроса из сельскохозяйственной политики и сопутствующих процессов не только ограничивает возможности для женщин, но может причинить им вред и ущерб.

Неравные права на собственность – права на собственность и гарантия владения имеют очень большое практическое значение в плане ожиданий того, какие вложения и деятельность скорее всего принесут прибыль. Для женщин этот вопрос зачастую осложняется весьма реальной вероятностью того, что деятельность, которая становится коммерчески выгодной, в итоге будет экспроприирована мужчинами, членами ее домохозяйства.

Неравенство доходов среди женщин и мужчин – еще один вопрос для обсуждения. Практики, призывающие к внедрению новых технологий должны учитывать, насколько это доступно женщинам. Многие технологии, направленные на сокращение трудозатрат, кажутся особо проблематичными вследствие ограниченных возможностей женщин, которые не могут позволить себе использовать эти технологии ни с материальной, ни с технологической точки зрения.

Существуют и другие препятствия. Следует учитывать такие факторы, как мобильность женщин и их возможности. К примеру, удобрения должны быть расфасованы таким образом, чтобы женщина была способна их перевозить, особенно это касается женщин, которые живут в отдаленных районах.

Использование гендерного подхода не означает, что должны быть задействованы только женщины. Для более эффективного результата необходимо разрабатывать программы, нацеленные как на женщин, так и на мужчин, с учетом их ролей и возможностей, определяемых гендерным признаком.

Сельскохозяйственный рост и увеличивающийся доход среди женщин — две области экономического развития, которые оказывают чрезвычайно сильное воздействие на бедность. По этой причине политика и программы, нацеленные на повышение производительности и дохода женщин-фермеров, имеют потенциал для концентрации особо мощных сил в низкодоходных экономиках, основанных на сельском хозяйстве.

Литература

1 Сельское хозяйство на службе развития. *Доклад о мировом развитии 2008 года*. Всемирный банк. Вашингтон, О.К., 2007.

2 Интернет страница Международного фонда развития сельского хозяйства (IFAD) - <http://www.ifad.org/gender/>

УДК 331.101.26:63(571.15)

Баймуратова Г.К., магистр

КазНАУ,

г. Алматы

РОЛЬ ЖЕНЩИН И МУЖЧИН В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Гендерный анализ политики развития и экономики села учитывает, что мужчины и женщины по-разному участвуют в развитии села, вносят различный

вклад в макроэкономические результаты и извлекают различные выгоды из проводимой экономической политики.

Сельские женщины и мужчины, мигрирующие в город, пополняют ряды безработных и бедных городских жителей. Продолжительность жизни мужчин сокращается в результате таких распространяющихся социальных явлений как алкоголизм, наркомания, самоубийства. Положение сельских жительниц усугубляется большей занятостью домашним неоплачиваемым трудом, а также традиционной многодетностью. Общеизвестно, что женщины на селе имеют меньше времени на рыночную деятельность, меньший доступ к сельскохозяйственным знаниям, меньше навыков в организации собственного дела. Несмотря на то, что негативные последствия реформ в аграрном секторе затронули все сельское население, женщины оказались в наиболее неблагоприятном положении.

Между тем, именно сельские женщины в условиях выживаемости задействованы в производстве домашней сельской продукции для обеспечения своих семей, а также для ее продажи в город. Поэтому они озабочены проблемами сбыта такой продукции, ее транспортировкой и ценами.

Сельские женщины в Казахстане составляют группу с высоким риском бедности. Большинство сельских женщин, оставшись безработными, занимаются домашним хозяйством, уходом за семьей, а также уезжают в город для торговли на городских рынках. Бывают случаи, что супруги теряют друг друга из виду. В любом случае, в результате торговой миграции, миграции, связанной с поиском работы, женщина подвергается риску остаться одной с детьми. Особенно эта ситуация осложняется, если сельская женщина оказывается в городе на полуполюгальном положении, без жилья, без средств к существованию и возможности вернуться в село, иногда без документов, без прописки. Это приводит к бедственному положению не только ее самой, но и к полной асоциализации положения детей, которые лишаются не только возможности нормального питания, домашних условий, но и доступа к каким-либо медицинским услугам, возможности посещать школу.

На экономическую уязвимость сельских мужчин и женщин влияет:

- недоступность оплачиваемой работы;
- неучастие в производстве рыночной сельскохозяйственной продукции;
- отсутствие капитала, технических средств, навыков предпринимательской деятельности для организации своего дела;
- слабая организация структуры сбыта и заготовок;
- низкие цены на сельскохозяйственную продукцию.

К факторам, влияющим на экономическую уязвимость женщин, относятся:

- "дефицит времени" за счет высокой занятости домашним, неоплачиваемым трудом, что резко сокращает возможности реагировать на экономические стимулы и участвовать в рыночной хозяйственной деятельности;

- меньший доступ к сельскохозяйственным знаниям, недостаточность навыков в организации собственного дела. При этом обследование показало, что женщины быстрее берут на вооружение методы ведения сельского хозяйства, принципы самоорганизации, распространяемые НПО, готовы осваивать микрокредиты, но их доступ к этим знаниям и ресурсам ограничен;

- низкая представленность женщин в структурах местной власти, отсутствие достаточных средств для предпринимательской сельскохозяйственной деятельности;

- женщины заняты в сельском хозяйстве на низкооплачиваемых, малоквалифицированных работах с низким уровнем производительности труда;

- женщинам больше приходится работать на своих земельных участках для поддержания своих семей сельскохозяйственной продукцией;

- женщины имеют низкие доходы от производства и продажи сельскохозяйственной продукции, выращенной на своих земельных участках;

- на ухудшение положения женщин повлияло также сокращение всех социальных услуг, включая услуги детских садов.

Женщина на селе перегружена в два раза больше, чем мужчина за счет домашнего труда (уборка, приготовление пищи), уходом за детьми.

Сельскохозяйственная деятельность предполагает большую долю участия женщин. Сокращение количества рабочих мест на селе, низкодородность сельского производства привело к увеличению роли личных подсобных хозяйств в обеспечении семей. В этой ситуации увеличилась занятость женщин домашним сельским трудом. При этом продукция, произведенная в подсобном личном хозяйстве, в условиях отсутствия техники, достаточных средств, налаженной системы сбыта и торговли почти не дает дохода. То есть сельская женщина больше задействована в производстве нетоварной сельской продукции.

В индивидуальных хозяйствах женщины больше заняты в производстве и продаже растениеводческих культур, в личном подсобном хозяйстве уходом за скотом. В скотоводстве женщины участвуют в семейном сезонном выпасе скота. Во всех этих областях женщины заняты в качестве дешевой рабочей силы, редко имеют доступ и контроль над вырученными средствами, не имеют решающего голоса.

Литература

1. Женщины и мужчины Казахстана, 2011 г.
2. Бюллетень /Основные индикаторы рынка труда в Республике Казахстан/ Занятость населения и оплата труда, серия 13, Астана, 2007.

УДК 331.101.26:63(571.15)

Баймуратова Г.К., магистр

КазНАУ, г. Алматы

ПОСЛЕДСТВИЯ ВСТУПЛЕНИЯ КАЗАХСТАНА В ВТО ДЛЯ ЕГО НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Политика открытой торговли объективно необходима для Казахстана, имеющего небольшой внутренний рынок и нуждающегося в доступе к расширяющимся мировым рынкам.

Ряд независимых экспертов считает, что после вступления Казахстана в ВТО страну ожидают массовые потрясения. Представители малого и среднего бизнеса обанкротятся, не выдержав конкуренции с иностранным производителем, который практически свободно, без высоких таможенных пошлин, выйдет на казахстанский рынок. Кроме того, вступление в ВТО откроет рынки дешевым импортным сельскохозяйственным продуктам, с которыми местные производители конкурировать смогут нескоро. Скорее - сельское хозяйство в стране перестанет существовать, что приведет к снижению уровня жизни сельчан и зависимости страны от импортного продовольствия.

Потребители, казалось бы, должны будут радостно приветствовать поступление импортного товара, так как цены резко снизятся, ассортимент существенно расширится. Однако вряд ли население сможет насладиться всем этим великолепием: товары будут доступны только тем, кто в новых условиях сможет заработать деньги. А сегодня около четверти населения Казахстана работает в малом и среднем бизнесе, и после вступления страны в ВТО, как показывает практика других государств, многие из них попросту разорятся. Выжившим предпринимателям придется осваивать новые технологии, что, в свою очередь, может повлечь за собой массовые увольнения.

Присоединение Казахстана к ВТО требует не только комплексного анализа экономических возможностей вступления республики, но и анализа последствий этого шага.

Положение усугубляется тем, что мировой рынок уже поделен, и республике необходимо искать незанятые ниши для предлагаемых товаров. Поэтому получить обобщающие и взаимоувязанные оценки экономических последствий вступления республики в ВТО, видимо, невозможно, и они ввиду ограниченности информационной базы могут носить лишь предположительный характер. Часть экспертов, оптимистично оценивая последствия вступления Казахстана в ВТО, полагает, что республика от этого только выиграет. Другие уверены в том, что оно повлечет массу проблем и негативных последствий.

Таким образом, в настоящее время Правительством страны предпринимается ряд мер с целью подготовки отечественных товаропроизводителей к условиям жесткой конкуренции, которые будут существовать после вступления в ВТО. В числе этих мер назван принцип эскалации таможенного тарифа, предусматривающий установление импортных таможенных пошлин по степени возрастания добавленной стоимости в структуре промышленной и сельскохозяйственной продукции. Кроме того, Стратегия индустриально-инновационного развития формирует государственную экономическую политику, нацеленную на достижение устойчивого развития страны путем диверсификации отраслей экономики и отхода от сырьевой направленности. Также намечены мероприятия по внедрению на отечественных предприятиях международных стандартов качества и стимулированию выпуска высококачественной продукции. А. Казыбаев также отметил, что для защиты внутреннего рынка от недобросовестной конкуренции импортных товаров, в соответствии с казахстанским законодательством и правилами ВТО, могут применяться защитные, антидемпинговые и компенсационные пошлины.

Каждая страна-кандидат в ходе переговоров преследует цель добиться наилучших условий присоединения к ВТО, то есть наиболее выгодного соотношения преимуществ от вступления и уступок в виде снижения тарифов и открытия внутренних рынков. Именно так действует казахстанская переговорная команда, перед которой стоит также задача по дальнейшей интенсификации переговорного процесса и выходу на разработку Доклада Рабочей группы по вступлению Казахстана в ВТО.

Необходимо также понимать, что вступление в состав ВТО — это больше, чем просто благоразумная экономическая политика. Это также и политический меморандум, который выражает стремление страны стать частью международного сообщества, придерживаться международных норм, влиять на них и брать на себя ответственность за международные обязательства. Казахстан уже доказал, что это возможно, принимая активное участие в

многочисленных региональных организациях, таких как: Шанхайская организация сотрудничества (ШОС) и Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ).

Построение конкурентоспособной экономики невозможно без интеграции в мировую экономику. Факты и цифры говорят сами за себя. Во-первых, сегодня более 50 процентов общего товарооборота Казахстана приходится на страны — члены ВТО. Поэтому для Казахстана очень важно торговать с крупными торговыми партнерами в рамках общего правового пространства. Во-вторых, приведение казахстанского законодательства в соответствие с ключевыми соглашениями ВТО должно в перспективе привести к улучшению конкурентоспособности отечественных производителей.

Литература

1. ВТО: будущее успешной торговли начинается сегодня <http://www.interservis.ru>
2. Пять причин для вторжения. Нужна ли Казахстану ВТО? <http://www.asia-a.ru>

УДК 631.11:631.565

Заліщук О.А., студентка

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ПРОБЛЕМИ ТРАНСПОРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Нинішній етап розвитку економіки України визначається процесами ринкової трансформації та інтеграції у світове співтовариство. У цьому контексті актуальним є питання підвищення конкурентоздатності та нарощування обсягів сільськогосподарського виробництва. Одним з невід'ємних елементів нарощення обсягів збуту сільськогосподарської

продукції є транспортні операції. Тому ритмічні й узгоджені перевезення вантажів безпосередньо впливають на економічний стан і розвиток сільськогосподарських підприємств.

Вирішенню транспортних проблем у сільському господарстві приділена значна увага у працях В.Г. Андрійчук, В.П. Беглиця, І.В. Бугай, В.Г. Василенко, М.Г. Вергун, В.М. Власенко, І.В. Голубєва, О.В. Перебийніс, Є.М. Сич, Н.В. Усата, А.О. Шевченко та інші дослідники. Однак більшість із цих розробок стосується умов виробництва за планово-адміністративної економіки. Тому необхідність підвищення ефективності управління транспортним забезпеченням сільськогосподарських підприємств у нових умовах господарювання вимагає відповідного наукового забезпечення.

Метою даного дослідження є розгляд проблемних аспектів транспортного забезпечення аграрних підприємств.

Транспортний процес – це операції щодо переміщення вантажів. Він включає у себе не лише перевезення, а й комплекс підготовчих, заключних та вантажно–розвантажувальних робіт. На відміну від інших галузей матеріального виробництва, транспорт не створює окремого продукту, а лише бере участь у формуванні його вартості [2].

Транспортні операції є невід’ємним і ціноутворюючим фактором сільськогосподарського виробництва. Основними видами транспорту тут є автомобільний, тракторний та гужовий. На них припадає відповідно близько 80%, 17% і 3% загального вантажообігу. При формуванні та використанні транспортного парку аграрних підприємств необхідно враховувати особливості галузі: сезонність, складні дорожні умови, значні відстані, повторюваність перевезень тощо. Ці чинники зумовлюють підвищені вимоги до транспортного забезпечення сільського господарства.

Транспортне забезпечення в аграрній сфері – це сукупність організаційно-економічних відносин і зв’язків, які виникають при задоволенні потреб сільгоспвиробників у ритмічних, узгоджених і якісних перевезеннях вантажів та існують як всередині господарств, так і між відповідними підприємствами й

організаціями (автотранспортні парки, автоколони, лізингові компанії, машинно-технологічні станції, виробники техніки тощо). Таким чином, транспортне забезпечення – це система, яка включає: матеріально-технічну базу, логістику перевезень, людський фактор, має відносно самостійну структуру, мету та зовнішні обмеження [3].

Нині рівень забезпеченості аграрного сектору транспортними засобами та ефективність їх використання є низькими. Темпи списання техніки перевищують темпи її оновлення, а рівень зносу становить близько 80 відсотків. Скорочення транспортного парку призвело до суттєвого збільшення технологічного навантаження на машини і прискорення їх фізичного старіння та вибуття з ладу. Зазначені фактори негативно впливають на агровиробничі процеси, у результаті чого погіршується якість продукції, зростають фінансові та матеріальні втрати суб'єктів підприємницької діяльності, знижується їх рентабельність.

Одним із пріоритетних напрямів вдосконалення транспортного забезпечення аграрних підприємств є розвиток ринку транспортних послуг і технічного сервісу, що дозволить за рахунок зміцнення конкуренції знизити вартість відповідних робіт. Формування ринку вживаної техніки, посилення інтеграційних процесів, зокрема міжгосподарської кооперації, сприятиме підвищенню ефективності використання рухомого складу, задоволенню потреб у перевезеннях дрібних та середніх господарств [1].

Таким чином, пріоритетним напрямом розвитку транспортного забезпечення аграрних виробників має бути оновлення його рухомого складу на основі розвитку вітчизняного транспортного машинобудування, а також налагодження виробництва спеціалізованих технічних засобів, контейнерів для перевезення сільськогосподарської продукції, замінних кузовів, платформ для перевезення сільськогосподарської техніки, технічне переоснащення і оновлення основних виробничих фондів транспорту та дорожнього господарства, переважно із застосуванням сучасних механізмів їх придбання (оренда,

лізинг тощо), підвищення технічного рівня та якості будівництва і ремонту автомобільних шляхів, мостів, аеродромів, залізниць.

Література:

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 292 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств / В.Г. Андрійчук. –К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
- 3 Усата Н.В.Забезпеченість сільськогосподарських підприємств транспортними засобами // Економіка АПК.– 2003.– №7. – 72-77 с.

УДК 330.341.1 (477)

Колодій М.В., асистент

Львівський національний аграрний університет

м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

В зв'язку з непослідовністю дій у реформуванні аграрного сектора виникла ситуація падіння сільськогосподарського виробництва, зниження рентабельності виробництва та конкурентоспроможності продукції сільськогосподарських підприємств. Враховуючи це, аграрний сектор потребує підвищення конкурентоспроможності продукції та підвищення ефективності виробництва, що можливо тільки за інноваційної моделі розвитку, введення в діяльність сільськогосподарських підприємств досягнень науково-технічного прогресу.

Інновація - особливий засіб підприємців, за допомогою якого вони досліджують зміни, що мають місце в економіці та суспільстві, з метою використання їх у бізнесі чи в різних сферах обслуговування [1, с.5]. Загалом, під інновацією розуміють нововведення в області техніки, технологій на основі використання досягнень науки, а також їх використання у різних сферах.

Інновації у сфері АПК – це реалізація в господарську діяльність розробок у вигляді нових сортів рослин, порід тварин, засобів захисту рослин і тварин, технологій у рослинництві і тваринництві, нових форм організації і управління різними сферами економіки, які дозволять покращити ефективність виробництва.

Так, агроінновація – це системні впровадження в аграрну сферу результатів науково-дослідницької роботи, що призводять до позитивних якісних та кількісних змін у характеристиці взаємозв'язків між біосферою і техносферою та покращують стан навколишнього середовища [2, с. 32].

Інновації в аграрній сфері мають свої особливості, а саме:

- Діяльність пов'язана із відтворенням живих організмів;
- Досить значна залежність від клімату та природної зони;
- Інновації переважно спрямовані на покращення, а не на докорінну зміну;
- Відособленість виробників сільськогосподарської продукції від науково-дослідних установ.

Це зумовлено особливостями сільського господарства, а саме сезонністю виробництва, високим ступенем ризику.

В АПК розрізняють чотири типи інновацій: селекційно-генетичні, техніко-технологічні, організаційно-управлінські та економічні і соціально-екологічні. Перший тип інновацій властивий тільки сільському господарству.

Основними заходами щодо активізації інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є наступні:

- Активізація державної підтримки інноваційних розробок;
- Залучення іноземних інвесторів;
- Надання пільг сільськогосподарським товаровиробникам.
- Активізація державної підтримки в напрямку підготовки висококваліфікованих працівників.
- Державна підтримка у створенні технопарків, інвестиційних компаній;

- Створення чіткої нормативно-правової бази щодо регулювання експортних операцій. ;

Література:

1. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / Друкер П.; пер. з англ. – К.: Україна, 1994. – 319 с.
2. Кот О.В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та його організаційно-економічне забезпечення / О.В. Кот // Проблеми науки. – 2008. - № 9. – С. 30-37.

УДК 339.56:631.16

Клецко В.О., студентка

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

СИСТЕМА РОЗРАХУНКІВ ПО ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЯХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна світова економіка характеризується значною інтегрованістю. У зв'язку з цим стає поширеною співпраця між аграрними підприємствами, розташованими у різних країнах. Одним з основних моментів їх співпраці є здійснення взаєморозрахунків, які прийнято називати міжнародними розрахунками.

Метою даної роботи є розгляд особливостей системи розрахунків по зовнішньоторговельним операціям аграрних підприємств.

Міжнародні розрахунки являють собою здійснення платежів за грошовими вимогами і зобов'язаннями, що виникають у зв'язку з економічними, політичними і культурними відносинами між юридичними особами і громадянами різних країн. В економічній сфері вони охоплюють розрахунки із зовнішньої торгівлі товарами і послугами, а також із некомерційних операцій, кредитів, руху капіталу між країнами [1].

Міжнародні розрахунки включають, з одного боку, умови і порядок здійснення платежів між підприємствами, вироблені практикою і закріплені міжнародними документами і звичаями, з іншого боку - щоденну практичну діяльність банків щодо їх проведення. Більшість розрахунків провадиться безготівковим способом за допомогою записів на рахунках банків.

Найскладнішими і такими, що вимагають високої кваліфікації учасників угоди, є розрахунки за міжнародними торговельними контрактами. Від вибору форм і умов розрахунків залежать швидкість і гарантія одержання платежу, сума витрат, пов'язаних із проведенням операцій через банки [2].

Сьогодні аграрні підприємства мають змогу використовувати у зовнішньоторговельних операціях цілу систему способів, засобів і форм платежів, що створюють цілісний, гнучкий і динамічний механізм розрахунків.

Способи платежу визначаються залежно від механізму оплати товару відносно моменту його фактичної поставки. У зовнішньоторговельних операціях найбільш поширеними є три способи платежу: наявний платіж, авансовий платіж і платіж у кредит [3].

Наявний платіж здійснюється через банк під час передання продавцем товаророзпорядчих документів або самого товару покупцю. Це означає, що товар повністю оплачується від моменту його готовності до експорту до моменту його переходу в розпорядження покупця. Сьогодні наявні платежі в міжнародних розрахунках аграрними підприємствами практично не використовуються, оскільки це дуже незручний спосіб платежу.

Авансові перерахунки - передбачають виплату покупцем погоджених у контракті сум до передання товаророзпорядчих документів і самого товару в розпорядження покупця. Здебільшого такі перерахунки здійснюються під час і навіть до початку виконання замовлення. Авансовий платіж відіграє подвійну роль. З одного боку, авансом імпортер кредитує експортера, а з іншого — забезпечує виконання зобов'язань, узятих імпортером за контрактом. Якщо після виконання замовлення покупець відмовляється від приймання цього товару, експортер може використати аванс для відшкодування своїх збитків. Як

правило, аграрні підприємства використовують авансові перерахунки при імпорті сільськогосподарської техніки.

Авансові платежі або оплата вже отриманого товару здійснюються шляхом банківського переказу валюти імпортером експортеру. Ці перекази часто поєднуються з іншими формами міжнародних розрахунків з гарантією банку, який у випадку несплати вартості товару імпортером здійснює платіж проти товаророзпорядчих документів, одержаних від експортера. Використання банківських переказів сприяє прискоренню та спрощенню міжнародних розрахунків. Коли розрахунки ведуться з використанням відкритого рахунку, товар постачається на умовах його наступної оплати, а належна сума заноситься імпортером на рахунок експортера [1].

Спосіб платежу в кредит означає, що покупець оплачує суму, обумовлену в контракті, через певний час після поставки товару, тобто продавець надає покупцю комерційний (товарний) кредит. Оскільки цей кредит надається однією фірмою іншій, то такий кредит називається ще фірмовим товарним кредитом. Даний спосіб платежу використовується аграрними підприємствами при оплаті зовнішньоторговельних операцій з сільськогосподарською сировиною [3].

Отже, вибір форми розрахунків аграрними підприємствами обумовлюється певними факторами. Інтереси експортерів та імпортерів сільськогосподарської продукції у більшості випадків не збігаються: експортер прагне одержати від імпортера платежі в найкоротший термін, тоді як імпортер зацікавлений відстрочити платіж до моменту одержання товару або навіть до його реалізації третім особам. Таким чином, обрана форма розрахунків між сторонами контракту є своєрідним компромісом, у якому враховуються економічні позиції контрагентів, ступінь їхньої довіри один одному, економічна кон'юнктура, оподаткування, політична ситуація тощо.

Література

1. Губарева І.О. Міжнародні розрахунки і валютні операції / І.О.Губарева.— К. : Видавництво КНЕУ, 2006. — 128с.

2. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини / С.Я. Боринець – К.: Знання, 2004. – 409 с.
3. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції / О.І. Береславська. — К. : Видавництво КНЕУ, 2002. — 390с.

УДК 338.48:379.83

Попова А. М., магістр
Дніпропетровський державний аграрний університет
м. Дніпропетровськ

УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Підвищення ефективності діяльності підприємства під час реалізації продукції досягається оптимізацією функціонування всієї логістичної системи управління потоковими процесами загалом, а не її окремих елементів.

Важливим показником при цьому виступає логістичний цикл, що є проміжком часу з моменту отримання замовлення на постачання продукції.

До основних елементів планування і контролю реалізації продукції відносяться:

- підготовка прогнозів загальногосподарської і ринкової кон'юнктури;
- підготовка прогнозу збуту;
- підготовка фінансового кошторису збуту;
- встановлення норм збуту;
- вибір каналів розподілу товарів;
- складання і здійснення планів реалізації продукції;
- статистичний аналіз ходу продажів;
- оцінка роботи персоналу (включаючи підбір кадрів, навчання і підвищення кваліфікації виконавців і керівників).

Важливий обов'язок керівника служби збуту – планування і управління торговими операціями з метою виконання планових показників обсягу продажів і прибутку. Для досягнення цих цілей керівництво направляє і контролює роботу персоналу служби збуту, вибирає канали розподілу і організовує розподільну мережу відповідно до політики підприємства, визначає завдання по збуту і доводить їх до зведення виконавців, виділяє кошти для виконання цих завдань в межах асигнувань, встановлених програмами маркетингу.

Обсяг реалізації продукції визначають або за відвантаженням продукції покупцям, або за оплатою (за чистим доходом). Він може виражатися в зіставних, планових і діючих цінах. В умовах ринкової економіки цей показник набуває першочергового значення. Реалізація продукції є зв'язною ланкою між виробництвом і споживачем. Від того, як продається продукція, який попит на неї на ринку, залежить і обсяг її виробництва.

Обсяг збутових витрат багато в чому залежить від розподільної політики підприємства і може істотно коливатися залежно від кількості і розміру замовлень, що поступають, розміру відвантажуваних партій товарів, термінів постачання і місцезнаходження клієнтів, від складності упаковки і доставки.

Аналіз реалізації продукції розпочинається з перевірки обґрунтованості планового обсягу, ув'язки його з випуском і відвантаженням, завданнями та зобов'язаннями з постачання продукції у відповідності з укладеними договорами.

На обсяг реалізації продукції впливають більше 500 факторів.

Виконання плану реалізації характеризується обсягом, асортиментом, якістю, структурою та напрямками реалізації продукції, ступенем виконання договорів зі споживачами, іншими показниками.

За умов ринкової економіки важливе виконання плану реалізації продукції за асортиментом. При невиконанні плану за асортиментом підприємство порушує умови господарських договорів і несе матеріальну відповідальність, перед споживачами. При цьому сплата штрафів та неустойок

за порушення умов договору не звільняє підприємство від поставки продукції, виконання робіт чи надання послуг. Договір поставки має бути виконаний повністю за обсягом, номенклатурою і якістю виробів, а також за строками постачання.

При визначенні рівня виконання плану реалізації продукції за договорами співвідносять плановий обсяг реалізації за мінусом вартості недопоставлених покупцям видів виробів (виділених у договорах самостійними позиціями) до планової суми реалізації. Перевиконання плану реалізації за іншими видами виробів або іншим покупцям не зараховується. Це означає, що план реалізації за договорами може бути виконаний не більше, ніж на 100%. Показник виконання плану з врахуванням договорів є основним оціночним показником роботи підприємств в ринкових умовах.

Література

1. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан МЛ. Економіка підприємства.- Львів Сполом, 2000.

Наукове забезпечення сталого розвитку сільського господарства.Лісостеп.Київ - 2004 р.2 томи.

УДК 339.5:338.439

Фетько І.В. студентка

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

На сьогодні в умовах активного розвитку ринкових відносин, посилення глобалізації та диверсифікації міжнародних ринків альтернативним варіантом завоювання Україною конкурентоспроможного місця на світовій арені є удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного

сектору. Це можливо завдяки надзвичайно сприятливим природним умовам та умовам економічного середовища для розвитку сільського господарства.

Аграрний сектор – це не лише сукупність взаємопов'язаних підприємств, що займаються вирощуванням, зберіганням, заготівлею, транспортуванням, переробкою і реалізацією сільськогосподарської продукції, а й сукупність обслуговуючих та допоміжних підприємств та організацій.

Значними темпами в останні роки розвиваються підприємства, що займаються виготовленням засобів виробництва, хімічних добрив, комбикормів. У нових економічних умовах господарювання вони мають значний потенціал ефективного здійснення експортно-імпортних операцій.

Саме тому на сьогодні проблеми пошуку науково обґрунтованих механізмів удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного сектору, підвищення конкурентоздатності вітчизняної аграрної продукції, дослідження нових шляхів виходу українських підприємств на зовнішній ринок, захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції є досить актуальними[1].

Дослідження проблем удосконалення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств – суб'єктів аграрного сектору знайшли відображення в наукових працях провідних вчених-економістів - В.Г. Андрійчука, Т.Ю. Богомолової, В.І. Бойка, В.П. Галушки, В.І. Губенка, О.Д. Гудзинського, О.М. Жеглова, А.М. Кандиби, І.І. Лукінова, Ю.П. Макогона, О.М. Онищенко, Б.Й. Пасхавера, А.П. Румянцева, Ю.І. Скирка, О.В. Шубравської, А.Є. Юзефовича, О.І. Яковлева та інших.

Усі процеси, які відбуваються на внутрішньому ринку повинні активно функціонувати в режимі досить складного світового ринку за умови досконалого механізму адаптації експортно-імпортних операцій до зовнішнього економічного середовища. Проведення зовнішньоекономічну діяльність підприємством вимагає особливої уваги до якості виробленої продукції та ефективності її виробництва. Зовнішній ринок є більш конкурентним, ніж

внутрішній, тому при боротьбі за закордонного споживача підприємства повинні розвиватися активніше, нарощуючи свою конкурентоспроможність[5].

Щоб зменшити вплив негативних явищ, необхідно розробити заходи поліпшення державного регулювання аграрної сфери. Головною метою державної політики в сфері аграрного сектору повинна бути розбудова стабільного, експорто-орієнтованого та конкурентоспроможного на зовнішніх ринках сектора економіки і створення для цього відповідних організаційно-економічних умов.

Одним із першочергових завдань даної політики є формування ефективного механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в аграрного сектору[2].

Доцільно сприяти розвитку ряду неурядових організацій, що мають змогу поряд з державою, виконувати функції надання комплексу послуг дрібним сільськогосподарським підприємствам у вигляді надання кредитів, виробничо-технічної допомоги, кооперування сільськогосподарської техніки та іншого інвентарю тощо. Для створення сучасного конкурентоздатного сільськогосподарського виробництва в Україні доцільно створити хоча б в кількох регіонах країни аграрні кластери, що дозволили б централізувати аграрний науково-технічний потенціал, об'єднали підприємства аграрного сектору різних форм власності та науково-дослідні інститути з метою ефективного співробітництва[4].

Таким чином, через призму зовнішньоекономічної діяльності чітко і яскраво видно всі внутрішні проблеми галузі. Приєднання України до зони вільної торгівлі з ЄС може призвести до перетворення вітчизняного ринку на ринок збуту європейського продовольства і продукції сільського господарства, зумовити поглиблення кризи в аграрному секторі і розвитку сільських територій та створити загрозу продовольчій безпеці держави. Уникнути небезпеки можна лише підвищуючи конкурентоспроможність вітчизняних підприємств. Світове співтовариство визнає українські підприємства аграрного

сектору такими, що мають реальні перспективи завоювання значного сегменту міжнародного ринку аграрної продукції. Саме тому український уряд сьогодні повинен розробити таку державну політику розвитку аграрного сектору, такі економіко-правові, фінансові, адміністративні заходи, які реально забезпечили б ефективні структурні перетворення агропромислового виробництва з урахуванням як національних, так і міжнародних аспектів[3].

Дуже важливо створити необхідні умови для захисту вітчизняних аграрних підприємств та максимально можливого підвищення конкурентних переваг української продукції аграрного сектору на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Література

1. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції: монографія. - К.: КНТЕУ, 2007.

2. Паска І.М., Губенко В.І. Тенденції розвитку експорту сільськогосподарської продукції // Вісн. Білоцерків. держ. аграр. ун-ту.-Біла Церква.- Вин. 1., 2006. – С. 153-155

3. Пирог О.В. Оцінка експортного потенціалу регіонів України /О.В. Пирог, А.І. Зацепило / Економічний простір. – 2009. -№24. -С.144-152

4. Рокоча В. В. Міжнародна торгівля: теорія та політика: навч. посібник. - К.: Так-сон, 2009

5. Удосконалення механізму стабілізації зовнішньоекономічної діяльності АПК: Методичні рекомендації / Білоцерків. держ. аграр. ун-т. Укл: В.І.Губенко, Т.В.Арбузова, В.І. Степенко, Ю.С. Савчук.- Біла Церква, 2007.-39 с.

**АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**

Дорадництво – як один із головних інструментів впровадження державної аграрної політики, який має на меті вплинути на стабільний прибутковий розвиток сільського господарства і повинен відображати тенденції в розвитку сільського господарства. Сільськогосподарське дорадництво в Україні нині переживає «скрутні» часи. Поряд з прийняттям законодавчих актів, що регламентують його подальший розвиток можемо спостерігати скорочення, а в деяких випадках відсутність підтримки розвитку дорадчих служб. Так, згідно статті 8 «Державна підтримка дорадчої діяльності» ЗУ «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» [1], у Державному бюджеті України на відповідний рік окремим рядком передбачаються кошти для фінансування державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності, надання соціально спрямованих дорадчих послуг. У державних цільових програмах, спрямованих на розвиток сільського господарства та сільської місцевості, передбачається фінансування дорадчої діяльності в розмірі не менше 5 відсотків коштів, передбачених для цих програм. В Державному бюджеті України на кожен рік за статтею видатків – 2801270 0421 – «Державна підтримка сільськогосподарської дорадчої служби» з 2007 по 2011 роки здійснювалось фінансування дорадчої діяльності, а з 2012 року ця стаття видатків була виключена із бюджету, і державна підтримка дорадництва почала здійснюватись через перерозподіл іншої статті «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі». На обсяг фінансування ці зміни позитивно не вплинули. Рівень державного фінансування дорадчих служб, за даними Державних бюджетів України на відповідні роки, знизився з 10 млн. грн. у 2007 році до 2 млн. грн. у 2012р.

Що стосується п'ятивідсоткового обсягу коштів з кожної прийнятої цільової програми розвитку сільського господарства, то така програма існує - Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, прийнята ще в 2007 році [8], але передбачених 6 млрд. грн. (з загального обсягу фінансування програми на 2009 рік 120750,5 млн. грн.) звісно не було одержано ні в 2009 році, ні в наступних роках. Проведене дослідження з 2007 року наведено на рис. 1, відображає негативні тенденції зі скорочення кількості населення України та відповідне забезпечення його безкоштовними, соціальними дорадчими послугами. При чому, якщо темп спаду загальної кількості склав 1,6%, то темп скорочення сільського населення був у 2 рази швидший, на 3,5% менша чисельність у 2012 році ніж у 2007 р. [10-13].

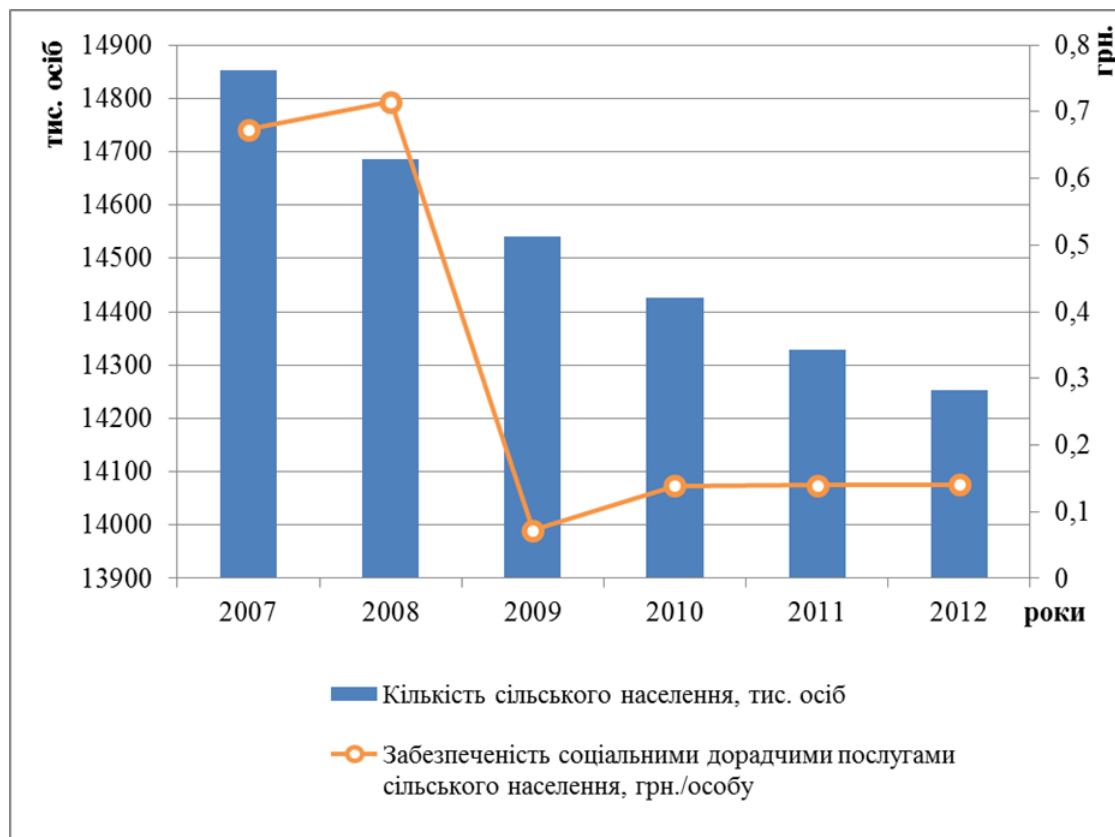

Рис. 1. Забезпеченість дорадчими послугами сільського населення.

Негативна тенденція зі скорочення населення в сільській місцевості доповнюється скороченням обсягу забезпеченості безкоштовними дорадчими послугами сільських жителів. Так, якщо з початку державної підтримки дорадництва на 1 людину приходилось 67 коп., то з 2007 року ця і без того замала сума скоротилась до 14 коп./люд. за 2012 рік. [2-7] Позитивним зрушенням є ріст

чисельності дорадчих формувань, рис. 2, відповідно до Реєстру сільськогосподарських дорадчих служб та Реєстр сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників з 2007 року їх кількість зросла з 22 служб, до 70 дорадчих служб у 2012 році, а кількість сертифікованих дорадників та експертів склала 1392 люд.[9]

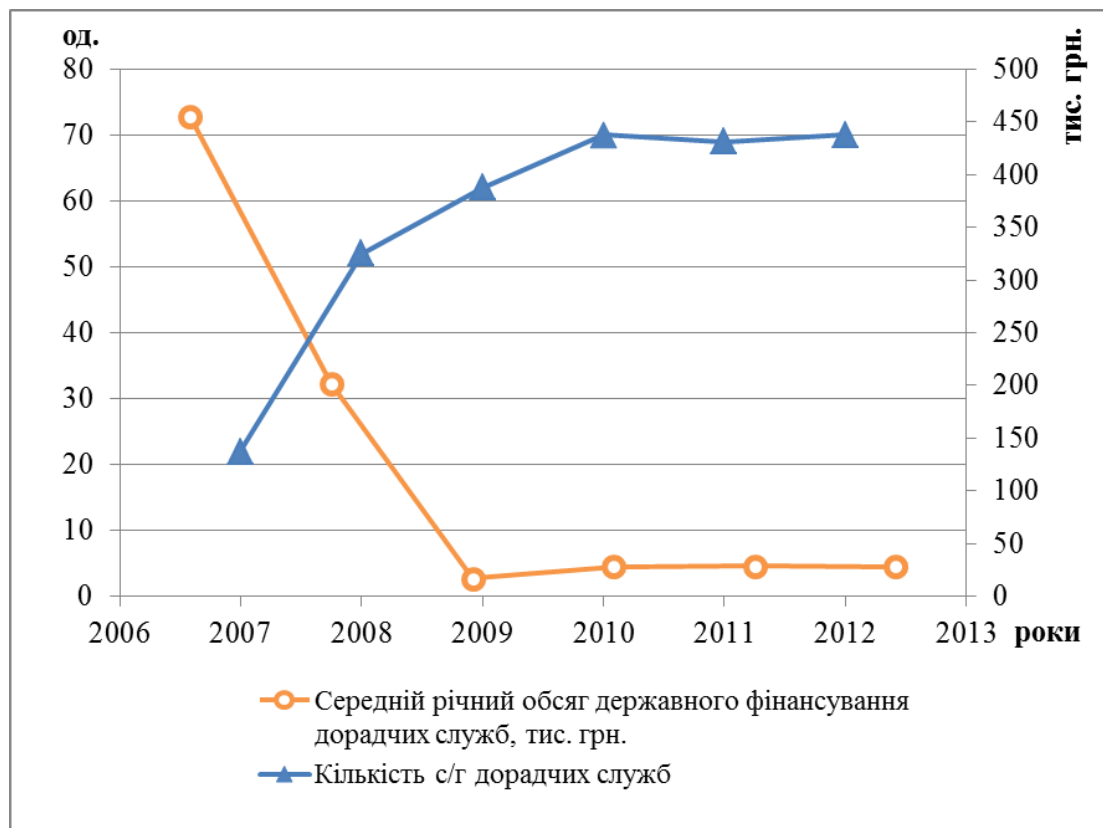

Рис. 2. Середній річний обсяг державного фінансування дорадчих служб.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, нам залишається зробити висновок, що поки законодавчі ініціативи за відсутності державного фінансування залишаються у більшості своїй на папері.

Література

1. Закон України: Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: від 17.06.2004 док.1807-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради. - 2004. - № 38. - ст. 470.
2. Про Державний бюджет України на 2007 рік : Закон України від 19.12.2006 № 489-V – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

3. Про Державний бюджет України на 2008 рік : Закон України від 12.12.2008 № 659-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

4. Про Державний бюджет України на 2009 рік: Закон України від 26 грудня 2008 року № 835-VI - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

5. Про державний бюджет України на 2010 рік: Закон України від 27.04.2010 р. №2154-VI - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

6. Про Державний бюджет України на 2011 рік: Закон України від 23.12. 2010 № 2857-VI - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

7. Про Державний бюджет України на 2012 рік: Закон України від 22 грудня 2011 р. № 4282-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

8. Постанова Кабінету міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 Київ Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року - [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=1158-2007-%EF>

9. Реєстр сільськогосподарських дорадчих служб від 31.10.2012 - [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. - Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/3512>

10. Статистичний збірник Регіони України 2012. - К., 2012. - Т.1 - 310 с.

11. Статистичний збірник Регіони України 2012. - К., 2012. - Т.2 - 801 с.

12. Статистичний збірник Регіони України 2009. - К., 2012. - Т.1 - 369 с.

13. Статистичний збірник Регіони України 2009. - К., 2012. - Т.2 - 758 с.

РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК

Молокопродуктовий підкомплекс є невід'ємною складовою вітчизняного агропромислового комплексу. Його першочерговим завданням є забезпечення населення країни цінними продуктами харчування відповідної якості та в достатній кількості. Сьогодні вітчизняна молочна галузь перебуває у стані глибокої кризи, що дедалі посилюється. Оскільки молоко та молокопродукти становлять основу повноцінного харчування населення, успішний розвиток молокопродуктового комплексу є важливим завданням на сучасному етапі.

Одним з важливих напрямів підвищення ефективності функціонування молокопродуктового комплексу є розвиток і вдосконалення інтеграційних взаємозв'язків між галузями виробництва та переробки молока.

Важливість успішного розвитку виробництва молока та молокопродуктів для вітчизняної економіки зумовлює посилення наукового інтересу до проблем галузі. Дослідженням розвитку молокопродуктового комплексу займаються В. І. Бойко, О. І. Гуторов, П. Т. Саблук, О. М. Шпичак, Х. І. Цвайг. В їхніх працях висвітлено загальні підходи до аналізу та розвитку молокопродуктового підкомплексу та формування відносин між його сферами, обґрунтовується необхідність вертикальної інтеграції для ефективного функціонування молочного продуктового ланцюга.

Вертикальна інтеграція зумовлює створення якісно нових специфічних міжгалузевих виробничих підприємств різних сфер АПК, їх об'єднання з

підприємствами із первинної переробки сировини, подальшого виготовлення готових виробів легкої промисловості збутовими і торговельними партнерами. При цій формі найкраще використовуються виробничі ресурси, підвищується ефективність та прибутковість підприємств.

Виробництво та переробка молока є тісно пов'язані між собою. Ефективність та стабільність функціонування молочної промисловості базується на своєчасному забезпеченні її сировиною. Саме від кількості і якості сировини залежатимуть обсяги виробництва, асортимент і якість молокопродуктів. Низька якість виробленого молока спричиняє більші витрати молокопереробних підприємств при обробці такого молока. Через постійне зниження поголів'я корів та їх низьку продуктивність переробні підприємства часто зустрічаються з проблемою нестачі сировини. Відомо, що оптимальне завантаження молокопереробних підприємств молочною сировиною є необхідною умовою їх ефективного розвитку, а в умовах нестачі сировини технологічні потужності переробних підприємств завантажені не повністю, що спричинює вищу собівартість молокопродукції та зниження ефективності переробки молока.

Особливі властивості молока і продуктів його переробки зумовлюють необхідність стабільного розвитку виробництва цих продуктів, безперебійного забезпечення населення молочними продуктами та гарантованого надходження сировини до переробних підприємств. Тому ефективний розвиток молокопродуктового підкомплексу можливий лише в умовах злагодженої роботи підприємств, що займаються виробництвом та переробкою молока.

З огляду на тісний взаємозв'язок між молоковиробництвом та молокопереробкою постає необхідність розглядати їх як невід'ємні складові цілісної виробничої системи. Інтеграція виробників молока та молокопереробних підприємств дасть змогу комплексно вирішити проблеми молочної галузі та досягнути синергетичного ефекту.

Такі інтеграційні об'єднання є взаємовигідними для обох сторін, оскільки переробні підприємства інвестуючи розвиток молочних ферм нейтралізують

ризик відсутності сировини; контролюють якість молока, тим самим підвищуючи якість власної продукції; підвищують ефективність виробництва та знижують собівартість внаслідок повного завантаження виробничих потужностей; зменшують витрати на закупівлю сировини внаслідок взаємодії з власне виробником, уникаючи посередників. Виробники молока в свою чергу отримують кошти на розвиток виробництва, підвищення його ефективності, за рахунок застосування новітніх технологій, закупівлі племінної худоби молочного напрямку тощо. Крім того, виробники впевнені у гарантованій реалізації виробленої продукції без посередника, що безумовно призводитиме до підвищення прибутковості виробництва молока.

Інтеграція молоковиробництва та молокопереробки в перспективі призведе до відродження молочної галузі в країні; підвищення конкурентоспроможності молочної продукції; нарощування експортного потенціалу галузі; створення додаткових робочих місць; забезпечення продовольчої безпеки країни; одержання соціального ефекту внаслідок підвищення якості молока.

Література

1. Березівський П. С. Відродження галузі скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області : оцінка, проблеми, прогнози / П. С. Березівський // Економіка АПК. – 2010. – № 2. – С. 15-20.
2. Жидяк О. Р. Удосконалення взаємовідносин учасників ринку молока та молочної продукції / О. Р. Жидяк// Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.15
3. Цвайг Х. І. Розвиток виробництва та промислової переробки молока у Львівському регіоні : монографія / Х. І. Цвайг. – К. : ННЦІАЕ, 2010. – 136

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК: 338.24 / 4

Бондарчук В.В., к.е.н., доцент

Львівський національний аграрний університет

м. Львів

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АПК

Ефективність державного регулювання розвитку АПК сьогодні є недостатньою для успішного його функціонування. Парадокс глобального вирішення проблеми кризових проявів в аграрній сфері полягає в тому, що більшість керівників агропідприємств недостатньо усвідомлюють власні проблеми, що обмежують потенціал їхнього розвитку. В той же час Мінагрополітики та продовольства України, як центральний орган виконавчої влади, не проявляє достатньої активності для виконання покладених державою на нього функцій з державного регулювання [1].

Сьогодні особливо важливе значення відіграє організаційний аспект формування та реалізації механізму державного регулювання розвитку національної аграрної економіки. В першу чергу це стосується регулювання процесу становлення нових організаційно правових форм господарювання в АПК. На нашу думку, в цьому аспекті стратегічно важливим напрямом реформування системи державного регулювання розвитку АПК є організаційно-правове забезпечення процесу поступового переходу від традиційної для теперішніх умов форми господарювання у вигляді товариств з обмеженою відповідальністю до акціонерних товариств в різних галузях агропромислової діяльності. Цього вимагають сучасні економічні умови та

світові тенденції формування корпоративної власності в аграрній економіці та запровадженням основних принципів корпоративного управління нею.

Як свідчить аналіз статистичних даних, основна частина українських аграрних підприємств організовувалася у формі товариств з обмеженою відповідальністю, фермерських господарств, сільськогосподарських кооперативів, приватних агрофірм. Такі форми організації малих і середніх аграрних підприємств були раціональними і відіграли своє позитивне значення на початку становлення ринкових відносин. Вони характеризувалися високою гнучкістю, краще вписувалися в ринкові відносини, створювали сприятливіші передумови для зростання конкурентоспроможності підприємств за умов недостатньо розвинутої конкуренції. Для впорядкування організаційно-правових аспектів функціонування об'єктів господарської діяльності в Україні 16 листопада 2011 року Кабінетом Міністрів було затверджено Модельний Статут товариства з обмеженою відповідальністю [2]. Організаційно-правовий статус, порядок створення та організація діяльності акціонерних товариств визначені Законом України «Про акціонерні товариства» [3].

Зміни, що відбулися в останні роки, все більше стимулюють сучасні аграрні підприємства до укрупнення, диверсифікації економічних видів діяльності. Вони спонукають займатися не тільки аграрним виробництвом, а й зберіганням виробленої продукції, її переробкою та реалізацією, дослідженням ринку, розробляти та втілювати в життя інноваційні проекти та будувати ефективні стратегії власного розвитку на більш віддалену перспективу.

Слід зазначити, що торговельно-посередницька, агросервісна, фінансова, інвестиційно-інноваційна та інші види діяльності сьогодні все більше стають актуальними в організації аграрного бізнесу. Ці обставини, на наш погляд, суттєво ускладнюють окремі проблеми функціонування теперішніх агропідприємств, спонукають їхнє керівництво до пошуку нових організаційно-правових форм господарювання.

Розв'язання цієї проблеми є актуальним завданням для органів державного управління різних рівнів. Держава, як суб'єкт формування та

реалізації загальнонаціональних інтересів, намагається це вирішувати через правові норми, виписані у Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» [4] та інших нормативних актах [5]. В першу чергу, це стосується внесення відповідних змін до податкового законодавства, у діючі цільові програми розвитку, створення організаційних та правових передумов для розвитку аграрного ринку, забезпечення верховенства права при вирішенні господарських, цивільних та адміністративних спорів, створення сприятливого інвестиційного клімату, гарантування продовольчої безпеки населення тощо.

У зв'язку з цим, актуальними напрямками державного регулювання розвитку національної аграрної економіки, на наш погляд, є: формування сучасної стратегії розвитку національного АПК та забезпечення побудови оптимальної його структури; створення сприятливих інвестиційних умов для розвитку аграрного підприємництва, дрібного та середнього бізнесу на селі; визначення чіткого переліку сфер пріоритетного розвитку національного АПК та створення ефективного механізму підтримки їхнього розвитку; розробка та втілення в життя державної програми розвитку соціального партнерства великого аграрного бізнесу та органів державного управління на різних його рівнях.

Література

1. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України / Указ президента України «Про Міністерство аграрної політики та продовольства України» від 23 квітня 2011 року N 500/2011.
2. Про затвердження модельного статуту товариства з обмеженою відповідальністю : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. N 1182.
3. Про акціонерні товариства : Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2008, N 50-51, ст. 384.
4. Про державну підтримку сільського господарства / Закон України України / (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 49, ст.527).

5. Про затвердження Порядку акумулювання сільськогосподарськими підприємствами сум податку на додану вартість на спеціальних рахунках, відкритих у банках : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2011 р. N 11.

УДК: 346.14

Ганич О., к.ю.н., доцент
Донецького національного технічного університету
м. Донецьк

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічне становище держави можна оцінити з урахуванням наявності на внутрішньому та зовнішньому ринку її національних товаровиробників та належного правового забезпечення агропромислового комплексу, невід'ємною складовою якого є законодавче регулювання діяльності суб'єктів цього сектору економіки. Неспроможність національних суб'єктів господарювання протистояти протекціоністській політиці держави, ризикованість та не вигідність зазначеної діяльності призводить до збільшення імпортової сільськогосподарської продукції на товарних ринках України сумнівної якості та зростання тіньової економіки. Відповідно до ст.12 Господарського кодексу України від 16.01.2003р. основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є ліцензування, патентування і квотування, сертифікація та стандартизація, застосування нормативів та лімітів, регулювання цін і тарифів; надання дотацій, компенсацій, субсидій та ін. При цьому слід враховувати вплив на досліджені відносини спеціального законодавства та норм, що регулюють земельні та екологічні відносини, які вражають своєю кількістю, протиріччю та суперечливістю.

На думку О. Шаповалової, проблема не в кількості норм законодавства, передбачених потребою дотримання стандартів якості і інших екологічних норм, а у відсутності філософії спільності різногалузевих засобів забезпечення вимог сталого розвитку, які б були максимально підкорені правовому режиму створення майнової основи господарювання і укладання угод про господарський обіг природних ресурсів [1, с. 80]. Єрмоленко В. взагалі пропонував прийняти Аграрний кодекс, який би дав змогу усунути основні недоліки, характерні для нинішнього аграрного законодавства [2, с. 343].

Сільськогосподарська діяльність є однією з досить специфічних видів господарської діяльності, яка в умовах інтеграційних процесів потребує адекватного правового забезпечення, що повинно сприяти товарообміну між суб'єктами сільськогосподарської та іншої діяльності, виходу на світову арену українського товаровиробника та підйому національної економіки країни. Україна у 2008р. стала членом Світової організації торгівлі (далі – СОТ), прагне шляхом реформування національного законодавства вступити до Європейського Союзу (далі – ЄС).

А для зміни ситуації необхідно проводити роботу з удосконалення національного законодавства щодо безпечності та якості сільськогосподарської продукції у напрямку його адаптації вимогам ЄС і СОТ. Фахівці зазначають, що для виконання основних зобов'язань перед ЄС у сфері безпечності та якості сільськогосподарської продукції, потрібно врахувати у національному законодавстві не менше 80% чинних європейських норм, які регулюють відносини в аграрній сфері, а також впровадити у нього основні директиви ЄС, що встановлюють вимоги до такої продукції [3]. Слід зазначити, що в Україні експорт сільськогосподарської продукції в 2012 р. виріс на 40% і склав 18,3 млрд дол [4]. Але численні зловживання в сфері сільськогосподарської діяльності все ж таки породжують певні проблеми (фіктивні експортно/імпорتنі операції; укладання договору (контракту) без фактичного проведення операції; проведення зовнішньоекономічних операцій із реалізації сільськогосподарської продукції без одержання ліцензії, та т. ін.).

Порядок видачі ліцензій на експорт окремих видів сільськогосподарської продукції регулюється Наказом Міністерства економіки України «Про порядок ліцензування експорту окремих видів сільськогосподарської продукції» від 02.11.2007р. Закон України «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності» від 01.06.2000р. визначає види діяльності, ліцензування яких здійснюється спеціальними законами, що регулюють відносини у цих сферах. Ліцензія, за змістом Закону про ліцензування, є єдиним документом дозвільного характеру, який надає право на здійснення окремого виду господарської діяльності. А у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991р. індивідуальний режим ліцензування застосовується як санкція, як покарання тільки у зовнішньоекономічній діяльності, на відміну від інших видів господарської діяльності, де ліцензування є засобом державного регулювання та підставою використання свого права на реалізацію господарської діяльності, в тому числі і сільськогосподарської.

Отже, кожна експортна операція майже щоразу потребує окремої ліцензії. А для сільськогосподарського підприємства, орієнтованого на експорт без збуту продукції в Україні, режим індивідуального ліцензування може призвести до зниження або втрати рентабельності ЗЕД. Можна впевнено стверджувати, що завдяки застосуванню державою такої санкції збільшується вартість товарів, що експортуються, бо кожна ліцензія на окрему зовнішньоекономічну операцію потребує додаткових витрат.

Література:

1. Шаповалова О.В. Аналітичні засади екологізації прав суб'єктів господарювання / О.В. Шаповалові // Актуальні проблеми права: теорія і практика (зб.наук. праць). – 2007. – № 10. – С.78–82.
2. Єрмоленко В.М. Аграрні майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „земельне право; аграрне право; екологічне право” / В.М. Єрмоленко. – К., 2007. – 379с.
3. Павлюченко Ю.М. Перспективи та напрямки розвитку

законодавства щодо безпечності та якості сільськогосподарської продукції.
[Електронний ресурс] // Режим доступу:
http://www.hozpravo.com.ua/conferences/arhiv/uchastnik.php?ELEMENT_ID=663

4. РБК Україна // Стрічка новин від 19.02.2013. [Електронний ресурс]
// Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/newsline/show/eksportselskohozyaystvennoy-produktsii-ukrainy-v-2012-g--19022013132700>

УДК 332.15:338.1:004.853

Колодійчук В.А., к.е.н., доцент

Львівський національний аграрний університет

Колодійчук І.А., к.е.н., ст.наук.співр.

Інститут регіональних досліджень НАН України

м. Львів

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТИМУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА У ГІРСЬКИХ РАЙОНАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сучасне сільське господарство гірських районів вирізняється гострими стагнаційними проявами, подолати які неможливо без посиленої державної підтримки. З іншого боку, має місце безупинний пошук ефективних механізмів державного регулювання аграрного сектору загалом. Зокрема, потребує удосконалення механізм державної підтримки виробництва молока. У Львівській області була розроблена і затверджена програма підтримки підприємництва у галузі тваринництва на 2012 рік (рішення № 338 від 28.02.2012 р. Львівської ОДА) [5], однак ці заходи в рамках окресленої програми, на нашу думку, не здатні кардинально покращити ситуацію в гірському тваринництві?

Варто зазначити, що удосконалення державної підтримки тваринництва у гірських районах передбачене: Законом України “Про державну підтримку

сільського господарства України» [2]; Законом України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» [3] (ст. 3 щодо встановлення доплат до ціни сільськогосподарської продукції, яка вироблена в місцевостях, що віднесені до гірських, та реалізується державі виробниками таких населених пунктів); Законом України «Про особисте селянське господарство» [4] (ст. 10 щодо державної підтримки особистих селянських господарств); Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 р. [1] (ст. 13 щодо удосконалення існуючих і запровадження нових механізмів державної підтримки сільгоспвиробників, які узгоджуються з вимогами СОТ (ЄС)) та ін.

Проте, проведений нами аналіз заходів державної підтримки сільгоспвиробників на прикладі Сколівського та Турківського районів Львівської області засвідчив наступне.

✓ Віддаленість ринків збуту обмежує можливості реалізації продукції, що не дозволяє особистим селянським господарствам Сколівського і Турківського районів отримувати дотації на розвиток скотарства, свинарства і вівчарства.

✓ Програми підтримки ОСГ (на державному і регіональному рівнях) торкаються виключно тваринництва. Невизначеною є допомога щодо фінансування заходів з підвищення родючості ґрунтів, зменшення негативного впливу ерозійних явищ, забезпечення мінеральними добривами, сортовим насінням тощо, тобто того, чого потребує відтворення виробничого процесу.

✓ Реалізація програм державної підтримки відбувається без чіткого механізму розподілу коштів і контролю за їх використанням. Має місце розпорощення коштів у незначних обсягах на означену кількість програм, що не сприяє вирішенню існуючих проблем. Державна підтримка сільгоспвиробників у розмірі 11 грн. на 1 га сільськогосподарської продукції означає, що ОСГ Сколівського і Турківського районів залишаються наодинці з низкою проблем соціально-економічного та екологічного характеру.

Для контролю фінансових потоків державної підтримки виробників молока ми пропонуємо запровадити механізм державних субсидій для

споживачів молока (молокопереробних підприємств). На відміну від державних дотацій, що стимулюють пропозицію, субсидії дозволяють стимулювати ринковий попит на продукцію. Грошові державні потоки при цьому більш контрольовані, оскільки вони надходять до одного закупівельника, а не до багатьох його виробників.

Різниця між закупівельною¹ ціною молока та економічно обґрунтованою компенсується державою конкретному молокопереробному підприємству. Такий механізм дасть змогу:

- а) забезпечити еквівалентність обміну продукції між галузями;
- б) стимулювати виробників молока вищими закупівельними цінами;
- в) контролювати державні фінансові витрати завдяки прозорим витратам за реально здане молоко.

Така система взаємовідносин дозволяє узгодити інтереси всіх учасників даної системи: виробників молока, молокопереробних підприємств і держави. Мотиваційною складовою для молокопереробних підприємств є доступ до дешевих сировинних ресурсів; для виробників молока – отримання реальних грошей в момент здачі молока; для держави – спрощений контроль та ефективне використання адресної допомоги.

Проблема використання субсидій полягає у складності контролю їх цільового використання. Спростивши процес контролю витрати коштів за рахунок перевірки їх використання одним закупівельником, а не контролю десятків постачальників, ми все одно не досягнемо об'єктивної картини щодо адресності використання цих коштів. Гіпотетично, переробне підприємство може придбати за демпінговою ціною порошок молока, виробити і реалізувати молочну продукцію. Для нівелювання цієї схеми зловживання молокопереробним підприємством слід розробити механізм адресної підтримки виробників молока.

Отже, взявши за основу систему підтримки виробників молока через систему субсидій для переробників (стимулювання попиту) і забезпечення

¹ Станом на 2012 рік, мінімальна закупівельна ціна молока становить 2,20 грн. за літр.

процесу розширеного відтворення виробництва молокозаводів, пропонуємо запровадити комбіновану систему субсидій і дотацій. При цьому основною домінантою є субсидія, а дотація - елементом, що підтверджує дієвість запропонованого нами механізму. Державні кошти в обсязі ~ 90 % скеровуються на стимулювання попиту молокозаводів, а ~ 10 % у формі дотацій виробникам. Мета такої структуризації державної підтримки – забезпечити зворотній інформаційний зв'язок про результати використання державних інвестицій. Контроль за цільовим використанням коштів забезпечується за рахунок звернення виробників молока щодо компенсації 10 %-ї вартості молока. Підставою для звернення можуть бути купони або інші обігові документи на паперових носіях, що засвідчують здану продукцію у відповідному номіналі. Обмін цих купонів на залишкові 10 % державної підтримки (дотації) є аналітичною базою для підведення балансу між 90 %-ами субсидій (відповідної кількості закупленого молока) і 10 % дотацій, які селяни також захочуть отримати.

Ця схема дасть змогу прозоро здійснювати державну підтримку. Крім того, вона нівелює зловживання молокозаводів щодо диверсифікації джерел надходження молока. Наприклад, купити молоко за демпінговими цінами за кордоном не вдасться, оскільки освоївши 90 % субсидій держава не підтвердить джерела надходження молока 10-ма % дотацій на час звернення селян.

Право на отримання субсидій молокопереробне підприємство отримує за рахунок тендерних процедур. Створення закупівельного кооперативу молокопереробним підприємством у гірських районах є однією з умов виграшу державного тендеру на отримання субсидій.

Гарантійний заставний фонд підприємства доцільно формувати за рахунок власних коштів або запозичених. Варто зазначити, що ці кошти є гарантією повернення субсидій державі, що будуть використані і не підтвержені купонами ОСГ. Після підведення балансу підприємство може вільно розпоряджатися цими коштами, або знову формувати з них заставний

фонд у випадку продовження участі у тендері для одержання субсидій на наступний рік.

Ініціатором створення закупівельних кооперативів можуть виступати молокопереробні підприємства, які забезпечать початкові інвестиції в проект створення сучасних закупівельних пунктів. Проблема створення даних структур у гірських районах полягає в тому, що виробники молока не можуть виступати ініціаторами створення кооперативів внаслідок їх розрізненості і дрібнотоварності. Обґрунтувати ж місця локалізації приймальних пунктів можна за допомогою методу врахування меж центру тяжіння матеріальних потоків [6].

Література

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р.: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://reformy.lg.ua/agrarian/apk-laws/133-derzhavna-clova-programa-rozvitku-ukrayinskogo-sela-na-period-do-2015-roku.html>
2. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України»: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=1877-15>
3. Закон України «Про статус гірських населених пунктів в Україні»: [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=477943
4. Закон України “Про особисте селянське господарство ”: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=742-15>
5. Програма підтримки підприємництва у галузі тваринництва на 2012 рік (рішення № 338 від 28.02.2012 р. Львівської ОДА: [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.oblrada.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=48
6. Крикавський Є.В. Логістика: компендіум і практикум: навч. посіб./ Є.В. Крикавський, Н.І. Чухрай, Н.В. Чернописька. – К.: Кондор, 2006. - 340 с.

Первусяк Н.И., студентка
Шумаева Е.А., к. гос. упр., доцент
Донецкий Национальный Технический Университет
м. Донецьк

ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО СЕКТОРА В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ

В современных условиях практика требует повышения роли государства в поддержке аграрного рынка. Необходимость экономически обоснованного регулирования этой сферы вызвана влиянием ряда факторов, среди которых наибольшее значение имеют: природно-экономическое воздействие; низкая степень монополизации сельских товаропроизводителей по сравнению с другими отраслями экономики; высокий уровень капиталоемкости сельского хозяйства и низкая его рентабельность; обострившийся диспаритет цен на сельскохозяйственную и промышленную продукцию. Именно этим и обуславливается актуальность выбранной темы [1].

Рассмотрением и изучением вопросов государственного регулирования агропромышленного комплекса занимаются такие авторы, как Беспяхотный Г.В., Васильченко М.Я. Мухина Е.Г., Трифонова Е.Н. и другие.

Государственное регулирование агропромышленной отрасли – это процесс экономического воздействия государства на производство, переработку и реализацию сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия, включая рыбу и морепродукты, а также на производственно-техническое обслуживание и материально-техническое обеспечение.

Систему государственного регулирования и поддержки следует выстраивать по целевым программам с тем, чтобы учитывать региональные особенности, стимулировать приоритетные направления развития

производства, формировать новые организационно-правовые формы хозяйствования, исключать непроизводительные затраты [2].

Каждая страна в своей государственной программе призвана создать необходимые условия для решения основных производственных, финансово-экономических и социальных проблем в аграрном хозяйстве. Главными целями стоящими перед государством являются:

- устойчивое развитие сельских территорий, повышение занятости и уровня жизни сельского населения;
- повышение конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции на основе обеспечения финансовой устойчивости, ускоренного развития его приоритетных подотраслей;
- сохранение и воспроизводство используемых в сельскохозяйственном производстве природных ресурсов [1].

В странах Европейского союза функционирует система государственных закупок сельскохозяйственных продуктов, регулируются экспорт и импорт продовольствия, устанавливаются квоты на производство основных сельскохозяйственных продуктов, применяются гарантированные цены, обеспечивающие стабилизацию рынка продовольствия, субсидируются мероприятия по реконструкции системы переработки и реализации продукции, оказывается помощь в создании инфраструктуры, обустройстве сельской местности и охране окружающей среды. Бюджетные субсидии в странах ЕС составляют более 50% общего дохода фермерских семей.

В настоящее время в основе аграрной политики многих экономически развитых стран лежит государственное финансирование агропромышленного комплекса в виде различных дотаций, льгот и субсидий. Есть страны, где финансовые вложения государства в сельское хозяйство превышают в 1,5-2 раза рыночную стоимость продуктов этого сектора. Например, Россия в 2011 году увеличила бюджетные ассигнования на агропромышленный комплекс на 20 млрд рублей, доведя их общий объем до 170 млрд.

Активная государственная поддержка АПК сыграла большую роль в увеличении объемов производства сельского хозяйства в США, Канаде и странах-участниках ЕС. Например, в Германии, Канаде, США, Франции государство вкладывает от 42 до 52% затрат на производство сельскохозяйственной продукции, в скандинавских странах - от 60% до 80%. На данный момент эти государства являются крупнейшими экспортерами сельхозпродукции в мире [3].

Таким образом, необходимость государственного регулирования в агропромышленном комплексе очевидна, так как преследуется цель улучшения продовольственного снабжения населения любой страны и обеспечения ее национальной безопасности. Для достижения этой цели целесообразно выполнить следующие задачи:

- стабилизировать развитие агропромышленного производства;
- поддерживать экономический паритет между сельским хозяйством и другими отраслями;
- обеспечивать хозяйство оборотными средствами;
- сближать уровень дохода работников сельского хозяйства и промышленности;
- защищать отечественных товаропроизводителей и др.

Украинский агропромышленный комплекс основан на социалистических традициях его организации, имеет большие природные и трудовые ресурсы, но испытывает проблемы в сфере государственного регулирования. Изменить ситуацию к лучшему возможно через грамотную формулировку стратегических целей развития этой сферы и создание системы усиления государственной поддержки.

Литература

1. Справочник о мерах и направлениях государственной поддержки агропромышленного комплекса Российской Федерации [Электронный ресурс]. - Режим доступа:

<http://support2011.mcx.ru/index3.html#1>

2. Мухина Е.Г. Оценка эффективности государственной поддержки агропромышленного производства М.: - Экономист, 2007 №4 – 89-93

3. Опыт Запада: государственная поддержка АПК [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://agromolstroy.ru/Новости/Опыт-Запада-государственная-поддержка-АПК.html>

УДК [332.122:338.43]:[339.923:061.1]

Притула Х.М., к.е.н., ст.н.с.

Институт региональных исследований НАН Украины

м. Львів

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

Європейська політика сільського розвитку еволюціонувала як частина розвитку Спільної аграрної політики (САП), з політики, яка стосувалася структурних проблем сільськогосподарського сектору, до політики, зорієнтованої на багатофункціональність ведення сільського господарства. Першочерговими кроками у формуванні політики сільського розвитку стали заходи стимулювання інвестицій у сільське господарство та занепадаючі сектори. Підтримка переробки та маркетингу була покликана інтегрувати всі складові виробничого ланцюга та сприяти подальшому поліпшенню сільськогосподарських структур і конкурентоспроможності сировинного сектора. З часом увага також почала приділятися розвитку людського капіталу через прискорений вихід на пенсію та професійне навчання [1].

В перші роки функціонування САП основною проблемою її реалізації був вибір інструментів підтримки та джерел фінансування. Ключовими

інструментами при цьому стали цінова підтримка зернових, молока і цукру, інтервенційні закупки та різноманітні митні збори з метою захисту від дешевого імпорту. Протягом 10-річного періоду з початку 60-их до 70-их рр. відбувався поступовий перехід від індивідуальних митних протекціоністських заходів кожної країни до спільних методів захисту країн ЄС від імпорту [2].

Протягом 70-их та 80-их років в основному було досягнуто самодостатності у виробництві продовольчих товарів (у 1984 році продукція рослинництва зросла на 25%, а тваринництва на 35%), проте здійснювана політика субсидування з часом породила безліч негативних наслідків: формування неефективного та високозатратного виробництва, перерозподіл фінансових ресурсів на користь крупних фермерських господарств, загострення відносин із конкурентами на світових ринках [3].

У 1992 році Комісар із сільського господарства ЄС Рей Мак-Шеррі започаткував першу серйозну реформу САП. Протягом 1993-1996 років ціни на зернові культури були зменшені на 30%, що дозволило значно знизити витрати на корми та споживчі ціни на продовольчі товари. З метою зменшення обсягів сільськогосподарського виробництва фермерів зобов'язали недообробляти 15% всієї площі сільськогосподарських земель (за винятком малих сільськогосподарських підприємств, які виробляли менше 92 т зернових культур). Фермери мали право на фінансову підтримку, якщо вони суттєво зменшували використання мінеральних добрив та хімікатів або запроваджували чи продовжували органічне виробництво; переходили на більш екстенсивні методи виробництва в рослинництві та тваринництві; підтримували розвиток сільських територій; тривалий час не обробляли землю через екологічні причини; або надавали землю для суспільного доступу та відпочинку [3].

У 1996 році відбулася організована Європейською комісією Європейська конференція з проблем сільського розвитку в Корку (Ірландія). Особливий акцент був зроблений на ідеї співсубсидування, ролі місцевого самоуправління і на алгоритмі участі “знизу вверх”, що поєднувало ідею Коркської декларації і досвід програми ЛІДЕР.

У липні 1997 року Європейська комісія опублікувала "План дій 2000" ("Agenda 2000"), яка вміщувала пропозиції щодо реформи САП і структурних фондів. Ними стали подальше зменшення цінової підтримки зернових культур, яловичини та молочних продуктів; стабілізація сільськогосподарського бюджету на 2000-2006 рр., збереження квоти на молоко до 2008-го року, збільшення фінансування заходів з розвитку сільських територій та несільськогосподарської діяльності.

До дискусійних питань проведення політики сільського розвитку повернулись у 2002 році в ході середньострокової реформи САП, яка передбачала три нововведення: обов'язкова модуляція; збільшення кількості заходів, включених до другого блоку заходів, що стосується якості продуктів (щорічна доплата, максимум на 5 років, до 3 000 євро кожному учаснику програм з покращення якості сільськогосподарської продукції і процесів виробництва), адаптації норм Співтовариства в сфері охорони навколишнього середовища, державної охорони природи, гігієни і здоров'я тварин і безпеки праці, створення спільних партнерств на місцевому рівні на зразок ЛІДЕР.

Зміни, пов'язані з Health Check ("Моніторинг здоров'я", 2008 р.), по суті, були спрямовані на модернізацію, спрощення та оптимізацію САП, усуваючи певні обмеження щодо фермерів, допомагаючи їм краще реагувати на сигнали ринку і вирішувати нові завдання. Прямі виплати фермерам повинні бути скорочені та скеровані на заходи підтримки сільського розвитку. Країни скористалися цієї можливістю, щоб використати додаткові кошти на розвиток мережі Інтернет у сільській місцевості. Ці заходи у тандемі з Пакетом заходів, прийнятому ЄС щодо європейського економічного відновлення, були зорієнтовані на подолання наслідків фінансової кризи 2008 року [4].

Література

1. New perspectives for EU rural development: [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev/refprop_en.pdf.

2. Единая аграрная политика Европейского Союза – путь становления и принципы функционирования: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.iamo.de/fileadmin/institute/pub/dp92.pdf>.

3. Еволюція Спільної Аграрної Політики ЄС: Наслідки для України: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.ier.com.ua>.

4. Rural Development Policy Overview: [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://enrd.ec.europa.eu>.

УДК 336.02

Тимоць М.В., *к.е.н., Голова Науково-методичної Ради
Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького*

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Державна підтримка сільського господарства в Україні характеризується недосконалістю та недостатністю фінансування галузі. За цих умов особливої уваги потребує дослідження бюджетного фінансування аграрного сектора, як одного з напрямів державного регулювання. Необхідність державного регулювання аграрного сектора більшість науковців пов'язують, насамперед, із диспаритетом цін на промислову і сільськогосподарську продукцію, а також із істотним впливом природно-кліматичних умов на ефективність сільськогосподарського виробництва [1, с. 148].

Оцінка нинішнього рівня фінансової підтримки аграрного сектора в Україні засвідчує, що вона є недостатньою та значно меншою ніж у високорозвинутих країнах. В Україні встановлений рівень внутрішньої підтримки на 1 зайнятого в сільському господарстві не перевищує 165 дол, і на 1 га -16,4дол (США -51,Польща -226, Чехія 168 дол - на 1га) [2, с.72].

Треба зазначити, що вітчизняний аграрний сектор традиційно відчував і відчуває гостру потребу в фінансових ресурсах. Йдеться про організацію

фінансування, яка мала місце в пострадянській період та під час проголошення ринкової моделі господарювання вітчизняного АПК.

В ході ринкових перетворень сільське господарство України лишилося державної опіки та адекватної новим умовам господарювання прибуткової виробничої діяльності. Нині більшість сільськогосподарських підприємств забезпечені власними фінансовими ресурсами в межах 13%, тоді як на початку 90-х років вони становили 57- 62% їхньої потреби [3, с.4]. До того ж суть фінансових проблем агропромислового комплексу полягає не тільки в нестачі коштів, але й неефективному механізмі їх використання, тобто проблема не тільки в тому, яку суму виділяти агропромислового комплексу з бюджету, але й у тому, як краще нею розпорядитися.

Основні засади бюджетного фінансування аграрного сектору визначені в Законах України „Про державну підтримку сільського господарства України“, „Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року“, а також у „Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року“ тощо.

У Законі України «Про державний бюджет» на 2013 рік обсяг фінансування АПК визначений на рівні 8,4 млрд. грн., в тому числі 5 млрд. грн. – по загальному фонду та 3,4 млрд. грн. - в межах спеціального. За розрахунками експертів Українського клубу аграрного бізнесу, безпосередня підтримка аграріїв у 2013 році на 30% буде меншою від рівня, зафіксованого в державному бюджеті на 2012 рік. Загальне зменшення фінансування видатків Міністерства аграрної політики та продовольства України становитиме 2,6 млрд. грн. Однак основне скорочення припало саме на програми бюджетної підтримки сільгоспвиробників. У порівнянні з минулим роком зменшено видатки за важливими бюджетними програмами, серед яких «Фінансова підтримка заходів в агропромислового комплексу» та «Фінансова підтримка заходів в агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу».

Аналіз причин незадовільної фінансової підтримки сільського господарства засвідчує, що вона в абсолютній своїй більшості зумовлена

недостатністю обсягу бюджетних коштів. Бюджет країни уже традиційно не в змозі виділити для потреб успішного розвитку АПК достатньої кількості фінансових ресурсів. Розв'язання зазначеної проблеми, на наше переконання, можна забезпечити шляхом визначення пріоритетних напрямків фінансування аграрного сектору.

Найважливішим напрямком фінансування мають бути заходи, спрямовані на проведення робіт по обстеженню земель на предмет придатності для потреб виробництва сільськогосподарської продукції. Земельні угіддя, які за своїми властивостями не є придатними для вирощування аграрних культур мають бути вилучені з сільськогосподарського обігу та законсервовані. Таким чином вдасться значно збільшити фінансування наявного земельного фонду.

Функціонування сільськогосподарських підприємств стане більш ефективним, дохіднішим завдяки формуванню сучасної матеріальної технічної бази. Нині абсолютна більшість з них організовує використання, збереження, покращення та охорону земельного фонду на списаний, морально і фізично застарілій техніці, яка за своїми характеристиками є низькопродуктивною, надмірно енергомісткою та затратною. Тому нагальною є потреба її заміни. Зрозуміло, що коштів на придбання нових технічних засобів у більшості сільськогосподарських виробників нині немає. Саме тому держава повинна створити умови залучення коштів за рахунок запровадження кредитних преференцій.

Перелік заходів, що потребують першочергового бюджетного фінансування можна значно розширити, доповнити керуючись при цьому особливостями земельного фонду конкретного регіону, природно-кліматичними умовами, важливістю продукції, що генерується тим чи іншим суб'єктом господарювання тощо.

Література

1. Кушмаєва В.В. Критерії ефективності державного регулювання сільськогосподарського виробництва / В.В. Кушмаєва // Економіка та держава. - 2010. - № 4. - С. 148-149.

2. Амбросов В. Ефективність використання факторів розширеного відтворення в аграрному секторі/ В. Амбросов // Економіка України. – 2009.- №1. – С.67-73.

3. Дем'яненко М.Я. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможного аграрного виробництва/ М.Я. Дем'яненко, Ф.В. Іванина// Економіка АПК.- 2009.- С. 3-9.

УДК 338.43:338.246.025.2

Шарнопольська О.М., к.е.н., доцент,

Групський О.О., студент

Донецький національний технічний університет.

м. Донецьк

ДЕРЖАВНІ ПЕРЕДУМОВИ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Реформування системи державного регулювання в АПК України проходило за основними етапами: становлення законодавчої бази, період лібералізації, застосування обмежень щодо імпорту та захисту національного виробника, вдосконалення системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності відповідно до вимог СОТ. Вступивши до СОТ Україна прийняла зобов'язання з обсягу заходів підтримки «жовтої скриньки» та отримала резерви зі збільшення державної підтримки за рахунок «зеленої скриньки» та модифікації надання податкових пільг.

Незважаючи на наявність достатнього законодавчого і нормативно-правового забезпечення щодо державної підтримки сільськогосподарського виробництва, державній політиці у цій сфері притаманна низка проблем, основні з яких полягають у зменшенні фінансування заходів прямої підтримки аграрного сектору, а саме у 2012 р. спрямовано 2,82 млрд. грн., що на 31% менше, ніж у 2011 р., і значно менше суми, яку Україна може виділити згідно

домовленості з СОТ [1]. Податкове стимулювання розвитку галузі АПК у вигляді пільг по ПДВ не ефективно використовується через непропорційне накопичення фондів акумульованих коштів нарахованого податку. А відтак, чинна система не забезпечує можливості перерозподілу фінансового ресурсу у відповідності до потреб тих чи інших пріоритетних напрямків, що потребують додаткової підтримки. Механізм бюджетної підтримки галузі забезпечується на рівні не більше 10–20% від загальної потреби. Постійне недофінансування галузі на рівні 80–90% призводить до суттєвого зниження ефективності використання бюджетних коштів та не призводить до стрімкого підвищення показників розвитку галузі. *Складний процедурний механізм і непрозорість отримання державної допомоги залишає основну частину вітчизняних товаровиробників поза її межами.*

Недостатні обсяги фінансування державних програм, а також неефективність використання коштів за ними призвели до припинення і існування дії державних цільових програм Так, з червня 2011 р. втратили чинність Державна цільова економічна програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р. та Державна цільова програма створення оптових ринків сільськогосподарської продукції. В Україні відсутні програми щодо охорони сільськогосподарських земель, їх раціонального користування, консервації деградованих та малопродуктивних земель. Не розроблено механізми державної компенсації при страхуванні сільськогосподарської продукції [1].

Основна частка бюджетних витрат на АПК спрямована на підтримку поточної діяльності господарств (табл. 1). Така структура підтримки різко відрізняється від практики переважної більшості членів ЄС, де значна частка витрат на сільське господарство припадає на розвиток і підтримку ринкової інфраструктури, аграрної науки та служб консалтингу і впровадження сучасних технологій. Необхідна переорієнтація програм бюджетної підтримки з поточної на довгострокову.

Таблиця 1

Видатки державного бюджету зі спеціального і загального фонду на програми Міністерства аграрної політики та продовольства України *

Показники	Роки									
	2008		2009		2010		2011		2012	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Всього	12,16	4,97	6,36	4,59	5,75	1,87	10,2	2,98	8,6	2,08
Видатки розвитку	8,86	72,8	2,35	36,9	1,07	18,6	4,7	46,1	3,85	44,2
Видатки споживання	3,30	27,1	4,01	63,1	4,68	81,4	5,5	53,9	4,78	55,8

- Розраховано за даними Державного бюджету України за 2008-2012 рр.

Роль державного регулювання аграрного сектору за умов євроінтеграції посилюється, що передбачає використання значно ширшого набору економічних інструментів державного регулювання і удосконалення механізму фінансування і підтримки агропромислового комплексу держави.

За весь період незалежності в агропромисловий комплекс надійшло приблизно \$ 2,5 млрд. прямих іноземних інвестицій, що склало близько 7% від загального обсягу в економіку України. Це дуже мало, враховуючи значний потенціал сільського господарства України. ЄБРР щороку нарощує інвестиції в аграрний сектор України. В 2009 р. обсяг фінансування склав € 138 млн., а в 2011 р. досяг € 190 млн.. Встановлено, що 76,2% загальної суми інвестицій вкладено у спільні підприємства, що дозволяє впроваджувати сучасні технології, новітній досвід менеджменту і сприяє виходу вітчизняних товаровиробників на зовнішні ринки [2].

Вищевикладені проблеми зумовлюють пошук нових шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, перегляду та зміни стратегічних напрямів її розвитку на основі природних переваг, що потребує розробки інноваційних технологічних рішень, креативного підходу до побудови більш ефективної ринкової системи. Проведення системних реформ

держави в агропромисловому комплексі має забезпечити технологічне переоснащення галузі, перетворення її на ефективний рівень функціонування.

Література

1. Організаційно-економічні інструменти державної аграрної політики в Україні. – К.:НІСД, 2012. – 31 с.
2. Борщ А.Г. Бюджетна підтримка аграрного сектору в умовах трансформаційних процесів в економіці України // Економіка АПК. – 2011. – №2. – С.111-116.

УДК 338.43.02

Шевченко Н.О., д.держ.упр., доцент

Сичова М. О., к.е.н., доцент

Дніпропетровський державний аграрний університет

м. Дніпропетровськ

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Необхідність державної підтримки та стимулювання розвитку аграрного ринку України викликана об'єктивними особливостями його функціонування. Останнім часом це питання набуває нового звучання у зв'язку зі вступом України до СОТ та становищем, що склалося через затяжну економічну кризу. В країнах-учасниках СОТ державна підтримка аграрного ринку значно вагоміша, ніж в Україні. У цих країнах держава виступає гарантом розвитку ринку та забезпечення свободи конкуренції. В будь-якій країні ринок є

господарським організмом із складною інфраструктурою, складові якої взаємодіють між собою на базі правових основ бізнесу і підкоряються механізмам регулювання з боку держави.

Ціллю надання державної підтримки аграрному ринку є подолання проблем в економіці країни і аграрному її секторі зокрема. З багатьох проблем можна виділити недостатній рівень розвитку інфраструктури аграрного ринку, монополізацію каналів реалізації сільськогосподарської продукції, про що йдеться в прийнятій постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 року Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року.

Основною метою Програми є забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринку, гарантування продовольчої безпеки країни, збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності.

Один з розділів Програми присвячено розвитку аграрного ринку, зокрема формуванню і розвитку його інфраструктури.

Для цього передбачається:

- фінансова участь держави на загальнодержавному і місцевому рівні у створенні мережі та інфраструктури оптових сільськогосподарських ринків;
- формування системи державних інституцій з функціями здійснення належного контролю за безпечністю експортної продукції;
- державну підтримку формування кооперативних каналів збуту сільськогосподарської продукції;
- створення умов для формування прозорих каналів просування продукції від виробника до споживача [1].

Таблиця 1

Показники надання обсягів державної підтримки для забезпечення розвитку сільських територій, сільськогосподарського виробництва та аграрного ринку на період до 2015 року, млн. грн.

Напрями державної підтримки	2008-2015 рр.	%
Забезпечення розвитку соціальної сфери та сільських територій	15742,7	13,04
Забезпечення розвитку аграрного ринку	49698,2	41,16
Фінансове забезпечення аграрного сектору	14011,6	11,60
Удосконалення та реформування системи управління в аграрному секторі	17519,7	14,51
Професійна освіта	18373,7	15,22
Аграрна наука	5308,3	4,40
Забезпечення розвитку дорадництва	96,3	0,08
Усього	120750,5	100

Як свідчать дані табл. 1 всього на час реалізації програми передбачено виділити з Державного бюджету на підтримку розвитку сільських територій, сільськогосподарського виробництва та аграрного ринку на період до 2015 р. 120,7 млрд. грн. Протягом періоду реалізації Програми обсяг фінансування з Державного бюджету повинен складати біля 15 млрд. грн. в рік. При цьому на забезпечення розвитку аграрного ринку передбачено направити 49698,2 млн. грн., або 41,16% загального обсягу державної підтримки, що в загальній структурі витрат займає найбільшу питому вагу. Наведені дані свідчать нібито про зацікавленість держави в розвитку аграрного ринку.

Разом з тим Державний бюджет України за 2012 рік не сприяє, а навпаки стримує розвиток аграрних ринків. Частка витрат на сільське господарство у сукупних державних видатках та ВВП країни була найменшою за останні 6 років. Можна виділити три найбільші категорії заходів підтримки, що

стримували розвиток у 2012 році, - заходи фінансової підтримки сільського господарства (наприклад, державні субсидії тваринництву та рослинництву, 48%), підтримки садівництва, виноробства та виноградарства (30%) та Аграрного Фонду (22%) [2].

Таким чином для подолання проблем в аграрному секторі економіки країни необхідно вивчити зарубіжний досвід, зокрема звернути увагу на роль державної підтримки розвитку аграрних ринків.

Література

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. N 1158. Офіційний вісник України від 08.10.2007., № 73, стор. 7.

2. А. Кузнецова, О. Нів'євський. Огляд аграрної політики. Інформаційно-аналітична газета «Агробізнес Сьогодні». №5(228) березень 2012, с. 6.

УДК 631.13

Щурик М.В., д.е.н., професор
*Івано-Франківський університет права
ім. Короля Данила Галицького
м. Івано-Франківськ*

УДОСКОНАЛЕННЯ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Результативність діяльності аграрного сектора значною мірою визначається дієвістю його державної підтримки. Така потреба обумовлюється значущістю та важливістю сільського господарства як титульної сфери національної економіки. Потреба в продуктах аграрного сектора відноситься до вічних проблем. Спочатку все ж таки потрібен хліб, а вже потім – видовища [1,

с.13]. Взагалі потреба держави підтримувати аграрний сектор, передусім виробництво сільськогосподарської продукції, запровадження заходів по організації належного використання ресурсів галузі не є новою. Зокрема, підтримка аграрного сектора забезпечувалась державою в умовах командно - адміністративної моделі ведення сільського господарства. Передусім це стосувалося надання фінансової допомоги, створення різного роду преференцій колгоспам і радгоспам. Проблеми, пов'язані з розвитком сільського господарства були предметом уваги тодішніх партійних органів при складанні п'ятирічних (семирічних) планів. Разом з тим, як засвідчує загальна оцінка, допомога не завжди була дієвою, достатньою, ефективною, своєчасною тощо. Означене пояснюється тим, що сільськогосподарський сектор економіки розцінювався тодішньою владою як ознака відсталості національного господарства. Така оцінка аграрного сектора спричинила застосування залишкового принципу фінансування. Тобто для потреб сільського господарства кошти із Державного бюджету виділялись в останню чергу, що, зрозуміло негативно впливало на його розвиток. Цим певною мірою і пояснюється його відсталість у порівнянні з іншими країнами світу.

Принагідно зазначимо, що фінансова підтримка держави сільськогосподарського сектора достатнього поширення отримує у високо розвинутих країнах, передусім у державах ЄС. Для порівняння в Україні встановлений рівень внутрішньої підтримки на 1 га зайнятого в сільському господарстві, не перевищує 165 дол. і на 1 га – 16,4 дол. (США -251, Польща – 226, Чехія – 268 – на 1 га) [2, с.72]. Заслуговує на увагу досвід державної підтримки сільського господарства в транскордонній Польщі, передусім це стосується поліпшення та збереження екології. В Польщі фінансова підтримка екологічного сільського господарства із національного бюджету надається на проведення необхідних досліджень, в тому числі виконання аналізів на вміст речовин, заборонених для використання; витрати на контроль екологічних господарств, заходи щодо просування екологічної сільськогосподарської продукції, у тому числі участь у національних і міжнародних ярмарках. До того

ж із бюджету ЄС надаються погектарні дотації на площі сільськогосподарських культур, які вирощують екологічними методами [3, с.36].

Проголошення ринкової моделі розвитку аграрного сектору в Україні радикально змінило механізм державної підтримки сільського господарства, який, на нашу думку не є досконалим, тобто таким, що забезпечує подолання репресивності аграрного сектору, зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції. Це при тому, що з кожним роком обсяги фінансових ресурсів, які виділяються з різних фондів мають тенденцію до зростання. Однак в кінцевому рахунку більшість суб'єктів господарювання в аграрному секторі не забезпечують очікуваних позитивних результатів. Аналіз засвідчує: по-перше, діючий механізм надання фінансової допомоги не є досконалим і потребує змін; по-друге, обсяги фінансових ресурсів, які спрямовуються для потреб розвитку сільського господарства не є достатнім та носять фрагментарний, хаотичний характер; по-третє, аграрна сфера продовжує відігравати роль другорядної серед інших галузей національної економіки, оскільки продовжує діяти залишковий принцип фінансування; по-четверте, земельна та аграрна реформа, в основу якої було покладено роздержавлення, паювання та приватизація майна й землі колишніх колгоспів і радгоспів практично позбавила мотивації держави фінансувати аграрний сектор; по-п'яте, нині фінансову допомогу отримують практично лише великі сільськогосподарські підприємства. Натомість домогосподарства, інші дрібні суб'єкти господарської діяльності вітчизняного сектора допомоги від держави не отримують. Це при тому, що ними виробляється значна частина валової продукції сільського господарства. Зокрема господарствами населення Карпатського макрорегіону нині забезпечується виробництво 85-90% картоплі, овочів, фруктів, молока, вовни тощо. Зрозуміло, що саме вони потребують належної підтримки, передусім фінансової зі сторони держави. Вирішення завдання державної підтримки суб'єктів господарювання потребує, передусім розробки загальнодержавної програми фінансування сільського господарства на найближчі п'ять років. В межах прийнятого документа слід створити

можливість отримання фінансової допомоги, преференцій усіма суб'єктами, зайнятими сільськогосподарською діяльністю. Крім того слід визначитись із критеріями отримання допомоги. Найважливішим із них має бути показник товарності сільськогосподарської продукції. Ці та інші пропозиції слід вважати основними при вирішенні завдання належної фінансової підтримки аграрного сектора.

Література

1. Абалкин Л. Аграрная трагедия России/ Л. Абалкин// Вопросы экономики.- 2009.- №9.- С. 4-14.
2. Амбросов В. Эффективность использования факторов расширенного воспроизводства в аграрном секторе/ В. Амбросов // Экономика Украины. – 2009.- №1. – С.67-73.
3. Дудар О.Т. Формування системи органічного агровиробництва/ О. Дудар// Фінанси України.-2012.- №3.- С. 31-38.

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 621.311.24

Дон Н.Л., к.ф.-м.н., ст. викладач
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МАЛОЇ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Фермерські господарства, згідно проведених досліджень, лише на 65% забезпечені електроенергією і на 50% водопостачанням. При випереджаючому зростанні тарифів та цін на електроенергію порівняно з цінами на сільськогосподарську продукцію частка витрат в собівартості цієї продукції зросла 3...8 до 10...30%, з деяких видів – до 30...50%, що негативно впливає на виробництво. Значна частина підприємств стає збитковими, а деякі взагалі припиняють функціонування. Підвищення продуктивності праці в тваринництві і птахівництві та зменшення собівартості продукції можливе насамперед завдяки впровадженню на сільськогосподарських підприємствах прогресивних методів організації праці та комплексної механізації всіх виробничих процесів.

Розвиток індивідуальних та фермерських господарств, зростаючий дефіцит електроенергії та підвищення цін на традиційні енергоносії дали новий імпульс дослідженням в області відновлюваних джерел енергії (ВДЕ). За оцінками експертів, в сільському господарстві понад 80% енергозабезпечення можна покрити за рахунок ВДЕ.

Особливої уваги вимагає нагальна проблема забезпечення надійного електро-водопостачання сільських регіонів, віддалених від централізованих мереж. Економічно-найдоцільнішим засобом вирішення цієї проблеми з точки

зору економії органічного палива та захисту навколишнього середовища від шкідливих наслідків використання теплоенергетичних систем є застосування вітроенергетичних установок (ВЕУ). Застосування в системах автономного електропостачання ВЕУ стає все більш перспективним з розвитком нових технологій.

Малі вітроагрегати (МВЕУ) використовуються як екологічно чисте джерело живлення для різномірних автономних споживачів, а саме: для освітлення, опалення та гарячого водопостачання житлових та промислових приміщень; для електроприводів різних механізмів і машин; для піднімання води з колодязів, свердловин та різних водоймищ; для аерації водоймищ; для електрохімічного захисту від корозії (катодний захист) сталевих трубопроводів і конструкцій.

МВЕУ працюють автономно або в складі вітродизельних чи вітробензоелектричних (гібридних) систем, які забезпечують гарантоване безперебійне електропостачання споживачів. Райони, де отримання електроенергії від МВЕУ є економічно доцільним, складають понад 30% всієї площі України. Це райони, віддалені від енергосистем, із середньорічною швидкістю вітру не менше 4,5 м/с: на Азовсько-Чорноморському узбережжі, в Одеській, Херсонській, Запорізькій, Донецькій, Луганській, Миколаївській областях, АР Крим та в районі Карпат. Наприклад, МВЕУ експериментально встановлені на території фермерських господарств у Балтському, Комінтернівському і Біляївському районах Одеської області.

Факторами, які стримують розвиток малої вітроенергетики, є:

- відсутність державної підтримки у використанні малої вітроенергетики;
- відсутність у населення елементарних знань принципів використання енергії вітру, можливостей вітроустановок;
- низький технічний рівень основного споживача вітроустановок – сільського населення, яке сьогодні через демографічну кризу та інші причини переважно похилого віку;
- відсутність добре організованої реклами;

- низька закупівельна здатність населення.

Проте методичний апарат у галузі енергетичних комплексів і систем енергопостачання та водозабезпечення сільського господарства з використанням МВЕУ поки що знаходиться на стадії розробки. Актуальною є розробка чіткого алгоритму проектування системи енергозабезпечення об'єктів з різним спрямуванням використання МВЕУ на підприємствах (для механізації, меліорації, водо-, тепло- чи електрозабезпечення).

З цією метою в рамках проведених досліджень проаналізовано досвід експлуатації, технічні характеристики, економічні аспекти та зручність і перспективність застосування ВЕУ малої потужності в сільськогосподарських підприємствах різного спрямування. Для різних фермерських господарств проведено аналіз перспектив використання малої вітроенергетики, отримано графіки зміни електричного навантаження шляхом експертної оцінки. Обґрунтовано варіант енергозабезпечення фермерського господарства на основі ВЕУ, встановлено оптимальні економічні співвідношення потужностей енергоустановок. Обґрунтовано параметри МВЕУ та обрано електричні машини та апаратуру керування та захисту. Виконано розрахунок економічної ефективності проекту та визначено умови ефективного застосування.

Результати досліджень використовуються в навчальному процесі на кафедрі енергетики та електротехніки Херсонського національного технічного університету при вивченні дисциплін «Основи вітроенергетики» та «Основи проектування енергоустановок з відновлюваними джерелами енергії» для студентів спеціальності 7.05070107. Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 331.1:338.43

Бурлака О. А., к.т.н., доцент

Бурлака О. П., ст. викладач

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРАЦІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В галузі сільського господарства спостерігається висока трудомісткість виробництва аграрної продукції, і як один із недоліків – найнижча серед інших галузей народного господарства України оплата праці. Як наслідок, знижується зацікавленість робітників у результатах роботи, погіршується виконавча дисципліна, не звертається увага на підвищення кваліфікації працівників, що зрештою зумовлює їх низьку ефективність.

Стан ефективності праці та її резерви залишаються здебільшого поза увагою. Нехтування трудовим фактором виявляється, насамперед, у недостатній увазі до проблем матеріального стимулювання. В практиці оплати праці взаємозв'язок з її продуктивністю, як правило, не береться до уваги, а отже, мова йде про неефективне використання ресурсів праці на рівні підприємства та галузі сільського господарства в цілому.

Рівень продуктивності праці має обчислюватися затратами живої, конкретної праці. В розрізі виробництва видів сільськогосподарської продукції аналіз затрат робочого часу найдоцільніше проводити в розрізі окремих

технологічних операцій [1]. Показниками, які характеризують продуктивність праці в галузі рослинництва є: вихід продукції в натуральному виразі в розрахунку на відпрацьовану людино-годину; затрати праці в людино-годинах на виробництво 1 ц продукції; виробництво валової продукції у грошовій оцінці в розрахунку на відпрацьовану людино-годину; виробництво продукції в натуральному чи вартісному виразі на середньорічного працівника. Важливо контролювати затрати праці протягом року на окремих стадіях виробництва. Результативність праці при цьому характеризується обсягом виконаної роботи.

Крім того, при аналізі продуктивності праці необхідно враховувати, що затрати праці сільськогосподарських підприємств тепер не включають усі затрати. Якщо раніше господарства весь цикл робіт з вирощування культур здійснювали, як правило, власними засобами, то тепер для виконання різних операцій, насамперед збиральних, часто залучається техніка з інших організацій. Сільгосппідприємства оплачують послуги, але затрати праці, здійснені в інших організаціях, не враховуються.

Пошук і аналіз резервів підвищення продуктивності праці ґрунтується на порівнянні інформації, одержаної під час вимірювання й оцінки досягнутого рівня продуктивності праці на підприємстві загалом і за окремими видами праці, зокрема з наявною інформацією про максимально можливий рівень продуктивності праці на аналогічних роботах. Використання резервів повинно базуватись на максимальному ефекті при мінімальних затратах [2].

Оскільки рівень продуктивності праці визначається співвідношенням обсягів валової продукції та затрат робочого часу на її виробництво, то зростання його можливе лише за наступних умов: збільшення обсягу валової продукції при незмінних затратах праці; скорочення затрат праці при незмінному обсязі виробництва продукції, одночасного збільшення обсягу виробництва продукції та скорочення затрат праці. Отже, головним напрямом підвищення продуктивності праці першого порядку є збільшення обсягів виробництва різних видів продукції та скорочення затрат праці на них.

Напрямами другого порядку є ті, які забезпечують зростання врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин.

Одним з основних резервів підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є створення потужного кадрового потенціалу сільськогосподарських підприємств та удосконалення управління ним. Проте недостатній рівень як професійних знань, так і вміння керівників та спеціалістів господарств приймати виважені рішення з питань формування й використання трудових ресурсів у конкретних умовах виробництва не дають можливості оцінити реальні потреби працівників.

На сільськогосподарських підприємствах, із нашого погляду, буде доцільно впроваджувати сучасні системи стимулювання й мотивації працівників, такі як: підвищення ставки заробітної плати; отримання додаткових виплат (премій, грошових винагород; безкоштовне медичне обслуговування; страхування працівників; отримання додаткових відпусток. Суттєвими факторами, що впливають на продуктивність праці в сільському господарстві, є: організація виробництва, підвищення кваліфікації робітників, поліпшення сортів рослин і порід тварин (введення нових), значне підвищення рівня технічної оснащеності праці. Проте слід зауважити, що в системі факторів підвищення ефективності праці не надається належної уваги факторам соціального напрямку, яким є фактор мотивації праці. Адже мотивація останньої – це цілеспрямована діяльність по створенню спонукальних мотивів і стимулів (матеріальних і моральних) для забезпечення певної поведінки людей.

Література

1. Дієсперов В. С. Економіка сільськогосподарської праці: Монографія / В. С. Дієсперов. – К.: ІАЕ УААН, 2004. – 486 с.
2. Пасека А. Продуктивність праці на сучасному етапі: методика вимірювання та комплексна оцінка / А. Пасека // Україна: аспекти праці. – 2009. – №5. – С. 45-50.
3. Ревенко А. Продуктивність праці в сучасних умовах / А. Ревенко // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 2 – С. 32-37.

Васюренко Л.В., аспірант

Харківський національний технічний університет

сільського господарства ім.Петра Василенка

м.Харків

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах інтенсифікація сільськогосподарського виробництва є ключовим питанням у системі заходів, спрямованих на подолання кризових явищ і сприяє успішній адаптації сільськогосподарських підприємств до ефективного функціонування в мінливому ринковому середовищі.

Питанням підвищення ефективності роботи аграрного комплексу в умовах розвитку на основі комплексного підходу до вивчення багатofакторних аспектів процесу інтенсифікації присвячено безліч наукових праць вчених-аграрників, досить назвати: В.Месель-Веселяка, В.Андрійчука, М. Лобаса.

Інтенсифікація є найважливішою умовою зростання ефективності сільськогосподарського виробництва. При обмежених фінансових можливостях підприємств головною метою має виступати підвищення окупності кожної вкладеної одиниці засобів, а для цього необхідно раціонально використовувати наявний ресурсний потенціал, впроваджуючи при цьому сучасну техніку і технології. Інтенсифікація сільського господарства – це зростання сільськогосподарського виробництва за рахунок більш продуктивного використання оброблюваних земель та інших ресурсів. Процес інтенсифікації супроводжує зростання витрат пов'язаних із застосуванням нової техніки і технологій, сучасних форм організації виробництва і праці. Тому необхідною умовою для інтенсифікації є випереджаюче зростання доходів, яке дозволить компенсувати пов'язані з інтенсифікацією витрати і отримати додатковий прибуток.

У відмінності від екстенсивного розвитку, коли виробництво зростає внаслідок розширення посівних площ, збільшення поголів'я худоби, птиці тощо, інтенсифікація сільського господарства є таким типом розвитку виробництва, при якому обсяг продукції забезпечується за рахунок підвищення родючості земельних угідь, продуктивності худоби, якісного поліпшення виробництва, тобто - більш ефективного використання наявних ресурсів.

В економічній науці довгий час головне місце займала концепція інтенсифікації сільського господарства як процесу, пов'язаного з підвищенням поточних витрат на одиницю сільськогосподарських угідь, тобто вважалося що з підвищенням витрат на одиницю площі автоматично збільшується і вихід продукції. Однак на практиці виявилось, що при збільшенні насиченості ресурсами сільського господарства в 4-5 разів, вихід продукції збільшився тільки в 1,5 рази, тим самим підтверджуючи недосконалість витратною суті інтенсифікації. У той же час, має місце концепція про результативну суть інтенсифікації сільського господарства, тобто пріоритети надаються випереджаючому збільшенню виходу продукції з одиниці сільгоспугідь (у грошовому вираженні). Вузька обмеженість обох концепцій на практиці дозволяє робити висновки про необхідність пов'язувати процес інтенсифікації як з витратами так і з виходом продукції на одиницю площі земельних угідь сільськогосподарських підприємств [1].

Основними напрямками інтенсифікації сільського господарства є комплексна механізація та електрифікація виробництва, широке використання органічних і мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин, меліорація земель, впровадження в сільське господарство нових технологій виробництва продукції рослинництва і тваринництва [2].

Інтенсифікація цілеспрямовано здійснюється і дає більш високий ефект, якщо вона тісно поєднується з природно-економічними умовами кожного господарства або сукупністю однотипних господарств, з їх забезпеченістю матеріальними ресурсами, оптимальною побудовою галузей, раціональним використанням землі, робочої сили, матеріальним стимулюванням праці, що

має знаходити відображення у науково обгрунтованих системах ведення сільськогосподарського виробництва [3].

Узагальнюючим показником рівня інтенсифікації виробництва підприємства, який характеризує забезпеченість і ступінь інтенсивності використання землі, є сума основних фондів у розрахунку на одиницю площі сільськогосподарських угідь. У системі показників результативної концепції в сучасних умовах ринкової економіки ми вважаємо за необхідне аналізувати прибуток, отриманий з одиниці площі сільгоспугідь, як показник інтенсифікації виробництва.

У сучасних умовах необхідно адаптувати концепцію інтенсифікації сільськогосподарського виробництва до існуючих форм господарювання і жорстким умовам конкурентного середовища. Інтенсифікація має складний багатофакторний характер і вимагає комплексного системного підходу при дослідженні.

Література

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1.- С. В. Мочерний (відп. ред.). - К.: Видавничий центр "Академія". - 2000. - 864с.
2. Горбонос Ф.В. Економіка підприємств. - К.:Знання, 2010.- 463с.
3. Вітков М.С. Основні фактори інтенсифікації аграрного виробництва в перехідний період до ринку / Економіка АПК. - 2009. - № 2.- с.17-20.

Грицаєнко Г.І., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогодні аграрний сектор економіки України перебуває в занепаді, тому з метою підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств потрібен пошук нової стратегії здійснення інвестування виробничої діяльності господарств.

У зв'язку з обмеженістю інвестиційних ресурсів сільськогосподарських товаровиробників особливо важливого значення набуває стратегія формування ефективних напрямів їх інвестиційної діяльності та використання вкладених у виробництво коштів.

Для пошуку ефективних напрямів та джерел інвестицій сільськогосподарських підприємств було проведено дослідження фінансово-господарської діяльності різних за прибутковістю та формами господарювання аграрних підприємств Запорізької області за напрямками вкладання коштів.

У ході дослідження було виявлено, що капітальні вкладення підприємств Запорізької області здебільшого направляються в основний капітал (переважно у придбання машин та обладнання – більше 36,1 % загальних капітальних вкладень), на інженерні споруди (майже 32,1 %).

За період з 2002 по 2011 роки на підприємствах, що аналізуються, у структурі капіталовкладень збільшується питома вага на придбання обладнання, інструментів, інвентарю, і, водночас, скорочуються витрати на будівельно-монтажні роботи. Це сприяє збільшенню активної частини основних фондів та прискоренню темпів їх відновлення.

Сільськогосподарські підприємства Запорізької області потребують проведення реконструкції та будівництва приміщень для утримання великої рогатої худоби та свиней. Як свідчить аналіз, фінансувати такі інвестиційні проекти за власний кошт на практиці може лише незначна частка сільськогосподарських підприємств. Вони здійснюють будівництво виключно за власні кошти в зв'язку з тим, що з отриманням кредитів виникають великі труднощі через відсутність потенційної застави майна.

Інвестиційними пріоритетами, які необхідно реалізувати в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області, повинні стати:

- оновлення й модернізація підприємств, які займаються виготовленням та зберіганням сільськогосподарської продукції;
- селекція у насінництві і тваринництві;
- впровадження високопродуктивних технологій вирощування сільськогосподарських культур та утримання худоби і птиці.

Для ефективного інвестування у сільськогосподарські підприємства необхідно вжити заходи, спрямовані на забезпечення сприятливих умов залучення і впровадження в економіку області інвестиційних ресурсів через удосконалення нормативно-правової бази, створення ефективних механізмів стимулювання інвесторів, а також усунення адміністративних перешкод розширення їхньої діяльності.

Література

1. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А.Ф. Гойко – К. : ВІРА-Р, 1999. – 320 с.
2. Лупенко Ю.О. Інвестування розвитку сільського господарства / Ю.О Лупенко, Є.І. Лупенко // Економіка АПК. — 2008. – №12. – С.59-62.
3. Мазур Н. А. Проблеми і перспективи інвестицій в АПК України / Н. А. Мазур //Економіка АПК. – 2009. – №4. – С.73-77.
4. Несветаев Ю.А. Экономическая оценка инвестиций : [учебное пособие] / Ю.А. Несветаев. – М. : МГИУ, 2003. – 163 с.

Грицаєнко М.І., аспірант
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Застосування інновацій в аграрній сфері забезпечує стійке економічне зростання, підвищує виробничий та соціальний розвиток суспільства, гарантує економічну безпеку та стабільність. Інноваційна діяльність в агропромисловому комплексі відкриває можливості для подальшого вдосконалення виробництва, розвитку сільських територій, наростання обсягів продажу товарів й одержання високих прибутків, що обумовлює актуальність проблеми ефективності інновацій в аграрній сфері.

Теоретико-методологічні засади ефективності розмежовують поняття ефекту й ефективності, розуміючи під першим результат заходу, а під другим – співвідношення ефекту і витрат, що його викликали.

Ефект (від лат. effectus – виконання, дія) означає результат, наслідок певних причин, дій. Ефект може вимірюватися в матеріальному, соціальному, грошовому вираженнях. У тому випадку, коли результати отримують грошову оцінку, говорять про економічний ефект.

Ефектом характеризується будь-яка взаємодія, яка дає результат. Проте ефект і ефективність не збігаються. Ефективність властива не будь-якій взаємодії, а лише цілеспрямованій, тому ця категорія має управлінський характер і відображає перш за все ступінь досягнення мети.

Проаналізувавши думку вчених щодо сутності категорії «ефективність», можемо сказати, що переважає точка зору, згідно з якою ефективність – це відношення результатів до витрат (ресурсів), тобто так зване «традиційне» визначення.

Є науковці, які ототожнюють категорії «результативності» та «ефективності». Так, наприклад, Бухалков М.І. визначає, що: «Ефективність – це співвідношення ефекту (результату) і витрат (ресурсів), що зумовили цей ефект» [1, с. 341]. Звернувши увагу на твердження, які наведені у стандарті ISO 9000:200 п.3.2.14-3.2.15 [3] визначимо, що ефективність – це співвідношення між досягнутими результатами та використанням ресурсів; результативність – це ступінь реалізації запланованої діяльності і запланованих результатів.

Досить часто економісти до категорій «ефективність», «результативність» прирівнюють «продуктивність». Але, на нашу думку, це є недоречним. Безумовно, головною ознакою кожної з цих категорій є те, що вони відображають підсумок (бажано позитивний), який показує відношення результату до витрачених ресурсів. Головною відмінністю всіх цих понять, на наш погляд, є ступінь та повнота (за різними напрямками) досягнення цілей діяльності.

Необхідність оцінки різноманітних видів ефективності інноваційної діяльності та вдосконалення форм і методів такої оцінки для практичної розробки інноваційних проектів та програм потребує вдосконалення критеріїв такої оцінки та приведення їх у відповідність до вимог інвесторів та державних органів. У навчальній і науковій літературі розгляду понять «ефект» та «ефективність» інноваційної діяльності приділяється значна увага.

Враховуючи широкий спектр застосування, інноваційна діяльність може мати різні види ефектів, їх класифікація повинна відображати багатоаспектність та різноманітність функцій відповідної сфери діяльності. Так, інноваційна діяльність в аграрній сфері створює наступні ефекти:

- економічний (перевищення доходу від виробництва над витратами на нього);
- соціальний (покращення умов життя, ступінь соціального розвитку);
- екологічний (збереження екологічної обстановки і забезпечення населення екологічно безпечними продуктами харчування);

- технічний (підвищення науково-технічного рівня виробництва); технологічний (ступінь використання ресурсів);
- комерційний (економія за рахунок скорочення часу виходу товару на ринок);
- бюджетний (вплив результатів інноваційної діяльності на доходи і витрати відповідного (державного, регіонального або місцевого) бюджету).

Безумовно, наведену класифікацію видів ефектів можна доповнювати, виділяючи в межах конкретного виду різновиди в залежності від мети та завдань дослідження. На їх основі необхідно будувати критерії та показники, які повинні свідчити про ефективну інноваційну діяльність на рівні підприємства, галузі або країни, а також надавати можливість на основі отриманих результатів прогнозувати цю діяльність у наступних періодах.

Таким чином, при вивченні ефективності інноваційної діяльності необхідно розрізняти поняття «ефекту» та «ефективності»; визначати види ефектів, які створюються у відповідній сфері діяльності; використовувати класифікацію ефектів для побудови системи критеріїв та показників ефективності інноваційної діяльності.

Література

1. Бухалков, М.И. Внутрифирменное планирование: Учебник. / М.И. Бухалков. – 2-е изд. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 400 с.
2. Дацій, О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України / Дацій О.І. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 428 с.
3. ДСТУ ISO 9000:2001 (ISO 9000:2000, IDT). Системи управління якістю. [Електронний ресурс] Основні положення та словник / Державний стандарт України. – К.: Держстандарт України, 2001. – 40 с. – Режим доступу: <http://www.guds.gov.ua/document/>
4. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / [Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. та ін.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Сільськогосподарське виробництво відіграє особливу роль в економіці будь-якої держави, від рівня його розвитку залежить продовольча безпека, економічне зростання та активна позиція держави на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Важливим інструментом підтримки сільськогосподарського виробництва є державне регулювання, яке дозволяє ефективно компенсувати негативні дії природного середовища, ринкового механізму та не допустити небажані соціально-економічні наслідки.

Впровадження зарубіжного досвіду щодо державної підтримки сільськогосподарських підприємств необхідно для стабілізації галузі сільськогосподарського виробництва, що надає можливість впроваджувати найкращі технології, захищати товаровиробника на внутрішньому ринку, стимулювати експорт сільськогосподарської продукції, забезпечувати розвиток виробничої інфраструктури та ін.

Досвід багатьох країн світу показує, що вільна конкуренція на ринку сільськогосподарської продукції при відсутності вагомих державних регуляторів призводить до суттєвих обмежень у його розвитку, що, у свою чергу негативно впливає на розвиток суспільства, у цілому. [1]

В економічно розвинутих країнах сільськогосподарське виробництво забезпечується комплексом законодавчо та організаційно визначених довгострокових бюджетних заходів з боку держави.

Досвід країн ЄС свідчить, що пільгове кредитування є одним із пріоритетних важелів підтримки сільськогосподарського виробництва. Так, пільгові кредити фермерським господарствам, з яких майже 40% мають

потребу у банківському кредитуванні, надають сільськогосподарські кооперативні банки. Слід наголосити на двох важливих правила державного регулювання аграрної сфери в ЄС: забороняється продавати ввезену продукцію за ціною нижче, ніж аналогічна продукція власного виробництва; той, хто ввозить продукцію в країни співдружності, повинен на митниці заплатити до бюджету ЄС різницю між граничною ціною і ціною світового ринку.

Державна підтримка аграрного сектору в Іспанії надається через механізм страхування сільськогосподарських ризиків. В Італії основним елементом підтримки сільськогосподарських товаровиробників є система кредитної кооперації. У Греції застосовують податкові стимули, відповідно до яких сільськогосподарські товаровиробники взагалі звільнені від оподаткування. У Данії держава надає гарантії фермерам на їхні позики та пільгові кредити молодим фермерам, що придбали власне господарство [2].

Розвинені країни приділяють велику увагу підтримці міжгалузевого балансу, захисту і регулюванню сфер економіки, які найбільш чутливі до соціально-економічної депресії. Сільськогосподарським підприємствам надано пільгове кредитування, введено податкові пільги та протекціоністські тарифи, виробництво відкрито для зарубіжних інвестицій. Велика увага приділяється централізованій підтримці науково-технічних засад раціонального ведення сільськогосподарського виробництва, яка є невід'ємною ланкою аграрної політики розвинених країн [3].

Аналіз державної підтримки сільськогосподарського виробництва Японії свідчить, що майже 80% обсягу сільськогосподарської продукції підпадає під дію урядових програм та заходів. [4]

Як показує досвід розвинених країн світу, важливу роль для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва відіграє розвинена система аграрних, фондових та товарних бірж, банків, що обслуговують сільськогосподарські підприємства, страхових компаній тощо.

За результатами вивчення світового досвіду можна виділити основні засади фінансової підтримки сільського господарства в зарубіжних країнах:

1. Оскільки основними характеристиками сільськогосподарського виробництва є його сезонність, залежність від погодних умов і стихійних лих, в усіх країнах організовано систему фінансової підтримки виробників цієї галузі.

2. У більшості країн держава бере активну участь у фінансуванні й кредитуванні сільськогосподарської діяльності за допомогою державного регулювання цін, встановлення пільгового оподаткування, надання державних пільгових кредитів і субсидій тощо.

Отже, поєднання фінансових можливостей приватних і суспільних кредитно-фінансових інститутів та використання різноманітних державних програм створює сприятливе середовище для функціонування сільськогосподарського виробництва. Світовий досвід має стати допомогою та путівником у вирішенні наших проблем, пов'язаних із розвитком сільськогосподарських підприємств та конкурентоспроможністю на закордонних ринках.

Література

1. Саблук П.Т. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого та погляд у майбутнє: Науково-популярні нариси у трьох томах: / П.Т. Саблук. - К.: Інститут аграрної економіки УААН, 2001. - Т.ІІ Аграрна економіка в умовах демократичного державотворення – 2001. – 484 с
2. Дем'яненко М.Я. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможного аграрного виробництва / М.Я. Дем'яненко, Ф.В. Іванина // Економіка АПК. – 2009. - № 9. – С. 3-10.
3. Збарський В. Державна підтримка сільського господарства / В. Збарський, В. Горьовий // Економіка АПК. – 2010. – № 4. – С. 74-80.
4. Гордєєв А. Економічні механізми регулювання агропромислового виробництва / А. Гордєєв // Економіст. – 2008.- № 6. - С. 90-93.

АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК

Продовженням кризи аграрного сектора в цілому є криза в системі матеріально-технічного забезпечення АПК, внаслідок чого сучасна матеріально-технічна база цього сектору економіки є матеріально і морально зношеною в середньому на 80%. В сільському господарстві спостерігається виснаження фінансів, насамперед через втрату і нестачу оборотних коштів.

Вихід аграрної економіки з кризового стану може бути здійснений лише після відновлення повноцінного інвестиційного процесу, спрямованого на відновлення матеріально-технічної бази. Формування достатнього рівня інвестиційних ресурсів повинно здійснюватись за рахунок як власних коштів агровиробників, так і залучених, причому в ситуації, що склалася, роль останніх повинна бути винятковою. Інвестиційний режим повинен забезпечувати розширене відтворення основних фондів.

Основним завданням держави в цьому плані є створення сприятливого інвестиційного клімату та стимулювання інвестиційних процесів засобами непрямого впливу. Прямого державного фінансування повинні підлягати в основному програми державного рівня. Прямого державного втручання вимагає покращення ситуації із законодавством в частині лізингу матеріально-технічних ресурсів і технологій з метою створення легальних і прийнятних умов для їх поширення. Сучасна система лізингу, незважаючи на низку позитивних оцінок, не забезпечує збільшення випуску сільськогосподарської техніки та встановлення взаємовигідних цін. Для підвищення ефективності лізингу необхідно залучати позабюджетні джерела

фінансування, передбачити участь вітчизняної банківської системи шляхом стимулювання цих процесів з боку Національного банку України.

Державний лізинг дає змогу підприємствам нарощувати виробничий потенціал без значних одноразових витрат, а також заощаджувати засоби за рахунок безвідсоткового кредиту.

Як важіль державної підтримки технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, Законами України «Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України» та «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» визначено механізм фінансового лізингу. Незважаючи на суттєву частку в загальних бюджетних видатках сум на підтримку агролізингу, він недостатньо розвинений. Якщо в США питома вага лізингу в інвестиціях становить 30 %, то в Україні на придбання сільськогосподарської техніки за 2005-2010 рр. - 3,9 %

Дальший розвиток АПК в сучасній скрутній ситуації об'єктивно зумовлює широкопланове використання іноземної допомоги, основним завданням залучення якої повинно бути створення передумов для подолання гострих кризових явищ: падіння товарності продукції, банкрутство значної частини підприємств, руйнування матеріально-технічної бази галузі.

Агропромисловий комплекс України має необхідні передумови для широкого застосування іноземних інвестицій у вигляді допомоги. Такими передумовами є ґрунтовий покрив, розвинута транспортна інфраструктура, вигідне географічне розташування, сприятливі для сільського господарства кліматичні умови, наявність кваліфікованої робочої сили, ненасиченість продовольчого і ресурсного ринків. У випадку збереження політичної стабільності Україна може вважатися зоною, сприятливою для інвестування агропромислового виробництва.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ

Несмотря на роль промышленного флагмана в национальном и региональном разделении труда, Донецкая область, благодаря удачным почвенно-климатическим и природным условиям, также обладает высоким сельскохозяйственным потенциалом, рациональное использование которого способно поднять уровень жизни и доходов населения, как данного региона, так и страны в целом. Богатство почвы черноземом, а, следовательно, и высокий уровень плодородия, позволило области успешно развивать зерновое хозяйство, которое специализируется в основном на выращивании озимой пшеницы и подсолнуха, свекловодство и производство плодово-ягодных культур. Достаточный уровень развития в области также получило молочно-мясное животноводство, свиноводство, птицеводство и овцеводство. Однако, одним из альтернативных направлений сельскохозяйственного производства области, которое на данный момент не получило должного развития в силу определенных организационно-экономических причин, является использование прогрессивных методов ведения фермерского хозяйства и усиление тенденций развития агропромышленного рынка региона в направлении внедрения экологически чистого или органического производства сельскохозяйственной продукции.

Сельскохозяйственные угодья Донецкой области распределены таким образом: пахотные земли составляют 82,8%, а сенокосы и пастбища – 13,9% [1]. При этом если проследить количественную динамику изменения площадей сельскохозяйственных угодий Донецкой области, начиная с 1996 г., то

наблюдается картина их ежегодного изменения в количественном отношении по сравнению с предыдущим годом – снижение площадей наблюдалось в 1997, 1999, 2001-2009, 2011 гг., рис. 1. Незначительный рост (до 0,7%) по сравнению с предыдущим периодом наблюдался только в 1996 и 2000 гг., а неизменные темпы цепные роста земельного фонда Донецкой области были характерны для 1998 и 2010 гг. Таким образом, можно сделать вывод о наличии устойчивых, хотя не значительных по размеру – не более 2,8% в год, тенденций сокращения площадей сельскохозяйственных угодий Донецкой области. Средние ежегодные цепные темпы роста площадей угодий области за рассматриваемый период составили 99,5%, что является вполне допустимой тенденцией изменения, которая характеризует естественную убыль земельного фонда области и на данный момент не требует внедрения соответствующих корректирующих мероприятий, направленных на поддержания фонда сельскохозяйственных угодий Донецкой области.

Рисунок 1 – Динамика прироста площадей сельскохозяйственных угодий и объемов производства сельскохозяйственной продукции Донецкой области за 1996-2011 гг.

Вместе с тем, как позитивный момент следует отметить наличие положительной динамики, которая в рассматриваемом периоде наблюдается в изменении объемов сельскохозяйственной продукции области, что было определено на основе расчета и последующего анализа цепных темпов роста данного показателя. Так, несмотря на сокращение объемов производства продукции сельскохозяйственных предприятий Донецкой области, наблюдаемое в 1996, 1998, 2003, 2006-2007 и 2009 гг., в целом ежегодный рост значения данного показателя в рассматриваемом периоде составил 1,4%, что можно считать как достаточно положительную тенденцию. При этом наилучший уровень данного показателя наблюдался в 2004 г., когда темпы роста объемов сельскохозяйственной продукции составили 132,8% к уровню предыдущего года. Однако в дальнейшем удержать данное достижение не удалось по ряду причин, основными из которых является неблагоприятная погодная обстановка в период созревания и сбора урожая в области, недостаточно высокий уровень организации сбора, хранения и переработки сельскохозяйственной продукции и неэффективный менеджмент агропромышленного комплекса.

В современных условиях ключевую роль в повышении эффективности деятельности сельскохозяйственных предприятий приобретает модернизированная система организации управления, основанная на межхозяйственной кооперации, полной механизации и автоматизации трудоемких процессов, внедрении новейших технологий производства и селекции, повышение условий труда, ввод в эксплуатацию новых основных фондов производственного назначения и систематическое повышение уровня квалификации сельскохозяйственного персонала. При этом прибыльность отрасли можно повысить за счет ликвидации непроизводительных затрат.

Литература

Сельское хозяйство Донецкой области [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ua.all.biz/regions/?fuseaction=adm_oda.showSection&rgn_id=24&sc_id=6.

Карасьов О.П., к.е.н., доцент
Дніпропетровський державний аграрний університет
м. Дніпропетровськ

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Державна підтримка сільськогосподарського виробництва в Україні має бути спрямована на забезпечення отримання прибутковості виробництва на рівні, що забезпечує розширене відтворення, створення сприятливих соціальних умов життя сільських жителів та покращення добробуту їхніх сімей, формування передумов для збереження та комплексного розвитку сільських територій, задоволення потреб населення України в якісних і доступних продуктах харчування, розширення експортного потенціалу країни.

Основними нормативно-правовими актами, що визначають державну підтримку аграрної галузі та сільськогосподарських товаровиробників в Україні, є закони України: «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р.», Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. та ін.

Незважаючи на наявність достатнього законодавчого і нормативно-правового забезпечення щодо державної підтримки сільськогосподарського виробництва, державній політиці у цій сфері притаманна низка проблем, основні з яких полягають у наступному:

- зменшення фінансування заходів прямої підтримки аграрного сектору.[2];
- неефективне використання коштів Аграрним фондом при здійсненні ним цінового регулювання на аграрному ринку;

- низький рівень обізнаності селян щодо можливостей одержання ними державної допомоги, складний процедурний механізм і непрозорість її отримання.[1];

- недостатні обсяги фінансування державних програм, а також неефективність використання коштів за ними;

- припинення дії державних цільових програм.;

- низький рівень використання державою непрямих заходів підтримки аграрного сектору.

Визначаючи розвиток аграрного сектору та зміцнення присутності України на світовому ринку аграрної продукції як один з важелів забезпечення стійкості та динамічності економічного розвитку країни, слід враховувати особливості конкурентної ситуації на цьому ринку. Зокрема, вона характеризується наявністю активної державної підтримки сільськогосподарського виробництва провідними країнами світу. Основними напрямками (цілями) такої підтримки є наступні:

- підтримка товарного виробництва та підвищення конкурентоспроможності сільського господарства;

- підтримка дрібних товаровиробників, починаючих підприємців, сімейних ферм та кооперативних об'єднань;

- охорона земель та раціональне використання сільськогосподарських угідь;

- встановлення цін підтримки на окремі види сільськогосподарської продукції;

- розвиток ринкової інфраструктури;

- підтримка місцевих ініціатив розвитку сільських територій та якості життя на селі;

- розвиток аграрної науки та впровадження у виробництво новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції, догляду за тваринами, систем обробітку ґрунту та ін.;

- розвиток сільськогосподарського машинобудування [3].

В Україні слід скористатися позитивним досвідом країн світу щодо здійснення державної підтримки сільськогосподарського виробництва і вжити заходи, які б сприяли забезпеченню населення країни якісними і доступними продуктами харчування, створенню нових робочих місць на селі, збільшенню надходжень від експорту продукції, забезпеченню сільськогосподарського виробництва висококваліфікованими працівниками.

Література

1. Прес-служба Рахункової палати Ілюзія підтримки аграріїв: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16737776>

2. Проців Х Аграрії отримають близько третини аграрного бюджету: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.agribusiness.kiev.ua/uk/press/1324978505/>

3. Собкевич О.В., Русан В.М., Юрченко А.Д. Щодо розбудови механізмів державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/910/>

УДК 338.24

Клочко В.М., к.е.н., доцент

Харківська державна зооветеринарна академія

м. Харків

ПРОБЛЕМИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ) відкрив перш за все внутрішній ринок для товарів, а не для інвестицій, тому треба мати чіткі галузеві пріоритети і втілювати їх в життя.

У контексті ефективної реалізації комплексу угод СОТ забезпечення інноваційного шляху розвитку АПК України можливе за рахунок збільшення бюджетного фінансування тих видів підтримки сільського господарства, що не обмежуються вимогами СОТ (заходи «зеленої скриньки»). Найбільшу ефективність з точки зору пом'якшення негативних наслідків від приєднання до СОТ матимуть заходи, спрямовані на розвиток ринкової інфраструктури, обслуговуючих кооперативів, дорадчих служб, впровадження санітарних і фітосанітарних заходів, модернізація ферм, диверсифікація сільськогосподарського виробництва, ці заходи належать до «зеленої скриньки» СОТ, їхнє фінансування не підлягає скороченню.

Зарубіжний досвід свідчить про важливість захисту внутрішнього аграрного ринку. США, ЄС і ряд інших країн формально виступають за розвиток вільної конкуренції, але достатньо ефективно захищають внутрішній ринок від виробників аграрної продукції країн, що розвиваються (наприклад, затягування переговорів відносно режимів реалізації продукції; пряма заборона на імпорт деяких товарів на основі порушення прийнятих в ЄС правил, норм, стандартів, технологій виготовлення; маніпулювання тарифами; субсидування; квотування; дискримінаційні правила реалізації продукції; державні закупівлі). Державне регулювання у розвинених країнах світу охопило всі стадії зовнішньоекономічної діяльності, починаючи від аналізу ситуації в країні і за кордоном, розробки зовнішньоекономічної стратегії, визначення структурних і географічних пріоритетів і закінчуючи використанням широкої системи заходів контролюючого і фінансового характеру, інформаційне забезпечення, збір і аналіз зарубіжної комерційної інформації.

На порядку денному створення Економічної ради українських експортерів, в тому числі і аграрної продукції, в яку ввійшли б керівники підприємств, які займаються експортом, а також відповідальні чиновники Міністерства аграрної політики та продовольства і Міністерства закордонних справ. Необхідно активізувати функції посольств і торгових представництв України в різних країнах світу щодо, сприяння просуванню української

продукції. Розширенню експорту української сільськогосподарської продукції заважають високі імпортні тарифи і субсидування експорту у країнах-партнерах по зовнішньоторговельних відносинах та слабкість національної системи стандартизації і сертифікації.

Незначний рівень рентабельності виробництва тваринницької продукції зумовлений несприятливою ціновою ситуацією на ринку та відсутністю ефективного економічного механізму підтримки галузі. До основних проблем галузі тваринництва відноситься також: низька якість продукції, особливо молока; невідповідність стандартів європейському рівню; відсутність цивілізованої ринкової інфраструктури; неконтрольований імпорт; використання застарілих технологій та обладнання; слабкий рівень ветеринарного забезпечення. Дані проблеми вказують на системну кризу галузі і вимагають втручання державних органів.

В Україні механізми державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності в агропродовольчій сфері, які використовуються іншими країнами, не задіяні, що негативно відбивається на конкурентоспроможності сільськогосподарських та продовольчих товарів на внутрішньому і зовнішніх ринках.

Сьогоднішня сировинна орієнтація України повинна бути не більше ніж етапом у створенні потужної структури економіки з пріоритетом наукоємного виробництва товарів, що забезпечить підвищення її конкурентоспроможності. Сьогодні конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому ринку має переважно демпінговий ціновий характер. Україна не має постійних «ніш» на світовому аграрному ринку.

Ключенко А.В.

Івано-Франківський національний технічний

*університет нафти і газу **

м. Івано-Франківськ

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ШЛЯХОМ
РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ**

Екстенсивна модель господарювання в сільському господарстві, що була властива командно-адміністративній системі спрямовувалась на перманентне нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції. Це призвело до масштабного залучення земель у сільськогосподарський обіг. Зокрема, в Карпатському макрорегіоні до складу аграрного земельного фонду увійшли землі, які за своїми властивостями та складом ґрунтів не відповідають агрохімічним вимогам, які забезпечують родючість. Інтенсивне використання земельних угідь спричинило до збільшення частки деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель.

На думку сучасних дослідників, у макрорегіоні консервації підлягає не менше 15 тис.га ерозійно небезпечних земель, які розміщені на схилах, крутизна яких перевищує 10°. Тут при нормі середньорічної ерозійної втрати ґрунту 2-2,5 т/га, ґрунти втрачають від 8 до 24 т/га щорічно. У Львівській області річна площа рекультивації не перевищує 100 га при наявності 12 тис. га порушених земель. За даними Інституту землеустрою Української аграрної академії наук, площа еродованих земель у Карпатському макрорегіоні за останні роки зросла більш як в 3 рази (з 215,3 до 719, 7 тис.га). Це найвищі показники темпів деградації ґрунтового покриву в Україні. Найбільше уражені орні землі: кількість еродованої ріллі в регіоні Карпат вже становить 40,5%. Тому, в цілях оптимізації структури земельних угідь у гірській зоні макрорегіону, слід вивести з інтенсивного обробітку до 5% площі ріллі, з яких

* Науковий керівник – д.е.н., професор Щурик М.В.

2/3 перевести у сіножаті і пасовища, 1/3 – залісити [1, С.272]. Означене, а також низька рентабельність та мінливий попит на сільськогосподарську продукцію нині породжують потребу встановлення та розвитку якісно нових напрямків господарського освоєння природних ресурсів аграрного сектору макрорегіону.

Дослідження природно-ресурсної специфіки карпатської території засвідчують про її значний рекреаційний потенціал. Йдеться про те, що тут протікають половина річок країни; зосереджено 29% потенціалу мінеральних вод, з урахуванням сприятливих умов їх використання; 17% запасів лікувальних грязей; 39% флористики та 18% фауністики; 54% орографічних ресурсів, з урахуванням рекреаційної привабливості високогір'я; 52% мисливських угідь; 18% об'єктів природно-заповідного фонду; 38% земель рекреаційного призначення тощо.

Наявність потужної бази природних рекреаційних ресурсів у Карпатському макрорегіоні формує перспективи його рекреаційного освоєння та, водночас, вказує на можливості залучення сільськогосподарських земель у господарський обіг рекреаційної сфери. Останнє можливе шляхом: вибору рекреації як напрямку консервації деградованих та малопродуктивних, привабливих для відпочинку земель АПК; зміни типу призначення земельних угідь; багатофункціонального використання цих земель у рекреаційних та сільськогосподарських цілях.

Вибір рекреації як якісно нового стратегічного напрямку використання земель, які підлягають консервації доцільно базувати на таких засадах як:

1) екологічна безпека, оскільки рекреаційна діяльність у світі розглядається як екологічно збалансований напрямок природокористування;

2) забезпечення економічної ефективності процесу консервації досліджених земель, з урахуванням того, що рекреація стає однією з високоприбуткових сфер економіки з мінімальними ресурсними витратами;

3) забезпечення пропорційності територіального розподілу, приймаючи до уваги те, що нині частка сільськогосподарських земель дослідженого макрорегіону складає 51% (2892,6 тис.га, з них 1712,9 тис.га – орні землі) його

території, при цьому 45,7% – ліси та лісовкриті площі, 3,05% – інші землі і лише 0,25% (14,2 тис.га) – складають землі рекреаційного призначення.

4) Відповідність правовим вимогам, які стосуються процесу консервації сільськогосподарських земель шляхом їх заліснення або залуження для організації пізнавальної, спортивної та інших видів рекреації.

При завершенні терміну консервації повинні бути враховані: рівень відновлення родючості ґрунтів, а також соціо-еколого-економічний результат від проведеної рекреаційної діяльності. При цьому, паралельно повинні бути вирішені завдання, які стосуються потреби повернення консервованих земель в сільськогосподарський обіг та можливості їх дальнішого використання для потреб рекреації на постійній основі. Останнє стосується, зокрема зміни типу призначення цих земель.

Під багатофункціональним рекреаційно орієнтованим використанням земель АПК слід розуміти, передусім, розвиток агротуризму та сільського туризму в межах великих, середніх та малих сільськогосподарських підприємств. Йдеться про розвиток оздоровчо-пізнавальної рекреації на аграрних полях, аматорську працю на плантаціях, екскурсії в зразкових садах, збір плодів, екскурсії на зоофермах, аматорський догляд за фермерськими тваринами, аматорський кінний спорт, формування навиків сільського ремесла, створення дитячих міні-таборів в межах сільських господарств, розвиток ресторанної справи на селі з використанням екологічно чистої продукції.

Перелічені напрямки господарського освоєння природних ресурсів АПК для потреб рекреації сприятимуть формуванню стратегії інноваційного забезпечення розвитку карпатського села та формують перспективи подальших наукових досліджень у сфері сільського господарства.

Література

1. Колодійчук І.А. Земельні ресурси Карпатського регіону: проблеми використання, охорони і відтворення/ І.А. Колодійчук, Р.Р. Білик// Збірник наукових праць. Економічні науки. – Чернівці: Книги XXI, 2010. – С. 269-279.

Перевозчикова Н. О., к.е.н., доцент
*Донецький національний технічний університет,
м.Донецьк*

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

На сьогодні Україна знаходиться у стадії структурної дезинтеграції, що відбивається на зниженні ефективності виробництва, зниженні продуктивності праці. Реформи, які відбуваються протягом останніх років в агропромисловому комплексі, не допомогли здолати кризи. Велика кількість підприємств випробувала фінансові труднощі на ринку, внаслідок чого збанкрутіли. Кількість збиткових підприємств нині складає 87,4% від загального числа. На сьогодні тільки виробництво зерна, бобових і соняшнику є вигідним. Усі інші галузі рослинництва і тваринництва є абсолютно нерентабельними. Самий негативний вплив на галузь сільського господарства чинить нераціональне використання земельних ділянок. Тому стан сільського господарства України характеризується як нестійкий [1,2].

Сучасний стан сільського господарства України обумовлений рядом чинників: це і високі ціни на пальне, які роблять неможливим високорентабельне виробництво сільськогосподарської продукції, необґрунтовані митні збори на сільськогосподарську техніку, незахищений внутрішній ринок від демпінгових поставок продуктів харчування з-за кордону і багато що інше.

Великою проблемою для сільськогосподарських підприємств залишаються природно-кліматичні чинники у поєднанні з метеорологічними. Необхідність обліку метеорологічних і агрометеорологічних чинників в практиці ухвалення господарських рішень відчувається на трьох рівнях:

1. при районуванні і проектуванні виробництва, у тому числі і засобів механізації;

2. при плануванні агротехнічних заходів і використання сільськогосподарської техніки;
3. при оперативному управлінні роботою машинно-тракторного парку і технологічними процесами.

На першому рівні використовуються середньомноголітні або кліматичні дані. На другому – місячні і сезонні прогнози, звані довгостроковими. І на третьому рівні – добові (короткострокові) і 3-х, 5-ти, 10-ти денні (середньострокові) прогнози.

Так, для соняшнику оптимальний термін посіву – при встановленні стійкої температури на глибині закладення насіння від 6-8 °З до 10-12 °С. При ранньому посіві період до появи сходів розтягується на 3-4 тижні, сходи бувають нерівномірними, прорідженими. При пізньому посіві верхній шар ґрунту часто висушений, що також негативно впливає на схожість.

Усі заходи, сприяючі повнішому і ефективнішому використанню ресурсів в сільському господарстві, можна об'єднати в наступні групи:

- включення у виробниче використання кожного гектара закріпленої за господарством землі: не можна допускати, щоб вона випадала з господарського обороту, формування стабільних стосунків з пайовиками;
- раціональне використання економічної родючості ґрунтів: застосування найбільш урожайних сортів, поліпшення насінництва, вдосконалення схем розміщення рослин, дотримання оптимальних термінів проведення сільськогосподарських робіт і виконання їх з високою якістю, боротьба з хворобами рослин, шкідниками і бур'янами. Заходи цієї групи безпосередньо не впливають на агрохімічні властивості ґрунту, але сприяють кращому використанню поживних речовин, що знаходяться в ній;
- підвищення економічної родючості ґрунтів - це, передусім зрошування і осушення, хімічна меліорація, застосування добрив, освоєння сівозмін, поверхневе і корінне поліпшення лугів і пасовищ;

- збереження родючості і охорона ґрунтів: полезахисне лісорозведення, ґрунтозахисні технології і сівозміни, система заходів по боротьбі з водною і вітровою ерозією;
- організаційно-економічні заходи: вдосконалення структури посівних площ з урахуванням кон'юнктури ринку, поглиблення спеціалізації, застосування прогресивних форм організації і оплати праці, вдосконалення форм господарювання та ін.;
- ефективне використання землі неможливе без раціональної організації території сільськогосподарського підприємства. З цією метою в кожному господарстві розробляється проект землеустрою з детальним організаційно-господарським і агроекономічним обґрунтуванням;
- оперативність в ухваленні рішень і ініціативність кадрів вищої, середньої та низової ланки;
- налагоджена взаємодія між структурними підрозділами усього підприємства;
- встановлення довготривалих партнерських стосунків з обслуговуючими і транспортними компаніями, покупцями;
- здешевлення вартості зберігання завдяки використанню силобегів.

Справедливості ради відмітимо, що дотримання практичних рекомендацій украї скрутно в умовах української «тривалої» зими, що швидко переходить в літо.

Література

1. 1.Сільське господарство в Україні // Публічне акціонерне товариство «Вишевічи Агротехніка». URL:<http://www.agro.franko-terminal.com>.
2. Проблеми сільського господарства // Агропромисловий комплекс, липень 2012. URL: <http://agpr.info>.

ПРОГНОЗНІ ПАРАМЕТРИ РОЗВИТКУ

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ринкове середовище, в якому функціонують господарські суб'єкти різних форм власності, постійно змінюється: зростає ступінь його невизначеності, з'являються невраховані чинники ризику. У цих умовах бізнес (справа, яка дає прибуток), як основа ринкової економіки, має добре управлятись, а менеджмент повинен вдосконалюватись. Це означає, що вектор зусиль менеджменту все частіше мусить спрямовуватися із зовні всередину, бо результати підприємницької діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, форми прояву цих результатів будь-якої виробничо-господарської структури існують тільки поза їх межами, у зовнішньому середовищі.

Традиційний економічний аналіз має ретроспективний характер. Він не сприяє в отриманні інформації, необхідної для управління в режимі реального часу, а тим більше – на майбутнє. Стратегічне діагностування ліквідує цю прогалину.

Жодне підприємство не зможе досягти успіху, якщо не відстежуватиме далекосяжні тенденції розвитку ринку і не вироблятиме бачення свого майбутнього, не моделюватиме способів його досягнення, тобто не матиме ефективної стратегії своєї діяльності. Це особливо актуально з огляду на те, що для реального погляду у віддалену перспективу необхідно знати хоч приблизно, якою має бути національна економіка у 2030 чи 2050 рр. Підприємство, як складова національної економіки, завжди повинно оцінювати свою діяльність з точки зору його майбутніх результатів (недоліків чи переваг стосовно конкурентів, а також тих чинників, які можуть сприяти чи завадити у майбутньому). Рухатись наосліп, хаотично, не можна.

Реорганізація з наступною приватизацією сільськогосподарських підприємств чи їх фрагментів, не призвели до позитивних економіко-

соціальних результатів. Рівень виробництва в сільському господарстві різко впав, з'явилась загроза продовольчій безпеці країни. Окремі позитивні зміни мали вкрай обмежений характер, переважно регіональний чи районний, і то лише на рівні окремих сільськогосподарських підприємств певних форм господарювання.

Отже, при проведенні дослідження виникла потреба з'ясувати, які виробничо-організаційні структури є життєздатними, тобто такими, що мають переваги та добрі перспективи у своєму розвитку.

Методом відбору коефіцієнтів апроксимації ліній тренду було визначено, що досліджуваним організаційно-правовим формам господарювання у Львівській області найбільш відповідними є поліномінальна функція рівнянь (кубічна), оскільки коефіцієнти апроксимації найбільш наближені до одиниці. Отже, на основі розрахунків, наведених у таблиці, можемо прогнозувати кількість сільськогосподарських підприємств Львівської області різних організаційно-правових форм (табл. 1).

Таблиця 1

Прогноз динаміки кількості сільськогосподарських підприємств Львівської області, од.*

	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
С.-г. підприємства	259	340	471	659	912	1236
у т.ч господарські товариства	125	150	198	163	347	469
у т.ч приватні підприємства (включаючи ФГ)	98	112	138	177	232	303
у т.ч державні підприємства	5	4	3	1	0	0
у т.ч недержавні підприємства	193	204	233	283	356	455
у т.ч сільського-подарські виробничі кооперативи	-	-	-	-	-	-
у т.ч інші підприємства	7	11	18	28	40	55

*Розраховано автором у середовищі Microsoft Office Excel 2007 на основі даних [1; 2].

Прогнозні дані переконливо свідчать про поступове збільшення кількості сільськогосподарських підприємств Львівщини. У 2020 році прогнозується, що сільськогосподарських підприємств нараховуватиметься у 18 разів більше, ніж у 2009 році, а державні підприємства перестануть існувати, швидше за все через перехід до іншої форми власності. У 2020 році у 13 разів (порівняно з 2009 р.) зросте кількість господарських товариств. З огляду на те, що сільськогосподарські підприємства розглядались у загальному, а не в розрізі малих, середніх й великих, важко оцінити їх у цьому аспекті. Враховуючи сьгоднішні тенденції до укрупнення сільськогосподарських підприємств, вважаємо, що лише величезна фінансова й законодавча підтримка малих й середніх підприємств з боку держави й непосильна праця Антимонопольного комітету України у підсумку дадуть їм можливість перспективного й прибуткового майбутнього.

Література:

1. Сільське господарство : Стат. зб. – Львів, 2010. – 172 с.
2. Статистичний щорічник Львівської області за 2010 рік. Ч. I. – Львів, 2011. – 363 с.
3. Руліцька К. М. Сільськогосподарські підприємства: аналіз діяльності та тенденції розвитку: Монографія / К. М. Руліцька – Львів: Ліга-Прес, 2013. – 212 с.

Стецька І. аспірантка

*Івано-Франківського національного
технічного університету*

Науковий керівник д.е.н., проф. Щурик М.В.

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Серед природних ресурсів, якими володіє Україна важливу роль відіграє лісовий фонд. І хоча в Україні відносно невисока лісистість (лише 15,7% території вкрито лісами), важливість лісового господарства для розвитку еколого-економічного потенціалу країни не викликає сумнівів.

В Концепції реформування та розвитку лісового господарства запропоновано шляхи покращення використання лісових ресурсів України, особливо це стосується спеціального використання лісових ресурсів, яке відповідно до статей 89, 90 Лісового кодексу України є платним [1].

Шляхи та засоби розв'язання завдань, які стосуються використання лісових ресурсів полягають у проведенні реформування лісового господарства з використанням позитивного вітчизняного та міжнародного досвіду, поєднанні заходів державної підтримки та впровадження ринкових механізмів у лісовому господарстві, збереженні переважно державної власності на ліси.

Державна цільова програма “Ліси України” на 2010-2015 рр. покликана розв'язати існуючі проблеми за рахунок: збільшення лісистості; розширення ресурсного та екологічного потенціалу лісів, здійснення лісогосподарської діяльності за принципами сталого розвитку лісів; підвищення опірності лісових екосистем, охорони лісів; відтворення, охорони та раціонального використання мисливської фауни; раціонального використання лісових ресурсів; підвищення ефективності управління лісовим господарством; покращення наукової та професійної бази для розвитку лісового господарства.

Особливо важлива роль в Україні належить землям лісогосподарського призначення, що знаходяться в підпорядкуванні аграрного сектора. Успішне

реформування лісового земельного фонду агролісогосподарств значною мірою залежить від обсягу інвестування коштів. Недофінансування агролісогосподарств унеможлиблює ефективне відтворення земель лісового фонду. Відновлення природних лісів і розведення нових порід дерев в Карпатському макрорегіоні слід організувати відповідно до вимог сучасної науки. Рациональне лісокористування передбачає рівномірне вирубування дерев різних порід, а також адекватне розміщення лісозаготівель, обмеживши (заборонивши) при цьому вирубку дерев у малолісних районах. Важливою є заборона вирубування водорегулюючих і водоохоронних лісів.

Останнім часом в практику впроваджена тенденція багатоцільового використання лісових ресурсів, прагнення до збалансованості різних напрямів їх господарського використання з врахуванням дефіциту лісових ресурсів, а також негативного впливу на навколишнє середовище.

Ефективне використання лісових ресурсів передбачає: запровадження реалізації заготовленої деревини на конкурсних засадах через аукціони і торги для формування прозорого ринку деревини; створення конкурентних засад формування послуг лісовому господарству приватними підприємствами і підприємцями; визначення заготівлі деревини як кінцевої фази ведення лісового господарства; поступову реструктуризацію лісогосподарських підприємств шляхом відокремлення і створення деревообробних державних підприємств (філій) та реалізація їм деревини на ринкових умовах; впровадження системи контролю (сертифікатів) походження лісопродукції для забезпечення захисту ринку від незаконно отриманої деревини; гармонізацію національних стандартів у сфері лісового господарства з відповідними міжнародними стандартами.

На перехідний період запровадження ринкових відносин доцільно встановити державну монополію на ціноутворення, адже ліс є стратегічною продукцією, яка за своєю суттю не може бути збитковою.

На особливу увагу заслуговують лісогосподарські землі, які нині продовжують перебувати в підпорядкуванні аграрних лісових господарств. Їх

успішний розвиток потребує державної фінансової допомоги. Джерелом фінансових надходжень на відтворення лісового фонду аграрних лісогосподарських підприємств можуть стати податкові надходження. Становлення та підвищення ефективності розвитку агролісогосподарств у Карпатському макрорегіоні значно залежить від системності проведення аграрної реформи, що реалізується через певні принципи. Найважливішими та найтиповішими з них є: власність, фінансування, єдність ціноутворення, податкова політика, управління лісовим господарством та інше [2].

Покращення використання лісових ресурсів сприятимуть забезпеченню сталого розвитку і управління лісовим господарством, збільшенню площі лісів держави, збереженню біорізноманіття та невиснажливого лісокористування, задоволенню потреб суспільства в лісових ресурсах, створенню більш сприятливих умов для розвитку підприємництва, створенню нових робочих місць, зменшенню загрози деградації земель, зростанню частки продукції лісового господарства у ВВП, забезпеченню зайнятості та соціальної захищеності працівників лісового сектору; зростанню інвестицій в лісову галузь, а також гармонізації норм ведення лісового господарства України до відповідних критеріїв Європейського Союзу.

Література

1. Концепція реформування та розвитку лісового господарства від 18 квітня 2006р. №208-р. (КМУ).
2. Щурик М.В. Фінансування земель агролісогосподарств Карпатського макрорегіону //Фінанси України. - 2006. - №7. - С. 139-145.

Соловцова О.П., к.е.н.,

Шумаєва О.О., к.держ.упр., доц.

Донецький національний технічний університет

м. Донецьк

ЩОДО ПИТАННЯ ПРОДАЖУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

У листопаді 2012 року Верховна Рада України прийняла Закон №5494-VI, яким продовжила мораторій на продаж сільськогосподарських земель до 1 січня 2016 р. Це означає, що до 2016 року не допускається купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, крім викупу їх для суспільних потреб. Заборонена також купівля-продаж земельних ділянок та зміна цільового призначення земель, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених на місцевості власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства. Можливим є лише передача їх у спадщину, обмін земельної ділянки на іншу земельну ділянку відповідно до закону та викуп земельних ділянок для суспільних потреб [1].

Продовження мораторію викликало нові дебати і суперечки між представниками влади і суспільства. Головний довід на користь скасування мораторію – це можливість отримання додаткових інвестицій у сільське господарство. Так, за підрахунками експертів після скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель очікується дворазове зростання інвестицій в агросектор навіть в умовах світової фінансової кризи, а після її закінчення можливим є зростання інвестицій до 15 разів. Разом з тим, частина суспільства має побоювання, що дозвіл на продаж сільгоспземель призведе до тотальної скупки паїв у селян за необґрунтованими цінами, як це відбувалося з акціями держаних підприємств у дев'яностих роках минулого сторіччя [2]. Складність цього питання обумовлює пошук оптимальних шляхів вирішення

проблеми. З цією метою доцільним є звернуся до досвіду іноземних країн, які мають вільний ринок земель сільськогосподарського призначення, та проаналізувати їх засоби недопущення негативних наслідків продажу.

В країнах ЄС земельний ринок жорстко регулює держава, встановлюючи дозволений порядок купівлі-продажу, а також контролюючи функціонування земельного ринку. Існують три механізми, що використовуються для контролю за ринком сільськогосподарських земель: регулювання цін, податкове регулювання та кількісні обмеження на продаж. Що стосується встановлення мінімальних та максимальних цін, то серед країн ЄС такий механізм використовується у Німеччині, Франції, та Греції. У Франції цим займається асоціація з розвитку земель та регіонального розвитку (SAFER). Цей орган веде переговори із покупцем та продавцем з метою досягнення взаємної угоди про продаж земельної ділянки. У випадку, коли сторони не можуть досягти спільного рішення, SAFER може запропонувати продавцю обрати іншого покупця або визначити іншу ціну, що є більш реальною у відповідності із цінами на ринку земельних ділянок. Найсильнішим інструментом втручання SAFER у процедуру купівлі-продажу земель є виняткове право покупки сільськогосподарських ділянок, виставлених на продаж у випадку коли продавець, покупець та SAFER не можуть дійти спільного рішення. Ціна на землю може встановлюватись самими покупцями та продавцями без втручання держави у таких країнах, як Бельгія, Фінляндія, Італія, Ірландія, Нідерланди, Іспанія, Швеція та Великобританія. У доповнення до регулювання цін на землю, податок на земельні ділянки так само впливає на те, як власник земельної ділянки вирішить розпорядитись нею. Три типи податків існують на теренах ЄС: податок на продаж (податок на прибуток), податок на покупку (реєстраційний збір), податок на використання (податок на нерухомість). Як правило, податок на продаж використовується для недопущення інфляції цін на землю шляхом поглинання прибутку з продажу земель. Податок на покупку (реєстрація) та податок на користування (нерухомість) навпаки впливають на поведінку покупців сільськогосподарських земель. Існують значні обмеження

на розпорядження землі, що знаходиться у власності громадян і підприємств – а саме обов'язкове використання ділянок під сільськогосподарське виробництво у Болгарії, Угорщині, Чехії та Словаччині тощо [3]. Особливо актуальним є питання продажу земель сільськогосподарського призначення іноземним інвесторам. В світовій практиці існує три варіанти вирішення цього питання – повна заборона на продаж земель іноземцям, як протилежне – безперешкодний доступ іноземців до земельного ринку, і «золота середина» - встановлення певних обмежень для закордонних покупців. Серед таких обмежень найбільш поширеним є необхідність мешкання в країні в на протязі певного періоду часу. Так, В Латвії дозвіл на придбання сільськогосподарських угідь можуть отримати громадяни ЄС, які мешкають в цій країні не менше трьох років і весь цей час займаються сільським господарством.

Таким чином, за рахунок державного регулювання, країни ЄС, не відмовляючись від земельного ринку, підтримують вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції, протидіють спекуляції землею, а також навмисному заниженню або завищенню цін.

Література

1. Закон України «Про внесення змін до Земельного кодексу України» №5494-VI від 20.11.2012 р.
2. Кірейцева О.В. Формування ринку сільськогосподарської землі в Україні – перспективи та сьогодення / О.В. Кірейцева// Науковий вісник НУБіП України. – 2012. – №169 (1). – С. 102-109.
3. Юр'єва С. Інформаційна довідка на тему «Регулювання ринку землі в ЄС» / [Електронний ресурс] С. Юр'єва. – Режим доступу: http://euinfocentre.rada.gov.ua/euinfocentre/control/uk/publish/article?art_id=48096&cat_id=45657

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Вступ Зовнішньоекономічна діяльність завжди була і залишається важливою складовою економічно-суспільного розвитку України, незважаючи на зміни в політичній ситуації, економічній кон'юктурі та правовому середовищі країни. Вихід підприємства на зовнішні ринки сприяє пристосуванню економіки до системи *світогосподарських* відносин, формуванню економіки відкритого типу. Зважаючи на те, що Україна займає лідируючі позиції з експорту деяких видів сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку і в той же час імпортує сільськогосподарську техніку, насіння та добрива необхідним є дослідження питань ефективної організації експортно-імпортних операцій на аграрних підприємствах.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних засад організації експортно-імпортних операцій в аграрних підприємствах.

Не зважаючи на значні обсяги експорту та імпорту в аграрному секторі економіки України, досить мало невеликих аграрних підприємств самостійно виходить на зовнішній ринок. Адже більшість керівників таких підприємств не має елементарних навиків з організації експортно-імпортних операцій. Саме тому вважаємо за необхідне дослідити основні етапи організації експортно-імпортних операцій.

1. Дослідження ринку — це систематичний збір, запис, аналіз та інтерпретація даних про продаж товарів чи послуг, а також організацію маркетингу. Деякі менеджери вважають, що методи і техніка проведення міжнародних маркетингових досліджень такі самі, як і дослідження внутрішнього ринку, а розбіжності тільки в зовнішньому середовищі. Однак саме зовнішнє середовище і визначає, які методи, техніку і види досліджень

застосовувати на іноземному ринку. Хоча цілі маркетингових досліджень можуть бути схожими, проведення дослідження для зовнішнього ринку істотно відрізняється від того, що проводиться для внутрішнього. Виділяють чотири основні причини, що викликають ці розбіжності:

- Нові умови зовнішнього середовища;
- Широке поле дослідження;
- Збільшення кількості залучених чинників;
- Високий рівень конкуренції.

2. Вибір зарубіжного партнера залежить від сукупності чинників, які відповідають меті виходу підприємства на зовнішні ринки. При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності вибір партнера, насамперед, визначається :
— видом майбутньої зовнішньоекономічної угоди (експортна, імпортна, страхування);
— предметом угоди (купівля-продаж товару чи надання послуг);
— фінансово-економічними умовами угоди (наявність авансового платежу, купівля в кредит тощо).

При виборі партнера в першу чергу необхідно вивчити:

- технічний рівень продукції підприємства, рівень технологічної бази і виробничі можливості;
- організацію НДДКР і витрати на них;
- організацію управління підприємством, враховуючи управління зовнішньоекономічної діяльності;
- фінансове становище підприємства;
- норми і правила, що діють у цій країні і регулюють співробітництво з потенційним партнером.

3. Укладання контракту, як правило, може проходити в декілька етапів ,підчас яких визначаються основні умови майбутнього зовнішньоекономічного контракту ,тоді як предмет договору , ціна якісні характеристики товару, кількість,місце укладання контракту та інші...

Вважаємо ,що наведена методика експортно-імпортних операцій може використати агропромислових підприємствами. Але вона повинна враховувати специфіку діяльності підприємств та їх функціонування на світовому агропромисловому ринку.(Залежність від роботи підприємства і якісних характеристик виробленої ними продукції від природно кліматичних умов, сезонність виробництва, залежність світової ціни на сільськогосподарську продукцію від обсягу виробництва продукції в конкретній країні і тому подібне.)

Висновки. Отже, агропромислові підприємства які хочуть увійти на світові ринки , повинні знати теоретичні засади організації експортно-імпортних операцій та ефективність використання їх на практиці , звертаючи увагу на особливості функціонування світових агропромислового ринку.

Література

1.Бібліотека економіста : Дідківський «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства (2006)»Предмет «Менеджмент, маркетинг»: 6.3. Основні напрямки дослідження міжнародних ринків [Електронний ресурс] / Дідківський. // Менеджмент в ЗЕД – 2006 - Режим доступу . <http://library.if.ua/book/54/3913.html>.

2. Бібліотека онлайн : Дроздова «Менеджмент в ЗЕД (2004)»: Предмет «Менеджмент, маркетинг»: 6.2. Вибір партнерів на світовому ринку[Електронний ресурс] / Дроздова Г.М. // Менеджмент в ЗЕД- 2004- Режим доступу- <http://readbookz.com/book/34/1533.html>

3.Бібліотека економіста : Конспект лекцій «Менеджмент: прийняття рішень і ризик»Предмет «Менеджмент, маркетинг»: 10.3. КОНТРАКТ У ГАЛУЗІ ЗЕД: СУТЬ, ХАРАКТЕРИСТИКА УМОВ І ОСОБЛИВОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ БАРТЕРНИХ ОПЕРАЦІЙ[Електронний ресурс] // Менеджмент в ЗЕД- 2006- Режим доступу- <http://library.if.ua /book/76/5478.html>

Чеверда Н.М., ст. інженер
відділу робіт з договорами
*Івано-Франківського національного
технічного університету
м. Івано-Франківськ*

ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ КАРПАТСЬКОГО МАКРОРЕГІОНУ

Земельна та аграрна реформи в сільському господарстві Карпатського макрорегіону призвели до радикальних змін у організації землеволодіння та землекористування. Нині переважаюча частина сільськогосподарських угідь перебуває у власності та володінні господарств населення. За нашими розрахунками на основі офіційної інформації Державного агентства земельних ресурсів України, в підпорядкуванні домогосподарств досліджуваного макрорегіону перебуває близько 80 % аграрного фонду земель. Перерозподіл земельного фонду колишніх сільськогосподарських підприємств на користь дрібних селянських господарств спричинило до зростання питомої ваги сільськогосподарської продукції, що виробляється цим сектором економіки. Нині дрібними селянськими господарствами макрорегіону забезпечується виробництво близько 90 % картоплі, овочів, фруктів, вовни тощо. Принагідно зазначимо, що в аграрному секторі досліджуваної території сільськогосподарські підприємства нового типу, передусім фермерські та приватні господарства, господарські товариства, виробничі й обслуговуючі кооперативи не отримали широкого розвитку. Найважливішими причинами, що унеможливають їх функціонування слід вважати малоземелля, слабкість матеріально-технічної бази, нестача фінансових і матеріальних ресурсів, значна перевага чисельності сільського населення в загальній його величині, недосконалість механізму надання сільськогосподарських земель у підпорядкування сільськогосподарських підприємств тощо. Таким чином, в

Карпатському макрорегіоні, судячи з показників обсягу виробленої валової продукції та високої питомої ваги сільськогосподарських угідь, які знаходяться у власності і використанні нині є домінуючими слід вважати господарства населення. Зрозуміло, що їх дальніший розвиток, задіяність невикористаних виробничих резервів потребує надання державою адекватної допомоги, створення преференцій.

Зважаючи на значущість домогосподарств в сільському господарстві потрібно формувати систему державного сприяння розвитку господарств населення. Її доцільно формувати щонайменше за трьома напрямками: поліпшення інституційного середовища розвитку малих форм господарювання в сільському господарстві (тут важливе місце має займати активізація кооперативних процесів); залучення господарств населення до програм державної підтримки аграрного сектора і сільського розвитку; залучення ОСГ до трансформації у підприємницькі формування [1, с. 5].

Дослідження засвідчують, що нині в сільському господарстві Карпатського макрорегіону домогосподарства практично не одержують державної підтримки. Натомість, хоча й невелику допомогу отримують сільськогосподарські підприємства, передусім фермерські господарства. Однак розмір фінансової допомоги не є достатнім, прозорим, зрозумілим і системним. В абсолютній своїй більшості він носить безсистемний, хаотичний, рефлекторний характер. Очевидно цим пояснюється те, що питома вага валової продукції сільського господарства в макрорегіоні, що виробляється сільськогосподарськими підприємствами, коливається в межах 2-4 %, що ще раз переконує про недостатню їх розвиненість в досліджуваному макрорегіоні.

Потреба державної підтримки, яка стосується поліпшення використання земельних ділянок ОСГ дасть можливість запровадити також конструктивні засади, що стосуються збереження, покращення та охорони землі, оскільки значна частина з них відтворюються на примітивних, відсталих технологіях. До уваги слід прийняти те, що земельне господарство на селі є частиною буття селянина. Без земельної ділянки, як правило, життя сільського мешканця

втрачає не лише матеріальний, а й морально-етичний зміст. Справа в тому, що в області господарського життя є блага (земля), які не підлягають усупільненню по тій причині, що тут дрібне виробництво при всіх обставинах є більш важливим, воно продуктивніше в порівнянні з великим [2, с. 71].

Державна підтримка використання, збереження, покращення та охорони земельних ділянок домогосподарств дасть можливість не лише значно наростити обсяги виробництва валової продукції сільського господарства, а й вирішити соціальні негаразди на селі. Передусім це стосується створення додаткових робочих місць, збільшення обсягу матеріальної винагороди селянина, забезпечити організацію відтворення земельних угідь на нових, сучасних засадах. Початковим кроком на цьому шляху має стати розробки загальнодержавної Концепції підтримки розвитку господарств населення, яке повинне стати програмним документом допомоги держави, що стосується, передусім процесу використання, збереження, покращення та охорони земельних ділянок. Йдеться про вироблення системи допомоги, яка включатиме фінансування, кредитування, формування податкової політики, субсидування, створення преференцій та інші важливі заходи, що стосуються перспектив розвитку домогосподарств в Україні та Карпатському макрорегіоні зокрема.

Література

1. Любов Молдован, Олена Бородіна і ін.. Аграрний сектор: час принципова змінити орієнтири розвитку/ Молдован Л., Бородіна О. і ін. // Дзеркало тижня. – 2010. - №26. – С.2,5.
2. Элоян М.Р., С.Н. Булгаков: Православие и капитализм (философия хозяйства).– Ростов н/Д: Изд-во Рост. ун-та, 2004. – 328 с. (Серия «Монографии», вып.2)

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНУ

На сучасному етапі розвитку економіки України виникла об'єктивна необхідність активізації інвестиційної діяльності, бо саме вона є вирішальною ланкою всієї економічної політики держави, яка забезпечує стабільне економічне зростання, приріст соціального ефекту, збалансованість макроструктури тощо. Значна територіальна диференціація природних, економічних та соціальних умов зумовила значні територіальні відмінності у структурі, механізмах й активності інвестиційної діяльності в регіонах України.

Для отримання залучених інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно-привабливим. Інвестиційна привабливість це не тільки фінансово-економічний показник, а модель кількісних і якісних показників – оцінок зовнішнього середовища і внутрішнього позиціонування об'єкта у зовнішньому середовищі, оцінка його фінансово технічного потенціалу, що дає змогу варіювати кінцевий результат.

Капітальні інвестиції всього в Україні в 2011 році склали 259932,3 млн.грн., що більш попереднього року на 22,4 %. Аналіз джерел фінансування дозволяє зробити висновок, що найбільша питома вага серед джерел фінансування – 58,6 % - це капітальні інвестиції за рахунок власних коштів підприємства та організацій. На долю кредитів банків та інших позик приходиться 16,3 %, на третьому місці фінансування за кошти держбюджету – 7,1%.

У 2011р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 6473,1 млн.дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Обсяг унесених з початку інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 31 грудня 2011р. становив 49362,3 млн.дол. США, що на 10,2 % більше обсягів інвестицій на початок 2011р., та в розрахунку на

одну особу становив 1084,3 дол. З країн ЄС унесено 39411,2 млн.дол. інвестицій (79,9% загального обсягу акціонерного капіталу), із країн СНД – 4011,3 млн.дол. (8,1%), з інших країн світу – 5939,8 млн.дол. (12,0%).

Інвестиції надійшли зі 128 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більше 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 12645,5 млн.дол., Німеччина – 7386,4 млн.дол., Нідерланди – 4822,8 млн.дол., Російська Федерація – 3594,5 млн.дол. та інш. [1]

На Запорізьку область припадає близько 2,8 % від загального обсягу інвестицій, що вкладені в економіку України. За обсягом прямих іноземних інвестицій область посідає восьме місце серед регіонів України. Обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення в Запорізькій області перевищує середньоукраїнський рівень і складає 477,5дол.

За 2011 р. у розвиток економіки області підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування вкладено 7367,7 млн.грн. капітальних інвестицій (без ПДВ), що менше рівня попереднього року на 1332 млн.грн. Іноземні інвестиції вкладені у 388 підприємств області.

Запорізька область - одна з перших в Україні, де впровадження стратегії розвитку регіону забезпечено через розробку конкретних інвестиційних проектів у рамках визначених пріоритетних напрямів. Основні пріоритетні напрями регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року:

1. Запорізький край - екологічно безпечний для проживання регіон.
2. Запорізький край - історико-культурний і курортно-туристичний центр національного та міжнародного: значення.
3. Запорізький край – інвестиційно-приваблива територія з високотехнологічними індустріальним та аграрним комплексами.

Приріст інвестицій в 2011 році в основний капітал досягнуто у 15 містах та районах області. Найбільш активно освоювались капітальні вкладення у містах Енергодар (збільшення на 51,3 %), Бердянськ (на 37,8 %), Токмак (27,1 %), Якимівському районі (в 2,5 рази), Куйбишевському (на 57,4 %),

Василівському (на 41,2 %), Новомиколаївському (на 38,3 %), Розівському (на 35,6 %).[2]

Головними причинами, що зумовлюють зниження показників інвестиційної діяльності по регіонах та невисоку інвестиційну привабливість України, є: надмірний податковий і адміністративний тиск на бізнес; низька конкурентоздатність багатьох українських товарів, що робить не вигідними вкладення в їх випуск; відсутність чіткої інвестиційної політики з відповідними механізмами реалізації на державному та місцевому рівнях; нестача оперативної інформації і внаслідок цього зменшення ефективності співпраці між суб'єктами ринку; інертність місцевої влади при залученні інвестицій, відсутність стимулів і механізмів для залучення інвестицій.

З метою стимулювання економічного розвитку територій та прискорення в них інвестиційних процесів на регіональному та місцевому владних рівнях повинна здійснюватись цілеспрямована стратегія формування іміджу регіону як привабливого місця вкладення інвестицій, в числі яких: формування бази даних для потреб широкого кола інвесторів щодо економічного і правового середовища, інвестиційного потенціалу та конкурентних переваг території; запровадження і постійна підтримка дії ефективних каналів поширення інформації щодо потреб та можливостей території, в тому числі рекламного характеру; активна участь і посередництво в налагодженні ділових контактів між представниками місцевих бізнесових кіл та потенційними інвесторами; адміністративний та консультативний супровід інвестиційних проектів.

Література:

1. <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>
2. <http://www.zoda.gov.ua/article/4/zaporizka-oblast.html>

Шолудько О.В., к.е.н., доцент

Садура О.Б., к.е.н., доцент

Львівський національний аграрний університет

м. Львів

ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ МЕТОДІВ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одним із аспектів пошуку шляхів фінансового оздоровлення сільськогосподарських підприємств є оцінка основних фінансових методів, якими воно користується в ході використання фінансового механізму. За допомогою фінансових відносин цими методами підприємства мають можливість впливати на господарський процес. Цей вплив здійснюється через управління рухом фінансових ресурсів, порівняння витрат і результатів, матеріальне стимулювання і відповідальність за ефективне використання грошових фондів.

Найчастіше у структурі фінансового механізму сільськогосподарських підприємств використовуються такі фінансові методи: самофінансування, державна підтримка, інвестування, кредитування, оподаткування, заставні операції, лізинг, та ін.

Самофінансування є одним із основних принципів діяльності суб'єктів господарювання, який передбачає здійснення розширеного відтворення за рахунок внутрішніх джерел (прибутку і амортизаційних відрахувань) та залучення кредитних ресурсів.

Держава, в залежності від участі кредиторів і власників, здійснює підтримку, надаючи субсидування ставки винагороди за кредитами та/або лізинговим зобов'язанням, зокрема на придбання основних засобів та поповнення обігових коштів з метою доведення її до 7% річних, а по лізингу сільськогосподарської техніки - з метою доведення до 4% річних для кінцевого платника - суб'єкта АПК [3].

Найбільш суттєвим способом фінансового забезпечення АПК залишаються кредити. Сільське господарство України стали привабливими для комерційних банків тільки з 2011 року. Кредити, які були надані за цей час, в основному - це кредити великим сільськогосподарським підприємствам і агрохолдингам. Малі фермерські господарства представлені в кредитних портфелях банків недостатньо [1,2].

Дефіцит коштів на весняно-посівні роботи в аграрному секторі становить, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, приблизно 7,9 млрд. грн. При цьому своїми коштами сільськогосподарські підприємства збираються профінансувати необхідні роботи в сумі 31 млрд. грн. Відсутні обсяги коштів будуть притягнуті у формі банківських кредитів (до 4 млрд. грн.), Комерційних кредитів - до 3,7 млрд. грн., через механізм форвардних закупівель зерна - до 0,3 млрд. грн. [4]

Сільськогосподарські підприємства найчастіше використовують: сезонні кредити на вирощування сільськогосподарських культур (у формі залучення фінансування оборотного капіталу для ремонту техніки, придбання паливно-мастильних матеріалів, добрив, кормів, ветеринарних препаратів, придбання молодняка худоби і птиці, виплати заробітної плати); інвестиційні кредити на придбання сільськогосподарських активів; довгострокові кредити для розширення агробізнесу; фінансовий лізинг сільськогосподарської техніки.

При використанні заставного майна банківські установи висувають більш високі вимоги. Прийнятною заставою під сільськогосподарський кредит можуть виступати як основні фонди, так і товар в обігу. До бажаних видів застави для банків можна віднести нерухомість, яка характеризується ліквідністю і є надійною заставою, оформленою через прості або подвійні складські розписки (свідоцтва). Застава майбутнього врожаю розглядається банками більшою мірою як інструмент контролю основного джерела погашення кредиту, ніж як реальне забезпечення. Складські свідоцтва будуть активніше використовуватись при розгляді питань про кредитування господарств. Поряд з ними будуть користуватися попитом програми на

поповнення оборотних коштів та придбання сільськогосподарської техніки, а також продукти фінансового лізингу.

Для сільськогосподарських товаровиробників використовується також вексельне фінансування. При цьому сільськогосподарським товаровиробникам надається можливість придбати товари (засоби захисту рослин) у компанії-партнера банку на умовах відстрочки платежу, але сплативши при цьому в кілька разів меншу ціну за здійснення фінансування, аніж ставка за банківським кредитом.

Для підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарської галузі необхідно удосконалювати фінансові методи, спрямованих на здешевлення кредитів, залучених для фінансування проектів АПК та інструментів зниження ризиків кредиторів та інвесторів.

Література

1. Аграрний «мізер» Держбюджету-2013 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.a7d.com.ua/>
2. Безуглий М. Д. Стан, основні тенденції розвитку сільського господарства України протягом 2011 року та напрями розвитку в 2012 році / М. Д. Безуглий, С. М. Кваша // Економіка АПК. – 2012. – № 4. – С. 3–13.
3. Кузнецова А. Огляд аграрної політики [Текст] / А. Кузнецова, О. Нів'євський // Агробізнес сьогодні. - 2012. - Березень, № 5. - С.
4. Перелі І. Банковское кредитование в поддержку местных аграриев: перспективы 2013 года. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://proconsulting.com.ua/news/2013/04/04/bankovskoe_kreditova_47983.html

ЕФЕКТИВНІСТЬ СЕРТИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одним з найважливіших стратегічних завдань аграрної політики України є поступовий перехід сільського господарства на екологічно безпечний рівень розвитку, адже безпека харчових продуктів і продовольчої сировини належить до основних факторів, що визначають здоров'я населення та якість навколишнього середовища.

Україна за своїм природно-кліматичним та ґрунтовим потенціалом має можливість зайняти одне з провідних місць серед виробників екологічно чистої органічної продукції. Україна має унікальний масив чорноземних ґрунтів – понад 20 % світових ресурсів. Зразок цих ґрунтів як "Еталон чорнозему", взятий з Кіровоградської області й знаходиться у Парижі – в Лабораторії земельних ресурсів Європи [1, с.4].

Екологічне сільське господарство активно розвивається в світі й починає розвиватися в Україні. За оцінками Федерації органічного руху України в 2012 р. обсяги реалізації органічної агропродовольчої продукції в Україні становлять 7,9 млн. євро., з потенціалом щорічного подвійного приросту. Світовий обсяг органічної продукції на початок 2011 р. перевищував 59 млрд. дол. США, з яких 47% належить Європі. Під органічним виробництвом у світі зайнято 37 млн. га, з них більше 10 млн. га знаходиться в Європі. До 2015 р обсяг органічної сільськогосподарської продукції прогнозується в межах 90 млрд. дол. США. Це половина обсягу світового ринку всієї екологічної продукції, оборот якої до 2020 р може досягти \$ 200-250 млрд. в рік. [2, с.3].

Однією з основних складових органічної гарантійної системи України, що забезпечує екологічні переваги виробництву в економіко-екологічному розвитку сільськогосподарських підприємств є – сертифікація. Органічні

стандарти, встановлюють вимоги до виробництва продукції з метою покращення якості харчової продукції та навколишнього середовища. Екологічно сертифіковані продукти мають найменші показники енергоємності та екологічних впливів на всіх етапах життєвого циклу, захист рослин в рослинництві здійснюється переважно препаратами натурального походження, а для живлення ґрунту й рослин використовуються органічні добрива, в тваринництві – не дозволяється застосовувати стимулятори росту, гормони й антибіотики, категорично заборонене використання генетично модифікованих організмів.

Процедуру екологічної сертифікації в Україні забезпечують:

Національне агентство акредитації України – забезпечує акредитацію органу екологічної сертифікації на відповідність: ДСТУ ЕН 45011 та ДСТУ ISO 14024;

Технічний комітет стандартизації ТК 82 «Охорона навколишнього середовища України» – розробляє екологічні стандарти на продукцію згідно ДСТУ ISO 14024;

Координаційна рада з екологічного маркування (Міністерство екології та природних ресурсів України) – розглядає і затверджує екологічні стандарти на продукцію;

Орган екологічної сертифікації (орган екологічного маркування) – забезпечує оцінку відповідності, оформляє ліцензійну угоду на право використання знаку маркування.

В Україні органічний рух має високі темпи розвитку. На сучасному етапі розвитку в Україні зареєстровано 164 господарства (із загальної кількості більш, як 56 тисяч діючих підприємств різних організаційно-правових форм), що здійснюють свою діяльність за принципами органічного господарювання та сертифіковані у відповідності з чинними міжнародними стандартами. Українські сертифіковані органічні господарства – різного розміру – від кількох гектарів, як і в більшості країн Європи, до понад десяти тисяч гектарів ріллі [3]. Площа, зайнята під органічним виробництвом в Україні, становить понад 278,8

тис гектарів (0,7 % від загального обсягу сільськогосподарських угідь країни). В середньому на одного виробника органічної продукції в Україні доводиться 1,9 тис. га при середньоєвропейському рівні 36 га. За цими показниками Україна увійшла до двадцятки світових лідерів органічного руху і посіла перше місце серед країн Східної Європи, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових (49,4% загальної площі ріллі з органічним статусом), олійних (15,2%) і зернобобових культур (3,8%).

Вважаємо, що такий однобічний розвиток органічного виробництва в нашій країні спричинений все ще незавершеністю створення законодавчої та нормативно-правової бази, яка б чітко окреслила державну політику в сфері органічного виробництва та створила умови для формування національної системи сертифікації органічного виробництва. Важливими передумовами ефективного розвитку органічного виробництва повинні стати: законодавче забезпечення, дотримання спеціальних вимог щодо якості ґрунтів та технологій вирощування сільськогосподарських культур; сертифікація та маркування органічної продукції; дієва система контролю; активне державне регулювання виробництва органічної продукції.

Література.

1. Национальный доклад Украины о гармонизации жизнедеятельности общества в окружающей природной среде. Специальное издание к 5-й Общеєвропейской конференции министров окружающей среды «Окружающая среда для Европы» // Ответственный руководитель разработки В. Я. Шевчук. – К.: ООО «Новый друк». – 2003. – 116 с.
2. Ходус А.В. Хозяйствовать экологически можно уже сей час ! / А.В. Ходус // Бюллетень Центра экологической политики России “На пути к устойчивому развитию России”. – 2004. – № 28. – С. 3 – 6.
3. Органік в Україні. Федерація органічного руху в Україні.– <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>

Якубів Р.Д., аспірант
*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ*

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Персонал сільськогосподарських підприємств є однією з визначальних складових ресурсного потенціалу, який забезпечує взаємодію засобів праці та предметів праці, і тим самим створює готовий продукт. З іншого боку персонал є і споживачем продукції сільськогосподарського виробництва. Тому управління персоналом сільськогосподарських підприємств є складною системою, що потребує врахування усіх факторів, які впливають на процеси його формування та використання. У цьому аспекті чималу роль відіграють чинники, пов'язані з регіональними особливостями певної місцевості.

Аналіз регіональних особливостей формування персоналу сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області дозволив виокремити такі основні з них:

- 1) на місцевому ринку праці наявна мала кількість професійно підготовлених спеціалістів-аграрників;
- 2) основна частина працівників сільськогосподарських підприємств – це люди старшого віку;
- 3) негативні демографічні та міграційні процеси у віддалених від райцентрів селах постійно зменшують чисельність потенційних працівників сільського господарства;
- 4) низька зацікавленість сільської молоді у сільськогосподарській зайнятості;
- 5) поширеність тимчасової сезонної зайнятості сільських жителів за межами області та часто і країни.

Названі вище особливості формування персоналу сільськогосподарських підприємств в Івано-Франківській області свідчать про те, що на даний час складаються негативні тенденції щодо пропозиції робочої сили сільськогосподарської зайнятості на місцевому ринку праці. Проте деталізація причин такої негативної ситуації показує, що, перш за все, незацікавленість у праці на сільськогосподарських підприємствах зумовлена незадовільними умовами праці, низькою заробітною платою.

Безумовно, що проблеми, пов'язані з формуванням персоналу агроформувань породжують проблеми, пов'язані з його використанням. Оскільки, як правило, незацікавлений працівник має низьку продуктивність праці, що впливає на результативність функціонування сільськогосподарського підприємства. Так, серед основних регіональних особливостей використання персоналу сільськогосподарських підприємств є:

- 1) низька фондоозброєність праці;
- 2) низький рівень продуктивності праці;
- 3) низька мотивація праці;
- 4) незадовільні умови праці та її оплати;
- 5) несумлінне ставлення персоналу до роботи.

Виокремлені особливості використання персоналу агроформувань Івано-Франківської області свідчать, що існуюча ситуація щодо ефективності праці є досить складною, оскільки з одного боку на підприємствах не створюються належні умови праці для працівників, а з іншого боку – працівники виконують свою роботу неефективно.

Таким чином сучасні регіональні особливості формування та використання персоналу агроформувань характеризуються негативними тенденціями, що зумовлено, передусім, соціально-економічними та демографічними чинниками. Враховуючи те, що персонал є одним з важливих чинників, який впливає на прибутковість діяльності сільськогосподарських підприємств, то дана проблема є досить актуальною і потребує нагального вирішення.